

DHATURUPA MANJARI

An Easy Text on Sanskrit Verbs

Sanskrit Study Made Easy Series

A Reformed Series of Four Illustrated Sanskrit Readers.
With Grammatical and Conversational Exercises,
Glossary etc.,
For a Pleasant & Quick Study of Sanskrit.

Most widely used throughout India and Foreign Countries
Viz : Ceylon, Siam, Bangkok, Germany, Italy, Australia,
California, San Francisco etc.

AND SELECTED BY THE EMBASSY OF INDIA
*and The Ministry of Education and Scientific
Research of Govt. of India for presentation to
foreign students of Sanskrit*

FOREWORD

‘ भाषासु सुख्या मधुरा दिव्य गीर्वाणभारती ’

No other Language equals to the Marvels of the Sanskrit Language in its vast contribution of Precious Lore of ancient Vedic and Modern Sanskrit Literature relating to all the branches of Learning. Sanskrit Language is also rich in its Grammar and Verbal Forms.

Vyakarana forms the basis of Sanskrit Scholarship and the same learnt analytically will be very easy to master and also for a long remembrance.

The study of Sanskrit will be considerably more easy than it is, if Texts specially adopted for beginners are available.

With the above objects in view the Revised Edition of this book is compiled on the basis of the well known Educational Maxim “ Proceeding from the Simple to the less Simple ”. Particular care has therefore been taken not to overburden the students, but to awaken their interest and encourage the study with Zeal and enthusiasm.

Special mention may be made here that instead of adding the entire चातुकोश as an Appendix, the most common and important Roots are given in the Alphabetical order at the beginning of each conjugation with Sanskrit and English meanings and with the Present Tense Form.

A Novel Edition of शब्दमञ्जरी with a most interesting and illustrative chapter on समास प्रकरण is also now Edited as a companion volume to this चातुस्वमञ्जरी for supplementing the Study of Sanskrit Grammar.

Kalpathi-Palghat-3. }
4—7—1960

L. ANANTARAMA SASTRI,
Vyakarana Siromani.

अनुक्रमणिका— CONTENTS

विषयः	पृष्ठसंख्या
Foreword	iii
प्रार्थना, व्याकरणम् अवश्यं पठनीयं च	vi
१. प्रस्तावना	१—४
(१) दश लकाराः	१
(२) परस्मैपद, आत्मनेपद, उभयपदभिरूपणम्	२
(३) दशविध विकरण प्रत्ययाः	४
२. सार्वधातुकानां लकाराणां जायमानाः पुरुषप्रत्ययाः	५
३. उपसर्गाः (Prepositions)	६
४- कर्तृपदैः सह क्रियापदस्य प्रयोगः	८
५. सार्वधातुकप्रकरणम् (Conjugational Tenses and Moods)	९—११५
(१) प्रथमगणः भ्वादिः— 1st Conjugation	९
(२) षष्ठगणः तुदादिः— 6th Conjugation	१९
(३) चतुर्थगणः दिवादिः— 4th Conjugation	२२
(४) दशमगणः जुदादिः— 10th Conjugation	२५
(५) द्वितीयगणः अदादिः— 2nd Conjugation	३३
(६) तृतीयगणः जुहोत्यादिः— 3rd Conjugation	३४
(७) पञ्चमगणः स्वादिः— 5th Conjugation	९१
(८) अष्टमगणः वनादिः— 8th Conjugation	९४
(९) नवमगणः कदादिः— 9th Conjugation	९९
(१०) सप्तमगणः रुधादिः— 7th Conjugation	१०३

विषयाः

पृष्ठसंख्या

६.	आर्धधातुकप्रकरणम् (Non-conjugational Tenses and Moods)	115—116
(1)	सेद् अनिद्, वेद्, निरूपणम्	115
(२)	लुद्—First Future	116
(३)	लुद्—Second Future	116
(४)	लुद्—Conditional	116
(५)	आशीर्षिद्—Benedictive Mood	117
(६)	ळिद्—Perfect Past Tense	117—118
	द्वित्वळिद्—Reduplicative Perfect	118
	अनुप्रयोगळिद्—Periphrastic Perfect	118
७.	लुङ् - Aorist (Past) Tense	118—125
I.	प्रथमं प्रकरणम्—First Variety	118
II.	द्वितीयं प्रकरणम्—Second Variety	119
III.	तृतीयं प्रकरणम्—Third Variety	120
IV.	चतुर्थं प्रकरणम्—Fourth Variety	121
V.	पञ्चमं प्रकरणम्—Fifth Variety	122
VI.	षष्ठं प्रकरणम्—Sixth Variety	123
VII.	सप्तमं प्रकरणम्—Seventh Variety	124
८.	Total number of धातुs & those dealt with in this book	125

प्रार्थना - Prayer

॥ श्रीरामजयम् ॥

॥ ॐ नमः श्री गणेश शारदा गुरुभ्यो नमः ॥

॥ ॐ नमः श्री शब्दब्रह्मात्मने श्री नटराजराजाय नमः

॥ ॐ नमः सद्बुद्धिदासंप्रदायकर्तृभ्यो नमो महद्गुरो नमो गुरुभ्यः ॥

येनाक्षरसमाधायम् अधिगम्य महेश्वरात् ।
कृत्स्नं व्याकरणं प्रोक्तं तस्मै पाणिनये नमः ॥ १ ॥
वाक्यकारं वररुचिं भाष्यकारं पतञ्जलिम् ।
पाणिनिं सूत्रकारं च प्रणतोऽस्मि मुनित्रयम् ॥ २ ॥

व्याकरणं अवश्यं पठनीयम्

तथा च उक्तम् अभियुक्तैः—

शब्दशास्त्रमनधीत्य यः पुमान् वक्तुमिच्छति वचः सभान्तरे ।
रोद्धुमिच्छति वने मदोत्कटं हस्तिनं कमलनालतन्तुना ॥ १

यद्यपि बहु नार्धापे तथापि पठ पुत्र व्याकरणम् ।
स्वजनः स्वजनो मा भूत् सकलं शकलं सकृत् शकृत् ॥ २

माधुर्यमक्षरव्यक्तिः पदच्छेदस्तु सुस्वरः ।
धैर्यं लयसमर्थं च पठेते पाठका गुणाः ॥ ३

अपि च—सर्वस्य नेत्रं व्याकरणम् ।

एकः शब्दः सम्पक् ज्ञातः, सुष्ठु प्रयुक्तः, स्वर्गे लोके कामधुक् भवति
*महाभाष्यं वा पठनीयम् । महाराज्यं वा शासनीयम् । ।

* महाभाष्यम् = भगवत् पतञ्जलिमहर्षि विरचितं ' पाणिनीय व्याकरण
महाभाष्यम् ' ॥

॥ श्रीरामायणम् ॥

॥ श्री पाणिनि वररुचि पतञ्जलिभ्यो नमः ॥

॥ विद्यया विन्दते अमृतम् ॥

॥ धातुरूपमञ्जरी ॥

॥ प्रस्तावना ॥

संस्कृतभाषायां प्रायेण २२०० धातवः (Roots) सन्ति । तेषाम् एकैकस्यापि धातोः 'दश लकाराः (Tenses and Moods) संभवन्ति । तेषु षट् लकाराः कालवाचकाः (Tenses) चत्वारः प्रकारबोधकाः (Moods) । यथा —

षट् कालवाचकाः — Six Tenses.

viz., one Present Tense, 3 kinds of Past Tense and 2 kinds of Future Tense.

TENSES

Name	Sanskrit	English	Example
1. लट्	वर्तमानः	Present	भवति
2. लृट्	अनद्यतनभूतः	{ Past Tense, Imperfect }	अभवत्
3. लुट्	भूतः	{ Past Tense, Aorist }	अभूत्

1. Besides the 10 लकाराः, there is one more लकार- viz., लेट् । This is used only in Vedas, and is hence termed 'The Vedic Subjunctive.' These technical names are given in the following कारिका ।

लट् वर्तमाने लेट् वेदे भूते लृट् लृट् लुट् लुट् ।

विष्वाशिशोः लुट् लोटौ लृट् लृट् लृट् च भविष्यति ॥

4. लिङ्	परोक्षभूतः	{ Past Tense, Perfect }	वभूव
5. लुङ्	अनद्यतनभविष्यन्	{ First Future }	भविता
6. लृट्	भविष्यन्	{ Second Future }	भविष्यति

चत्वारः प्रकारबोधकाः—Four Moods.

1. लोट्	आज्ञा	Imperative	भवतु
2. विधिलिङ्	विधिः	Potential	भवेत्
3. आशीर्लिङ्	आशीः	Benedictive	भूयात्
4. लृट्	{ क्तिवातिपत्तिः } (संकेतः)	Conditional	अभविष्यत्

एतेषाम् एकैकस्यापि लकारस्य स्थाने पृथक् पुरुषप्रत्ययाः
(Personal Terminations) भवन्ति । पुरुषाश्च त्रयः सन्ति—

प्रथमपुरुषः	Third Person.
मध्यमपुरुषः	Second Person.
उत्तमपुरुषः	First Person.

पुरुषाणां प्रत्येकं त्रीणि वचनानि विद्यन्ते ।

एकवचनम्	Singular	एकत्व बोधकम्
द्विवचनम्	Dual	द्वित्व बोधकम्
बहुवचनम्	Plural	बहुत्व बोधकम्

पुरुषप्रत्यया एव 'तिङः' इत्युच्यन्ते । तिङां 'परस्मै-पदम्', 'आत्मनेपदम्' इति द्वे पदे स्तः । केभ्यश्चन धातुभ्यः परस्मैपदमेव भवति, ते धातवः 'परस्मैपदिनः' इत्युच्यन्ते ।

केभ्यश्चन आत्मनेपदमेव, ते 'आत्मनेपदिनः' इत्युच्यन्ते ।
केभ्यश्चन उभयमपि पदं संभवति, ते 'उभयपदिनः' इत्युच्यन्ते ॥

परस्मैपदम् आत्मनेपदम् इत्यन्वर्थं संज्ञे । तथा हि—
पचनादिका क्रिया लोके परार्था अन्तर्माया च संभवति । यत्र
परस्य उपयोगाय क्रिया प्रवर्तते तत्र परस्मैपदम् ; यत्र तु
आत्मन उपयोगाय, तत्र आत्मनेपदं प्रयोक्तव्यम् इति
व्यवस्था । यथा—सूदः पचति —परस्मैपदम्, रामः पचते—
आत्मनेपदम् । परं तु व्यवस्था इयमद्यन्त्रे नाद्वेषते । परस्मै-
पदम्, आत्मनेपदं च निर्विशेषं प्रयुज्यते कानः ॥

लकाराः सार्वधातुकाः (Conjugational Tenses and
Moods), आर्धधातुकाः, (Non-Conjugational Tenses and
Moods) इति द्वेधा विभक्ताः । लट्, लङ्, लोट्, विधिलिङ्
इत्येते चत्वारः सार्वधातुकाः । अन्ये षट् आर्धधातुकाः । तत्र
सार्वधातुकेषु लकारेषु धातूनां प्रत्ययानां च मध्ये विकरणाख्याः
प्रत्ययाः संयोज्यन्ते । तथा हि 'भवते' इत्यादौ अंशत्रय-
मस्ति—भू+अ+ति । 'भू' इति धातुः, 'अ' इति विकरण-
प्रत्ययः, 'ति' इति पुरुषप्रत्ययः ॥

विकल्पप्रत्ययाः दशविधाः । तेषां भेदमनुसृत्य धातव-
दशसु गणेषु विभज्य पठिताः । तथा हि—

गणः	नाम	धातुः	विभक्तिप्रत्ययः					
			परस्मै	आत्मने	परस्मै	परस्मै	आत्मने	परस्मै
प्रथमः	भ्वादिः	{ भू बन्द्	अ अ	ति —	— ते	भवति —	— बन्दते	—
द्वितीयः	भवादिः	{ भव् भास्	— —	ति —	— ते	अस्ति —	— आस्ते	—
तृतीयः	उहोभ्यादिः	{ उह् हा	— —	ति —	— ते	उहोति —	— जिह्वीते	—
चतुर्थः	दिवादिः	दिच्	य	ति	ते	दीव्यति	दीव्यते	
पञ्चमः	स्वादिः	सु	उ	ति	ते	सुनोति	सुनुते	
षष्ठः	तुदादिः	तुद्	अ	ति	ते	तुदति	तुयते	
सप्तमः	रधादिः	रध्	न	ति	ते	रधति	रधते	
अष्टमः	तनादिः	तन्	उ	ति	ते	तनोति	तनुते	
नवमः	कयादिः	क्री	ना	ति	ते	क्रीणाति	क्रीणीते	
दशमः	चुरादिः	चुर	अय	ति	ते	चोरयति	चोरयते	

आर्धधातुकेषु लकारेषु विकरणनिमित्तको रूपभेदो नास्ति । सर्वेभ्योऽपि धातुभ्यः तत्तत्पुरुषप्रत्ययानां संयोजनेन तुल्ययैव विधया रूपाणि निष्पाद्यन्ते । सत्र इडागमकृतो विशेषः परं वर्तते । स च आर्धधातुकप्रकरणे निरूपयिष्यते ॥

इह प्रथमं सार्वधातुकेषु लकारेषु रूपाण्युदाहृत्य पश्चात् आर्धधातुकेषु उदाहरिष्यामः ॥

सार्वधातुकानां लकाराणां स्थाने जायमानाः पुरुषप्रत्ययाः—

परस्मैपदप्रत्ययाः

आत्मनेपदप्रत्ययाः

लट्—Present Tense.

प्र. पु.	ति	तः	अन्ति	ते	इते	अन्ते
म. पु.	सि	थः	थ	से	इथे	ध्वे
उ. पु.	मि	वः	मः	इ	वहे	महे

लङ्—Imperfect (Past) Tense.

प्र. पु.	त्	ताम्	अन्	त	इताम्	अन्त
म. पु.	स्	तम्	त	थाः	इथाम्	ध्वम्
उ. पु.	अम्	व	म	इ	वहि	महि

लोट्—Imperative Mood

प्र. पु.	तु	ताम्	अन्तु	ताम्	इताम्	अन्ताम्
म. पु.	—	तम्	त	स्व	इथाम्	ध्वम्
उ. पु.	आनि	आव	आम	ये	आवहे	आमहे

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र. पु.	ईत्	ईताम्	ईषुः	ईत	ईयाताम्	ईरन्
म. पु.	ईः	ईतम्	ईन	ईथाः	ईयाथाम्	ईध्वम्
उ. पु.	ईयम्	ईव	ईम	ईय	ईवहि	ईमहि

उपसर्गाः—Prepositions

The उपसर्गाः are prefixed to the verbs, to modify, intensify and sometimes to alter the original sense of the roots. Sometimes they are prefixed without any alteration in the sense.

१. धात्वर्थं बाधते कश्चित् कश्चित्तमनुवर्तते ।
तमेव विशिनष्ट्यन्वः उपसर्गगतिस्त्रिधा ॥
२. उपसर्गेण धात्वर्थो बलादन्वग्र नीयते ।
प्रहाराहारसंहारविहारपरिहारवत् ॥

e.g., the root कृ=(to take away) when added the उपसर्ग has the following different meanings:—अकृ=to strike, आकृ=to eat, संकृ=to contract, विकृ=to sport, परिकृ=to avoid etc.

The following are the 20 उपसर्गाः commonly prefixed to the roots and their meanings:—

उपसर्गाः	धातवः	Verbs with उपसर्गाः
1. अति beyond, over	गम् to go	अतिक्रानति goes beyond
2. अधि over, above	गम् to go	अधिगच्छति goes up
3. अनु after, behind	कृ to do	अनुकरोति imitates
4. अप away from	नी to lead	अपनयति takes away
5. अपि (sometimes वि, वार jo)	धा to hold	अपिधाति covers

उपसर्गाः	धातवः	Verbs with उपसर्गाः
6. अस्मि towards	गन् to go	अस्मिगच्छति goes after
7. अव away, down	मन् to think	अवमन्यते- disrespects
8. आ upto	गन् to go	आगच्छति comes
9. उद् उद्, upon	गन् to go	उद्गच्छति goes up
10. उप towards	कृ to do	उपकरोति obliges
11. दुस्-दुर् bad, hard to be done	चर् to move	दुर्गच्छति acts badly
12. नि in, into, great etc.	विश्न् to go	निर्विशति commands
13. निम्—निर् out of, away, from	गन् to go	निर्गच्छति goes out
14. परा opposed to	जि to conquer	परजयते defeats
15. परि all round, about	धा to hold	परिधाति places all round
16. प्र much, forth	हृ to take away	प्रहरति strikes
17. प्रति in oppo- sition to	कृ to do	प्रतिकरोति acts in opposite
18. वि reverse to, separate from	की to buy	विक्रीणाति sells
19. सम् together with, full	हृ to take away	संहरति destroys
20. सु well	कृ to do	सुकरोति does well

Note.—Two or more of the above prepositions may also be combined and prefixed. e.g. अग्नि + नि + विष् = अग्निनिविशते = to enter into with resolution; सम् + उप + आ + गम् = समुपागच्छति = to come into close contact.

The following six are उपसर्गसमानाकाराणि अव्ययाणि:—

उपसर्गाः	धातवः	Verbs with उपसर्गाः
1. अन्तर् within, away, etc.	भू to be	अन्तर्भवति is within
2. आविः out of, up	भू to be	आविर्भवति appears
3. तिरस् dis- appearance	धा to hold	तिरोधत्ते dis- appears
4. अस्तं away, down	गम् to go	अस्तं गच्छति goes down, sets
5. अलं well	कृ to do	अलंकरोति decorates
6. ऊरी assert	कृ to do	ऊरीकरोति accepts

कर्तृपदैः सह क्रियापदस्य प्रयोगः—

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्र. पु.	सः भवति	तौ भवतः	ते भवन्ति
म. पु.	त्वं भवसि	युवां भवथः	धूयं भवथ
उ. पु.	अहं भवान्मि	आवां भवावः	वयं भवामः

उत्तमपुरुषस्य अस्मच्छब्दार्थः कर्ता

मध्यमपुरुषस्य युष्मच्छब्दार्थः कर्ता

प्रथमपुरुषस्य अस्मदधात्, युष्मदधात् च अन्यः

कर्ता i.e. सः, रामः, भवान् etc.

एवम् अन्येषु लकारेषु अपि द्रष्टव्यम् ॥

प्रथमशणः—भ्वादिः (1st Conjugation)

सप्तार्थकः ' भू ' (भव्) to be—अकर्मकः—परस्मैपदी

१. (लट् वर्तमानार्थकः) Present Tense.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्र.	भवति ^१	भवतः	भवन्ति
म.	भवसि	भवथः	भवथ
उ.	भवामि	भवावः	भवामः

२. लङ् (भूतकालभूतार्थकः) Imperfect (Past) Tense.

प्र.	अभवत्	अभवताम्	अभवन्
म.	अभवः	अभवतम्	अभवत
उ.	अभवम्	अभवाव	अभवाम

३. लोट् (विध्याशीः प्रार्थनार्थकः) Imperative Mood.

प्र.	भवतु, भवतात्	भवताम्	भवन्तु
म.	भव, भवतात्	भवतम्	भवत
उ.	भवानि	भवाव	भवाम

४. लिट् (विधिप्रार्थनार्थकः) Potential Mood.

प्र.	भवेत्	भवेताम्	भवेयुः
म.	भवेः	भवेतम्	भवेत
उ.	भवेयम्	भवेव	भवेम

^१ The Penultimate short and final vowel of the roots of this conjugation take Guna Substitute before the conjugational sign as e.g., भू + अ (भो) भव् + अ = भव + ति = भवति ॥

लभ् = प्राप्नोति to get सकर्मकः^१—आत्मनेपदी

लङ्—Present Tense.

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्र.	लभते	लभेते	लभन्ते
म.	लभसे	लभेथे	लभध्वे
उ.	लभे	लभावहे	लभामहे

लङ्—Imperfect (Past) Tense.

प्र.	अलमत	अलमेताम्	अलमन्त
म.	अलमथाः	अलमेथाम्	अलमध्वम्
उ.	अलमे	अलभावहि	अलभामहि

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	लभताम्	लभेताम्	लभन्ताम्
म.	लमस्व	लमेथाम्	लमध्वम्
उ.	लभे	लभावहे	लभामहे

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	लभेत	लभेयाताम्	लभेरन्
म.	लभेथाः	लभेयाथाम्	लभेध्वम्
उ.	लभेय	लभेवहि	लभेमहि

१. सकर्मकः = Root having an object—Transitive.

असकर्मकः = Root having no object—Intransitive.

प्रथमगणे—भ्वादी (1st Conjugation) १०७९
धातवः सन्ति । तत्र प्रधानभूताः धातवः यथा—
परस्मैपदिनः

धातुः	अर्थः	लट् प्रथमपुरुष पठवचनम्
1. भृ (भञ्)	सत्तायाम् to be	भवति ।
2. अञ्च्	जालाम् to worship	अञ्चति ।
3. अट्	गर्ही to vander	अटति ।
4. अत्	सालस्यगमने to go constantly	अत्ति ।
5. अर्च्	पूजायाम् to worship	अर्चति ।
6. अर्ज्	अर्जने to earn	अर्जति ।
7. अर्ह्	पूजायाम् to worship	अर्हति ।
8. अ	रक्षणे to protect	अवति ।
9. ईप्स्	ईर्ष्यायाम् to envy	ईर्ष्यति ।
10. ऋ (कृष्)	गर्ही to go	कृष्यति ।
11. एज्	कम्पने to shake	एजति ।
12. काङ्क्ष्	इच्छायाम् to desire	काङ्क्षति ।
13. कृज्	अम्बले शब्दे to hum	कृजति ।
14. कृष् (कर्ष्)	चिल्लेखने to plough	कर्षति ।
15. कुप् (कोष्)	आह्वाने रोदने च to call-out	कोषति ।
16. कन्च्	रोधने to cry	कन्चति ।
17. कम्	पादचिह्ने च to walk	कामति ।

कम्, कृम्, जर्, and लर् belong to the 1st and 4th conjugations. The penultimate अ of कम् and कृम् is lengthened in paras. and not in Atmane e.g., कामति, काम्यति, आकामते, कामति, काम्यति, काम्यते ॥

धातुः	अर्थः	कृद् प्र. पु. ण्
18. क्रीड्	विहारे to play	क्रीडति ।
19. क्लृप्	मलानी to be fatigued	क्लृप्ति ।
20. कण्	शब्दे to hum	कणति ।
21. खाद्	भक्षणे to eat	खादति ।
22. क्षेत्	चलने to shake	क्षेत्ति ।
23. गद्	व्यक्तायां वाचि to speak	गदति ।
24. गम् (गच्छ्)	गती to go	गच्छति ।
25. गर्ज्	शब्दे to roar	गर्जति ।
26. गृन्	ध्वज्ये शब्दे to hum	गृन्ति ।
27. गृध् (गोपाय्)	रक्षणे to protect	गोपायति ।
28. गृह् (गृह्)	संवरणे to hide	गृहति ।
29. गी (गाय्)	शब्दे to sing	गायति ।
30. ग्ले (मलाय्)	हर्षलेवे to be fatigued	मलायति ।
31. ग्रा (जिह्)	ग्राहने to smell	जिह्वति ।
32. चर्	भक्षणे to eat	चरति ।
33. चर्	गतिभक्षणे; to go. to eat	चरति ।
34. चट्	हलने to shake	चलति ।

1. आच् is added on to this root before the conjugational sign. Hence it is conjugated as गोपायति ॥

2 The ड् of this root is lengthened before the conjugational sign and it does not take guna. e.g., गृहति ।

3. The penultimate अ of चम् with आ is lengthened e.g., आचामति ॥

धातुः	अर्थः	लङ् प्र. पु. प.
35. क्षुम्	वक्त्रस्पर्शयोगे to kiss,	क्षुम्बति ।
36. प्युन् (प्योत्)	भासेचने to fow	प्योलति ।
37. जप्	म्यक्तायां वाचि to utter in a low voice	अपति ।
38. जल्प	प्रलपने to murmur	जल्पति ।
39. जि (जप्)	जये to conquer	जयति ।
40. जीव्	प्राणने to live	जीवति ।
41. ज्वल्	दीप्तौ to shine	ज्वलति ।
42. तप्	सन्तापे to make hot	तपति ।
43. तक्ष्	तनुकरणे to shape	तक्षति ।
44. त् (तप्)	प्लवनतरणयोः to swim, to cross	तरति ।
45. त्यज्	हानौ to abandon	त्यजति ।
46. त्स्र्	कङ्कणे to fear	त्स्रति ।
47. दल्	विदारणे to break	दलति ।
48. दश्	दशने to bite	दशति ।
49. बह्	भस्मीकरणे to burn	बहुति ।
50. दा (दच्छ्)	दाने to give	दच्छति ।
51. हु	गती to go	द्वचति ।
52. दृश् (परप्)	प्रेक्षणं to see	पश्यति ।
53. हु (द्वच्)	गती to go	द्वचति ।
54. धे (धप्)	पाने to drink	धवति ।

‘‘तक्ष्’’ when means ‘‘to pare’’ belongs to the 1st and the 5th conjugation. e. g., तक्षति, तक्ष्योति ॥

धातुः	भवे:	लङ् म. पु. व.
55. ध्वे (ध्याच्)	धिन्तायाच् to think off	ध्यावति ।
56. ध्मा (धम्)	धम्दाक्षिसंयोगयोः to blow, to blow a fire	धमति ।
57. ध्वन्	धन्वे to sound	ध्वनति ।
58. नद्	नृती to dance	नटति ।
59. नव्	अन्वके ण्वदे to sound	नटति ।
60. नम्ह	सन्हृद्दी to be glad	नन्दति ।
61. नम्	प्रहृत्वे to salute	नमति ।
62. नर्ह	शब्दे to roar	नर्हति ।
63. निम्ह	कुप्सायां to blame	निन्दति ।
64. पह्	ध्वत्तशानुशारणे	पटति ।
65. पत्	पत्तने गती च	पतति ।
66. पा (पिच्)	पाने to drink	पिबति ।
67. कल्	निष्पत्ती to bear	कलेति ।
68. फुल्ल	विक्रमने to expand	फुल्लति ।
69. बुल्ह	भषणे to bark	बुल्लति ।
70. बुष् (बोष्)	अवगमने to make known	बोधति ।
71. भष्	वाग्दे to speak	भणति ।
72. भम्	चलने to roam	भ्रमति ।
73. मील	निमेषणे to close eyes	मीलति ।
74. मूर्ह	मोहसमुच्छ्राययोः to faint, to increase	मूर्च्छति ।
75. ज्ञा (मन्)	अभ्यासे to remember	मनति ।
76. झै (झ्याच्)	दर्पशये to be fatigued	म्लायति ।

धातुः	अर्थः	लट् प्र. पु. प.
77. यम् (यच्छ्)	उपसमे to stop	यच्छति ।
78. रद्	परिभाषणे to shout	रटति ।
79. रक्ष्	पालने to protect	रक्षति ।
80. रुद् (रोद्)	बीजजन्मने to grow	रोहति ।
81. लप्	व्यक्तायां वाचि to speak	लपति ।
82. लप्	इच्छायाप् to wish	लपति ।
83. लस्	कान्ती to shine	लसति ।
84. लुद् (लुण्)	स्तेये to steal	लुण्ठति ।
85. वद्	व्यक्तायां वाचि to speak	वदति ।
86. वम्	उद्गारेणे to vomit	वमति ।
87. वाम्	वाञ्छायां to wish	वाञ्छति ।
88. वृप् (वर्)	सेचने to rain	वर्षति ।
89. वज्	गती to go	व्रजति ।
90. शंस्	स्तुती to praise	शंसति ।
91. शृच् (शोच्)	शोके to grieve for	शोचति ।
92. श्र् (शु)	श्रवणे to hear	शृणोति ।
93. सेप्	गत्यान् to go	सेधति ।
94. च् (सर्)	गती to move	सरति ।
95. च् (धाप्)	गती to run	धावति ।

1. This root is generally used with लि । e. g. नियच्छति, नियमयति, नियमयन् etc.

2. Though 'श्र्' belongs to the 1st conjugation, it is to be conjugated like वज् (8th conjugation).

3. च् substitutes धाप् for itself in the sense of to run. Hence धावति=runs, सरति=moves.

धातुः	अर्थः	कृद् म. पु. ए.
96. गृ (गर्)	गती to go	सर्पति ।
97. स्खल	सञ्चलने to stumble	स्खलति ।
98. स्था (तिष्ठ)	गतिनिवृत्तौ to stand	तिष्ठति ।
99. स्मृ (स्मृ)	चिन्तायाम् to remember	स्मरति ।
100. गतृ (लव)	गती to go	लवति ।
101. हस	हसने to laugh	हसति ।
102. क्ष	सञ्चलने to flow	क्षरति ।

॥ आत्मनेपदिनः ॥

103. अय्	गती to go	अयते ।
104. ईद	इच्छायाम् to wish	ईदते ।
105. ईक्ष	दर्शने to see	ईक्षते ।
106. ऊह	वितर्के to guess	ऊहने ।
107. एष	वृद्धौ to grow	एषते ।
108. कथ्	श्लाघायाम् to boast	कथते ।
109. कम् (कामय्)	काम्यौ to love	कामयते ।
110. कृर (कल्प)	सामर्थ्ये to be able	कल्पते ।
111. गर्ह	कुत्सायाम् to blame	गर्हते ।
112. ग्राह	बिभ्रोदने to penetrate	ग्राहते ।
113. ग्रस	भक्षणे to eat	ग्रसते ।
114. घट	चेष्टायाम् to take place	छटते ।
115. वेष्ट	वेष्टने to move about	वेष्टते ।
116. जुम्भ	गात्रविनासे to yawn	जुम्भते ।
117. वी (वय्)	विहायसा गती to fly	वयते ।

1. अय् is added on to this root before the conjugational sign. e. g. कामयते ॥

धातुः	अर्थः	लट्, प्र, पु, ण,
117. जप्	लज्जायाम् to be ashamed	जपते ।
118. त्रै (त्राय्)	पालने to defend from	त्रायते ।
119. त्वर्	सम्भ्रमे to make haste	त्वरते ।
120. दय्	प्रसादे to sympathise with	दयते ।
121. छुट् (घोट्)	दीप्ती to shine	छोटते ।
122. प्रथ्	प्रख्याने to become well known	प्रथते ।
123. बाध्	विकोदने to trouble	बाधते ।
124. भाष्	भ्यक्तायां वाचि to speak	भाषते ।
125. भास्	दीप्ती to shine	भासते ।
126. भिक्ष्	याच्यमायां to beg for	भिक्षते ।
127. भाञ्	दीप्ती to shine	भाजते ।
128. मुव् (मोव्)	हर्षे to be glad	मोदते ।
129. यत्	प्रयत्ने to try	यतते ।
130. रभ्	(generally with आ) रामध्ये to begin आरभते ।	
131. रम्	क्रीडायाम् to sport	रमते ।
132. रुन् (रीन्)	दीप्ती to be pleased with	रुन्ते ।
133. लङ्घ्	गती to transgress	लङ्घते ।
134. लभ्	प्राप्ती to get	लभते ।
135. लोक्	दर्शने to look at	लोकते ।
136. वन्द्	अभिवादने to salute	वन्दते ।
137. वल्	सञ्चलने to move	वल्कते ।
138. वर्त् (वर्त्)	वर्तने to be	वर्तते ।
139. वृध् (वर्ध्)	वृद्धौ to grow	वर्धते ।
140. वेप्	कम्पने to tremble	वेपते ।
141. वेष्ट्	वेष्टने to surround	वेष्टते ।

धातुः	अर्थः	लट्, प्र. पु. ए.
142. श्मथ्	भयचलनयोः to be afraid	व्यथते ।
143. शङ्कन्	शङ्कायाम् to doubt	शङ्कते ।
144. शिक्ष्	विद्योपादने to learn	शिक्षते ।
145. शुभ् (शोभ्)	दीप्तौ to shine	शोभते ।
146. श्लाप्	कथने to praise	श्लाघते ।
147. सह्	मर्षणे to enjoin	सहते ।
148. ह्यृ	हिंसायाम् to hurt	ह्यदते ।
149. स्पन्द्	किञ्चिच्चलने to throb	स्पन्दते ।
150. स्पर्श	संघर्षे to challenge	स्पर्धते ।
151. स्पन्द्	प्रस्रवणे to flow	स्पन्दते ।
152. स्पर्ज्	परिप्लव्ज्णे to embrace	स्पर्जते ।
153. स्वद्	आस्वादे to be liked	स्वदते ।
154. संस्र्	अवस्रंसने to sink	संस्रते ।
155. ह्लाद्	सुखे to be glad	ह्लाषते ।
156. क्षम्	सहने to forgive, to suffer	क्षमते ।

॥ उभयपदिनः ॥

		परस्मै	आत्मने
157. खन्	अवशरणे to dig off	खनति,	खनते ।
158. नी (न्यू)	ग्रापणे to lead, to carry	नयति,	नयते ।
159. धा गति शुच्योः	to go, to wash	धावति,	धावते ।
160. पक्	पाके to cook	पचति,	पचते ।
161. बोध् (बोध्)	बोधने to know	बोधति,	बोधते ।
162. भज्	सेवायाम् to resort to	भजति,	भजते ।
163. भृ (भर)	सरणे to support to bear	भरति,	भरते ।
164. यज्	देवपूजायाम् to, sacrifice	यजति,	यजते ।

धातुः	अर्थः	परस्मै.	आत्मने.
165. बाच्	बाचनायाम् to beg	बाचति,	बाचते
166. शश्	शीलौ to shine	शशति,	शशते ।
167. बष्	बीजसम्पत्तये to sow	बषति,	बषते ।
168. बह्	भाषणे to lead	बहति,	बहते
169. वे (व्यू)	वन्तुसम्पत्तये to weave	वषति,	वषते ।
170. वाप्	आपक्षे to curse	वाषति,	वाषते ।
171. शि (अयु)	सेवायाम् to resort to	अषति,	अषते ।
172. ह्	हरणे to take away	हरति,	हरते
173. ह्वे (ह्वृ)	आह्वाने to call	ह्वषति,	ह्वषते

॥ इति ऋदादिः ॥

पष्ठगणः तुदादिः (6th Conjugation)

तुद् व्यथने to wound - सकर्मकः — उभयपदा

॥ परस्मैपदे ॥

लट्	प्र. पु.	तुदति	तुदतः	तुदन्ति
लङ्	प्र. पु.	अतुदत्	अतुदताम्	अतुदन्
लोट्	प्र. पु.	तुदतु, तुदतात्	तुदताम्	तुदन्तु
लिट्	प्र. पु.	तुदेत्	तुदेताम्	तुदेयुः

हृदादि 'भू' धातुवत् (Page 9) रूपानि ।

1. The penultimate vowel remains unchanged before this conjugational sign, i.e. तुद् + अ + ति = तुदति ॥

॥ आत्मनेपदम् ॥

लट्	प्र. पु.	तुदने	तुदेते	तुदन्ते
लङ्	प्र. पु.	अतुदन	अतुदेताम्	अतुदन्त
लोट्	प्र. पु.	तुदताम्	तुदेताम्	तुदन्ताम्
लिट्	प्र. पु.	तुदेत	तुदेयाताम्	तुदेरन्

इत्यादि । 'लभ्' धातुवत् (Page 10) रूपानि ॥

षष्ठ्यगणे—तुदादी (6th Conjugation) १५७

धातवः सन्ति । तत्र प्रधानभूताः धातवः यथा—

परस्मैपदिनः

धातुः	अर्थः	लट् प्र. पु. व.
1. इष्ट् (इच्छ्)	इच्छावाम् to wish	इच्छति ।
2. उज्झ्	उज्झर्णे to abandon	उज्झति ।
3. कृत् (कृन्त्)	कृदने to cut	कृन्तति ।
4. कृ (किट्)	चिक्षेपे to scatter	किरति ।
5. गुम्फ्	ग्रन्थे to compose	गुम्फति ।
6. गृ (गिर)	निगरणे to swallow	गिरति ।
7. चर्च्	परिभाषणे to abuse	चर्चति ।
8. तुद*	कृदने to break	तुदति ।
9. भ्र (भ्रु)	गतिस्थैर्ययोः to move	भ्रुवति ।
10. पृच्छ् (पृच्छ)	प्रीत्यायाम् to ask	पृच्छति ।

। The final क् is changed to इट् ॥

* तुद belongs to the 4th conjugation also, i.e. तुद्वति ॥

धातुः	अर्थः	लट् प्र. पु. प.
11. मन्त्र् (मन्त्र्)	झुझो to bathe	मन्त्रति ।
12. मृश	आमर्शने to touch	मृशति ।
13. रम्	भङ्गे to break	रञ्जति ।
14. लिख्	अक्षरविन्यासे to write	लिखति ।
15. विश्	प्रवेशने to enter	विशति ।
16. मव् (मीड्)	शिरणगत्यवसादनेषु to sink	सीदति ।
17. सृज्	वितर्कने to create	सृजति ।
18. स्पर्श	संस्पर्शने to touch	स्पर्शति ।
19. स्फुट्	चिक्चने to blossom	स्फुटति ।
20. स्फुर्	मद्धकने to thrub	स्फुरति ।

॥ आत्मनेपदिनः ॥

21. जूष	प्रीतिसंवनयोः to be pleased	जुषते ।
22. ह् (त्रिष्)	(generally with आ) आदरे to respect	आद्रियते ।
23. ह् (त्रिष्)	प्राणत्यागे to die	श्रियते ।
24. विज्	भयचलायोः to fear, to shake	विजते ।

॥ उभयपदिनः ॥

		परस्मै	आत्मने
25. लुङ्	व्यथने to pain	लुङति,	लुङते ।
26. क्षिप्	प्रेरणे to throw	क्षिपति,	क्षिपते ।
27. क्षिर	अनिसर्पने to grant	क्षिरति,	क्षिरते ।
28. लुङ्	प्रेरणे to push	लुङति,	लुङते ।
29. मुञ् (मुञ्च्)	मोचने to release	मुञ्चति,	मुञ्चते ।

1. लुङ् is परस्मैपदी in the लिट्, लुङ् लृङ् and सञ्जने ॥

2. क्षिप् belongs to the 4th conjugation also क्षिप्यति ॥

धातुः	अर्थः	परस्मै.	आत्मने.
30 मिल्	सङ्गमे to meet together	मिलति,	मिलते ।
31. लिप् (लिम्प)	उपवेष्टे to anoint	लिम्पति,	लिम्पते ।
32. लुप् (लुम्प)	छेदने to cut	लुम्पति,	लुम्पते ।
33. विद् (विन्द)	छामे to get	विन्दति,	विन्दते ।
34. सिच् (सिम्च्)	सेचने to sprinkle	सिञ्चति,	सिञ्चते ।
35. कृष्	बिडेलने to plough	कृषति,	कृषते ।

॥ इति शुदादिः ॥

चतुर्थगणः दिवादिः (4th Conjugation)

दिव् (दीव्) क्रीडायाम् to play अकर्मकः—परस्मैपदी

लृट्	प्र. पु.	दीव्यति	दीव्यतः	दीव्यन्ति
लृङ्	प्र. पु.	अदीव्यत्	अदीव्यताम्	अदीव्यन्
लोट्	प्र. पु.	दीव्यतु, दीव्यतात्	दीव्यताम्	दीव्यन्तु
लिट्	प्र. पु.	दीव्येत्	दीव्येताम्	दीव्येयुः

इत्यादि 'भू' धातुवत् (Page 9) रूपाणि ।

॥ दीप् (दीप्तौ) to shine अकर्मकः—आत्मनेपदी ॥

लृट्	प्र. पु.	दीप्यते	दीप्येते	दीप्यन्ते
लृङ्	प्र. पु.	अदीप्यत	अदीप्येताम्	अदीप्यन्त
लोट्	प्र. पु.	दीप्यताम्	दीप्येताम्	दीप्यन्ताम्
लिट्	प्र. पु.	दीप्येत	दीप्येयाताम्	दीप्येरन्

इत्यादि । 'लभ्' धातुवत् (Page 10) रूपाणि ॥

चतुर्थगणे—दिवादौ (4th Conjugation) १४०

धातवः सन्ति । तत्र प्रधानभूताः धातवः यथा—

परस्मैपदिनः

धातुः	अर्थः	कृद् अ. पु. प.
1. खि (दीध्)	क्रीडायाम् to play	खिष्यति ।
2. भस्	क्षेपणे to throw	भक्ष्यति ।
3. क्रुध्	क्रोधे to be angry	क्रुष्यति ।
4. क्रुध्	क्रोधे to be angry	क्रुष्यति ।
5. क्लम् (क्लाम्)	क्लानी to be fatigued	क्लाम्यति ।
6. क्षिब्ध्	आर्द्रिभावे to become wet	क्षिष्यति ।
7. जृ (जीर्)	वयोवृद्धौ to grow old	जीर्ष्यति ।
8. तम् (ताम्)	काङ्क्षायाम् to be anxious	ताम्यति ।
9. तुष्	तुष्टौ to be pleased	तुष्यति ।
10. तृप्	तृप्ति to be pleased	तृष्यति ।
11. दुष्	दुष्कृत्ये to become impure	दुष्यति ।
12. दृष्	दृष्टमोक्षयोः to be proud	दृष्यति ।
13. दुह्	निवासायाम् to hurt	दुह्यति ।
14. नश्य	नश्यते to disappear	नश्यति ।
15. नृ	मार्ज्ज-क्षेपे to be hurt	नृष्यति ।
16. पृष्	पृष्टौ to nourish	पृष्यति ।
17. पृष्	पृष्कृत्ये to be nourished	पृष्यति ।
18. प्लुष्	प्लुष्टौ to be	प्लुष्यति ।
19. अम् (आम्)	अम्यते to be	अम्यति-आम्यति ।
20. मज् (माज्)	मज्जे to be	माज्यति ।

* The अ of अम् is optionally lengthened.

अम् belongs to 1st conj. also अमति ॥

धातुः	अर्थः	सङ् प्र. पु. ए
21. झृह्	वैचित्र्ये to swoon	सुप्नति ।
22. यच्	प्रयत्ने to try	यस्यति ।
23. लुभ्	वाप्तये to desire eagerly	लुभ्यति ।
24. लघ्	लाङने to strike	विध्यति ।
25. लप् (लाम्)	उपशमे to stop	शान्मति ।
26. लुष्	शौचे to become pure	शुभ्यति ।
27. शुष्	शोषणे to become dry	शुष्यति ।
28. अभिष्	आलिङ्गने to embrace	हिलभ्यति ।
29. धृन् (धारु)	वेदे कपसि च to take pains	आम्वति ।
30. तिष् (टीच्)	निरसने to spit	होम्वति ।
31. निष्	संराद्धी to be fulfilled	सिष्यति ।
32. शिष् (शीच्)	वस्तुलम्पाने to sew	सीम्वति ।
33. म्विष्	मात्रप्रक्षरणे to preaspire	शिव्यति ।
34. हृष्	हृष्टौ to be glad	हृष्यति ।
35. छिष्	हृष्टौ to be fond of	सिद्धति ।
36. क्षम् (क्षाम्)*	सहने to pardon	क्षाम्यति ।
37. क्षुभ्	सम्यलने to shake	क्षुभ्यति ।

॥ आत्मनेपदिनः ॥

38. छिज्	उपतापे to be afflicted	छिज्यते ।
39. क्षिब्	दैन्ये to be distressed	क्षिद्यते ।

1. छिज् belongs to the .st conj. also. e.g. छीजति ॥
2. क्षम् belongs to the 1st conj. also e.g. क्षमते ॥
3. The root क्षुम् belongs to the 1st and 9th conjugations also. क्षोभते—1st conj. क्षुभ्यति—9th conj.

धातुः	अर्थः	उद् म. पु. प.
40. जन् (जा)	जायुभवि to be born	जायते ।
41. दीप्	दीप्तौ to shine	दीप्यते ।
42. वृ	पश्चापे to suffer pain	वृष्यते ।
43. पूर	आप्यायने to be full	पूर्यते ।
44. प्री	प्रीतौ to be satisfied	प्रीयते ।
45. बुध्	अवगमने to know	बुध्यते ।
46. मन्	ज्ञाने to think	मन्यते ।
47. युज्	समाधौ to meditate	युज्यते ।
48. युष्	संग्रहारे to fight	युज्यते ।
49. ली	श्लेषणे to adhere to	लीयते ।
50. विद्	सत्तायाम् to be	विद्यते ।
51. सू	प्राणिप्रसवे to bring forth	सूयते ।

॥ उभयपदिनः ॥

		परस्मै,	आत्मने,
52. नह्	बन्धने to tie	नहति	नहते ।
53. रन्ज् (रज्)	रामे to be dyed	रज्यति,	रज्यते ।
54. मृष्ट्	वितिक्षावाम् to bear	मृष्यति,	मृष्यते ।

॥ इति दिवादिगणः ॥

दशमगणः—चुरादि: (10th Conjugation)

1. Roots of the 10th Conjugation take अय in the conjugational Tenses and Moods before the terminations are applied e.g. चुर + अय + ति ॥

2. The penultimate short vowel, except in certain roots, takes its गुण substitute, e.g. चुर (चोर) + अय + ति = चोरयति । Exception कृप् = कृपयति ॥

3. The ending vowels and the penultimate अ, except in certain roots substitute their वृद्धि before the अय of the 10th Conj. e.g. क्षल (क्षाल) + अय + ति = क्षालयति । Exception कथ् = कथयति ॥

4. There are only 2 sets of roots in this conjugation viz., आत्मनेपदिनः and उभयपदिनः ॥

॥ चुर स्तेवे to steal सकर्मकः—उभयपदी ॥

॥ परस्मैपदे रूपाणि ॥

लट्	प्र. पु.	चोरयति	चोरयतः	चोरयन्ति
लङ्	प्र. पु.	अचोरयत्	अचोरयताम्	अचोरयन्त
लोट्	प्र. पु. }	चोरयतु,	चोरयताम्	चोरयन्तु
		चोरयतान्		
लिङ्	प्र. पु.	चोरयेन्	चोरयेताम्	चोरयेयुः

ह्रस्वादि 'भू' धातुवत् (Page 9) रूपाणि ॥

॥ आत्मनेपदे रूपाणि ॥

लट्	प्र. पु.	चोरयते	चोरयेते	चोरयन्ते
लङ्	प्र. पु.	अचोरयत	अचोरयेताम्	अचोरयन्त
लोट्	प्र. पु.	चोरयताम्	चोरयेताम्	चोरयन्ताम्
लिङ्	प्र. पु.	चोरयेत	चोरयेयाताम्	चोरयेयन्

इत्यादि 'लभ्' धातुवत् (Page 10) रूपाणि ।

दशमगणे चुरादौ (10th Conjugation) ४१०

धातवः सन्ति । तत्र प्रधानभूताः धातवः यथा—

॥ आत्मनेपदिनः ॥

धातुः	अर्थः	लट् प्र. पु. ए.
1. अर्ध्	वात्स्यायाम् to request	अर्धयते ।
2. कुत्स	अभक्षेपणे to abuse	कुत्सयते ।
3. चित् (चेत्)	संक्षेपने to perceive	चेत्तयते ।
4. तर्ज्	तर्जने to threaten	तर्जयते ।
5. दश (दंश्) *	दक्षने to bite	दंशयते ।
6. भर्त्स	भर्त्सने to threaten	भर्त्सयते ।
7. भू *	प्राप्ताय to obtain	भाषयते ।
8. मन्द्	गुरुपरिभाषणे to consult	मन्त्रयते ।
9. मृग् *	अन्वेषणे to seek, to hunt	मृगयते ।
10. विद्	चेत्तनाम्बाननिवासेषु to tell, etc.	वेदयते ।
11. स्पृश्	संस्पर्शने to embrace	स्पर्शयते ।
12. लल	ईप्सायाम् to fondle	लाळयते ।

॥ उभयपदिनः ॥

		परस्मै.	आत्मने
13. चुर	स्तेबे to steal	चोरयति	ते
14. अङ्क	पदे लक्षणे च to mark	अङ्कयति	ते
15. अर्ह *	पूजायां to worship	अर्हयति	ते

* दश् and अर्ह belong to 1st conjugation also in परस्मैपद—दशति, अर्हति ॥

* भू (प्राप्ताय), takes optionally the 1st conj. sign, also—भवते ॥

* मृग् belongs to the 4th conj. also—मृगयते ॥

धातुः	अर्थः	परस्मै.	आत्मने
16. अवधीर्	अवधीर्यो to disrespect	अवधीरयति	ने
17. ईर्ष	ईर्षे to throw	ईरयति	ने
18. कथ्	वाक्यप्रबन्धे to tell	कथयति	ने
19. कर्ण	भेदने to bore (कर्ण + ४th आ to hear)	कर्णयति	ने
20. कल	गती संस्थाने च to court	कलयति	ने
21. कल (कीर्त्त)	संशयने to celebrate	कीर्त्तयति	ने
22. कृष	सामर्थ्ये to be able	कृषयति	ने
23. कन्द	(generally with आ) कन्द- सानन्धे to cry continually	कन्दयति	ने
24. क्षप्	धेत्वे to throw, to cast	क्षपयति	ने
25. क्षल	शीतचर्मणि to wash	क्षालयति	ने
26. खण्ड	भेदने to break into pieces	खण्डयति	ने
27. गण	संस्थाने to count	गणयति	ने
28. गर्ज	गर्ज्जे to roar	गर्जयति	ने
29. गर्ह	विलिङ्गने to blame	गर्हयति	ने
30. गवेष	मार्गणे to seek	गवेषयति	ने
31. गुण्ड	वेष्टने to cover	गुण्डयति	ने
32. गुह	आपराधां आत्मने च to conceal	गोपयति	ने
33. ग्रन्थ	व्यवस्थे, व्यवस्थे च to arrange	ग्रन्थयति	ने
34. ग्रस	ग्रहणे to take, to devour	ग्रसयति	ने
35. वृष्ट	विश्रब्धने to proclaim	वोषयति	ने

० ईर्, ग्रन्थ and वृष्ट belong to 1st Conj. also in परस्मैपद
e.g. ईरति, ग्रन्थति, वोषति ॥

० गर्ह belongs to 1st conj. also in आत्म—गर्हते ॥

धातुः	अर्थः	परस्मै, आत्मने,
36. चिष्	चित्रकरणे to paint	चित्रयति ते
37. चिन्त्	स्मृतयाम् to think	चिन्तयति ते
38. चिह्न	लङ्घने (सौत्रधातुः) to mark	चिह्नयति ते
39. चुद्	संचोदने to push on	चोदयति ते
40. चूर्ण	धेरणे संकोचने च to crush	चूर्णयति ते
41. छद्	आवरणे to conceal	छादयति ते
42. छर्	वमने to vomit	छर्दयति ते
43. ज्ञप्	ज्ञाने ज्ञापने च to know	ज्ञापयति ते
44. ज्ञा (ज्ञाप)	(generally with आ निषेगे to command	आज्ञापयति ते
45. तड्	आघाते to strike, to beat	ताडयति ते
46. तर्क	वितर्के to guess	तर्कयति ते
47. तप्*	सन्नापे to heat, to burn	तापयति ते
48. तुल	डन्माने to weigh	तोलयति ते
49. तृप्	तृप्तौ to please	तर्पयति ते
50. दण्ड	दमने to punish	दण्डयति ते
51. धृ (धृत्)	कंपने to shake, to agitate	धूतयति ते
52. धृ	धारणे to hold, to owe	धारयति ते
53. ध्वन्	अन्वये ध्वन्द्वे to sound	ध्वनयति ते
54. पाप्	कर्मसमाप्ती to accomplish	पारयति ते
55. पाल	रक्षणे to protect	पालयति ते
56. पीड	अवगाहने to afflict	पीडयति ते
57. पूज्	पूजायां to worship	पूजयति ते

* तप् belongs to 1st conj. also in परस्मैपद — तपति ॥

	धातुः	अर्थः	परस्मै, आत्मने.
58.	पृ०	आप्यायने to cover	पूरयति ते
59.	पृ०	पूरणे to fill	पारयति ते
60.	प्रघ०	प्रख्याने to proclaim	प्रधयति ते
61.	प्री० (प्रीण)	तर्पणे to please	प्रीणयति ते
62.	भक्ष्	भक्षणे to eat	मक्षयति ते
63.	भृ	भवकलकने to be purified	भावयति ते
64.	भूष०	भङ्गारे to adorn	भूषयति ते
65.	मण्ड्	भूषायी to adorn	मण्डयति ते
66.	मन्त्र्	गुप्तभाषणे to consult	मन्त्रयति ते
67.	मह्	पूजायाम् to worship	महयति ते
68.	मान्	पूजायाम् to worship	मानयति ते
69.	मार्ग०	अन्वेषणे to seek	मार्तयति ते
70.	मार्ज्	शुद्धी to purify	मार्जयति ते
71.	मिश्र्	सम्यक् to mix	मिश्रयति ते
72.	मुच्	ममोचने to set free	मोचयति ते
73.	मुद्	संलग्ने to mix	मोदयति ते
74.	मूत्र्	मूत्रवजे to discharge urine	मूत्रयति ते
75.	मृज्	शीचे to wipe off	माजेयति ते

* पृ० belongs to 4th conj. also पूर्यते ॥

* प्रघ० belongs to 1st conj. also in आत्मने —प्रधते ॥

* प्री० belongs to 1st conj. also in उभयपद

e.g. प्रयति — ते ॥

० पृ, भृ, मह्, मान्, मार्ग, मूत्र्, and मृज् belong to 1st conj. also in परस्मै e.g. परति, भूयति, महति, मानति, मार्तति, मूयति and मार्जति ॥

धातुः	अर्थः	परस्मै,	आत्मने.
76. मृप्	तितिक्षायाम् to forgive	मर्पयति	ते
77. युञ्*	संयमने to bind	योजयति	ते
78. रच्	प्रतिपत्ने to arrange	रचयति	ते
79. रह्*	त्यागे to abandon	रहयति	ते
80. रुप्	रोषे to be angry	रोषयति	ते
81. रूप्	रूपक्रियायाम् to form	रूपयति	ते
82. लभ्*	आलोचने to see, to look at	लभयति	ते
83. लंश्	सीमातिक्रमे to transgress	लंघयति	ते
84. लोक्	दीप्तौ to shine	लोकयति	ते
85. लोव्	दर्शने to see, to perceive	लोचयति	ते
86. वच्*	परिभाषणे to speak	वाचयति	ते
87. वर्ष्	पूरणे to fill	वर्षयति	ते
88. वद्*	सन्देशदत्तने to inform	वादयति	ते
89. वृ	हृप्तायाम् to desire	वरयति	ते
90. वर्ण्	गुणवचने to describe	वर्णयति	ते
91. वस्	निवासे to dwell	वसयति	ते
92. वीज्	व्यजने to fan	वीजयति	ते
93. वृ*	आवरणे to cover	वारयति	ते
94. वृज्*	वर्जने to avoid	वर्जयति	ते
95. व्यय्	वित्तसमुत्सर्गे to expend	व्यययति	ते

* युञ्, रह्, वच् and वृज् belong to 1st conj. also in परस्मै २. g. योजति, रहति, वचति, वर्जति ॥

* लभ् belongs to 1st conj. in आत्म. लभते ॥

* वद्, वृ and व्यय् belong to 1st conj. also in उभयवद्, e. g. वदति—ते, वरति—ते, व्ययति—ते ॥

धातुः	अर्थः	परस्मै. भात्मने.
96. मण्	गात्रविचूर्जने to wound	मणयति ते
97. शब्द्	आविष्कारे to utter	शब्दयति ते
98. शील	उपभारणे to exercise	शीलयति ते
99. अण्	(generally with वि)दाने to give	विआणयति ते
100. छिप्	इष्टेषणे to embrace	इष्टेषयति ते
101. सभाज्	प्रीतिदर्शनयोः to please	सभाजयति ते
102. सह्	मर्षणे to forbear	साहयति ते
103. सान्त्स्	सामप्रयोगे to console	सान्त्सयति ते
104. सुख्	सुखक्रियायां to make happy	सुखयति ते
105. सूद्	क्षणे to wound	सूदयति ते
106. स्पृह्	ईप्सायाम् to wish	स्पृहयति ते
107. स्फुद्	भेदने to burst	स्फोटयति ते
108. स्वाद्	आस्वादे to taste	स्वादयति ते
109. हिस्	हिसायाम् to injure	हिसयति ते
110. कृप्	व्यक्तायां वाचि to speak	कृपयति ते

॥ इति पुरादिगणः ॥

*मण् and अण् belong to 1st conj. also in परस्मै. e.g., मणयति, शीलयति and अणयति ॥

द्वितीयगणः—अदादिः (2nd Conjugation)

1. Roots of the 2nd conjugation take no विकरणप्रत्यय; therefore terminations are directly applied to them.

2. The base of the roots of the 2nd group of conjugational classes undergoes many modifications. Hence they are conjugated separately.

द्वितीयगणे—अदादी (2nd Conjugation)

७२ धातवः सन्ति । तत्र प्रधानभूताः धातवः यथा—

परस्मैपदिनः

धातुः	अर्थः	लट् प्र. पु. ए.
1. भक्ष्	भक्षण्ये to eat	भक्षति ।
2. अश्	प्राणने to breathe	अश्ति ।
3. अस्	भुवि to be	अस्ति ।
4. इ	गती to go	एति ।
5. कृणु	तेजने to sharpen	कृणोति ।
6. क्वा	प्रकथने to tell	क्वाति ।
7. चकान्	दीप्तौ to shine	चकस्ति ।
8. जागृ	निद्राक्षये to be awake	जागर्ति ।
9. इरिद्रा	दुर्गती to be poor	इरिद्रानि ।
10. दा	कवने to cut	दाति ।
11. द्रा	कवने to cut	द्राति ।

धातुः	अर्थः	कृद् अ. पु. ण.
12. तु	स्तुती to praise	नौति ।
13. पा	रक्षणे to protect	पाति ।
14. प्रा	पूरणे to fill	प्राति ।
15. प्या	भक्षणे to eat	प्याति ।
16. भा	दीप्ति to shine	भाति ।
17. मा	माने to measure	माति ।
18. मृ	शुद्धी to cleanse	मार्ष्टि ।
19. वा	गमने to go	वाति ।
20. यु	मिश्रणे to join	यौति ।
21. दा	दाने to give	दाति ।
22. रु	शब्दे to cry	रौति—रौति ।
23. रुद्	अश्रुनिमोचने to cry	रोदिति ।
24. ला	आदाने to take	लाति ।
25. वच्	परिभाषणे to speak	वक्ति ।
26. वा	गतिगंधनयोः to go, blow	वाति ।
27. विद्	ज्ञाने to know	वेत्ति, वेद ।
28. शास्	अनुशिष्टी to rule	शास्ति ।
29. प्वा	पाके to cook	प्वाति ।
30. श्वास्	प्राणने to breathe	श्वासति ।
31. स्ना	शौचे to bathe	स्नाति ।
32. स्वप्	शये to sleep	स्वपिति ।
33. हन्	हिसाराद्योः to kill, to go	हन्ति ।

¹ वच् 28 उभयपदी in non-conjugational tenses.

॥ आत्मनेपदिनः ॥

धातुः	अर्थः	उद् म. पु. प.
34. आसु	उपवेशने to sit	आस्ते ।
35. ह् (with अधि)	अध्ययने to study	अधीते ।
36. ईड्	स्तुतौ to praise	ईडे ।
37. ईशु	देश्ये to rule, to command	ईशे ।
38. वक्षु	व्यक्तायां वाचि to speak	वशे ।
39. वसु	आस्त्रादने to dress	वस्ते ।
40. शासु (with आ)	इच्छायां to desire	आशास्ते ।
41. शी	स्वप्ने to sleep	शेते ।
42. सू	प्राणिप्रसवे to give birth to	सूते ।
43. हू	अपनयने to conceal	हूने ।

॥ उभयपदिनः ॥

		परस्मै.	आत्मने.
44. कर्तु	आच्छादने to cover	कर्तुमि, } कर्तुमि	कर्तुते
45. विहृ	उपवसे to increase	वेगिध—	विगधे
46. दुहृ	प्रपूजे to milk	दोगिध—	दुगधे
47. द्विषु	अपीतौ to hate	द्वेष्टि—	द्विष्टे
48. वृ	व्यक्तायां वाचि to speak	वृवीमि, } आह	वृते
49. लिहृ	आस्वादने to like	लेष्टि—	लीडे
50. स्तु	स्तुतौ to praise	स्तुवीमि } स्तुवीमि	स्तुते स्तुतीते

॥ परस्मैपदिनः ॥

1. अद् भक्षणे to eat सकर्मकः

लङ्—Present Tense

प्र.	अत्ति	अत्तः	अदन्ति
म.	अत्ति	अत्थः	अत्थ
उ.	अत्ति	अद्	अद्

लङ्—Imperative, Past Tense.

प्र.	आदत्	आत्ताम्	आदन्
म.	आदः	आत्तम्	आत्त
उ.	आदम्	आद्	आद्

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	अत्तु—अत्तात् ,	अत्ताम्	अदन्तु
म.	अद्वि—अत्तात्	अत्ताम्	अत्त
उ.	अदानि	अदाव	अदाम

चिचिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	अद्यात्	अद्याताम्	अद्युः
म.	अद्याः	अद्यातम्	अद्यात्
उ.	अद्याम्	अद्याव	अद्याम्

3. अस्—भुवि to be अकर्मकः—वास्मैपदी

लङ्—Present Tense.

प्र.	अस्ति	स्तः	सन्ति
म.	असि	स्थः	स्थ
उ.	अस्मि	स्वः	स्मः

कङ्—Imperfect Past Tense.

प्र	आसीत्	आस्ताम्	आमन्
म	आसीः	आस्तम्	आस्त
उ	आसम्	आस्व	आस्म

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	अस्तु - स्तात् ,	स्ताम्	सन्तु
म.	एधि - स्तात् ,	स्तम्	स्त
उ.	असानि	असाव	असाम

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	स्तात्	स्याताम्	स्युः
म.	स्याः	स्यातम्	स्यात
उ.	स्याम्	स्याव	स्याव

4. इ गतौ to go—सकर्मकः—पश्मस्मैपरी

कृद्—Present Tense.

प्र.	एति	इतः	यन्ति
म.	एषि	इथः	इथः
उ.	एमि	इवः	इमः

कृद्—Imperfect Past Tense

प्र.	पेत्	पेताम्	आयन्
म.	पेः	पेतम्	पेत
उ.	आयम्	पेव	पेम

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	एतु - इतात् ,	इताम्	यन्तु
म.	इहि - इतात् ,	इतम्	इत
उ.	अयानि	अयाव	अयाम

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	इयात्	इयाताम्	इयुः
म.	इयाः	इयातम्	इयात
उ.	इयाम्	इयाव	इयाम

२. अद् प्राणने to breathe सकर्मकः—परस्मैपदी

लट्—Present Tense.

प्र.	अनिति	अनितः	अनन्ति
म.	अनिषि	अनिथः	अनिथ
उ.	अनिमि	अनिवः	अनिमः

लङ्—Imperfect Past Tense.

प्र.	आनीत् - आनन् ,	आनिताम्	आनन्
म.	आनीः - आनः,	आनितम्	आनित
उ.	आनम्	आनिव	आनिम

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	अनितु - अनितात् ,	अनिताम्	अनन्तु
म.	अनिहि - अनितात्,	अनितम्	अनित
उ.	अनानि	अनाव	अनाप्

बिधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	अन्यात्	अन्याताम्	अन्युः
म.	अन्याः	अन्यातम्	अन्यात
उ.	अन्याम्	अन्याव	अन्याम

एवं १० अस्, १२ स्वप् धातवोः रूपानि दृष्टव्यानि ॥

23. रुद् अश्रुमोचने to cry अकर्मकः—परस्मैपदी

रुद्—Present Tense.

प्र.	रोदिति	रुदितः	रुदन्ति
म.	रोदिवि	रुदिथः	रुदिथ
उ.	रोदिमि	रुदिवः	रुदिमः

रुद्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अरोदीत् - अरोदत् ,	अरुदिताम्	अरुदन्
म.	अरोदीः - अरोदः ,	अरुदितम्	अरुदित
उ.	अरोदम्	अरुदिवं	अरुदिम

रोद—Imperative Mood.

प्र.	रोदितु - रुदितात् ,	रुदिताम्	रुदन्तु
म.	रुदिहि - रुदितात् ,	रुदितम्	रुदित
उ.	रोदानि	रोदाव	रोदाम

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	रुद्यात्	रुद्याताम्	रुद्युः
म.	रुद्याः	रुद्यातम्	रुद्यात
उ.	रुद्याम्	रुद्याव	रुद्याम

12. तु स्तुतौ to praise सकर्मकः—परस्मैपदं।

कृद्—Present Tense.

प्र.	नौति	तुतः	तुवन्ति
म.	नौषि	तुथः	तुथ
उ.	नौमि	तुवः	तुमः

कृद्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अनौत्	अनुताम्	अनुवन्
म.	अनौः	अनुत्	अनुत
उ.	अनवम्	अनुव	अनुम

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	नौतु - तुतात् ,	तुताम्	तुवन्तु
म.	तुहि - तुतात् ,	तुत्	तुत
उ.	नवान	नवाव	नवान

चिधिलिट्—Potential Mood.

प्र.	तुयात्	तुयाताम्	तुयुः
म.	तुयाः	तुयान्त्	तुयात
उ.	तुयाम्	तुयाव	तुयाम

पदं ५ इत्, २० तु आत्मोः स्वानि द्रष्टव्यानि ॥

7. चकासु to share अचर्मकः— परस्मैपदी

छद्—Present Tense.

प्र.	चकास्ति	चकास्तः	चकासति
म.	चकास्ति	चकाम्थः	चकाम्थ
उ.	चकास्मि	चकास्वः	चकाम्मः

छद्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अचकात्	अचकास्ताम्	अचकासुः
म.	अचकात् - अचकाः,	अचकास्तम्	अचकास्त
उ.	अचकासम्	अचकास्व	अचकास्म

छद्—Imperative Mood.

प्र.	चकास्तु - चकास्तात्, चकास्ताम्	चकासतु
म.	चकाधि - चकास्तात्, चकास्तम्	चकास्त
उ.	चकामानि	चकासाव

छद्—Imperative Mood.

प्र.	चकास्यात्	चकास्याताम्	चकास्युः
म.	चकास्याः	चकास्यादम्	चकास्यात
उ.	चकास्यान्	चकास्याव	चकास्याम

४. जागृ निद्राक्षये to be awake अकमेकः—परस्मैपदी

कृद—Present Tense.

प्र.	जागर्ति	जगृतः	जाग्रति
म.	जागर्षि	जगृथः	जागृथ
उ.	जागर्षि	जगृवः	जागृमः

कृद्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अजागः	अजागृताम्	अजागरुः
म.	अजागः	अजागृतम्	अजागृत
उ.	अजागरम्	अजागृव	अजागृम

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	जागर्तु - जागृतात्, जागृताम्	जाग्रतु
म.	जागृहि - जागृनात्, जागृतम्	जागृत
उ.	जागराणि	जागराम

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	जागृयात्	जागृयाताम्	जागृयुः
म.	जागृयाः	जागृयातम्	जागृयात
उ.	जागृयाम्	जागृयाव	जागृयाम

9. दग्धिः दुर्गलौ to be poor अर्थः—पारस्मैपदी

लट्—Present Tense.

प्र.	दग्धिः	दग्धितः	दग्धिति
म.	दग्धिसि	दग्धियः	दग्धिय
उ.	दग्धिमि	दग्धिवः	दग्धिमः

लृट्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अदग्धिः	अदग्धिताम्	अदग्धुः
म.	अदग्धिसि	अदग्धितम्	अदग्धित
उ.	अदग्धिमि	अदग्धिव	अदग्धिम

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	दग्धितु - दग्धितात् ;	दग्धिताम्	दग्धितु
म.	दग्धित्वि- दग्धितात् ,	दग्धितम्	दग्धित
उ.	दग्धिमि	दग्धिव	दग्धिम

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	दग्धियात्	दग्धियाताम्	दग्धियुः
म.	दग्धियाः	दग्धियातम्	दग्धियात
उ.	दग्धियाम्	दग्धियाव	दग्धियाम

18. मृज् शुद्धौ to cleanse सकर्मकः—परस्मैपदी

रुद—Present Tense.

प्र.	मार्ष्टि	मृष्टः	मृजन्ति, मार्जन्ति
म.	मार्क्षि	मृष्टः	मृष्ट
उ.	मार्जिम	मृज्वः	मृजमः

रुद्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अमार्ष्टि	अमृष्टाम्	अमृजन् , अमार्जन्
म.	अमार्ष्टि	अमृष्टम्	अमृष्ट
उ.	अमार्जम्	अमृज्व	अमृजम

रुद—Imperative Mood.

प्र.	मार्ष्टु - मृष्टात् ,	मृष्टान्	मृजन्तु, मार्जन्तु
म.	मृष्टि - मृष्टात् ,	मृष्टम्	मृष्ट
उ.	मार्जानि	मार्जाव	मार्जाम

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	मृज्यात्	मृज्याताम्	मृज्युः
म.	मृज्याः	मृज्यातम्	मृज्यात
उ.	मृज्याम्	मृज्याव	मृज्याम

25. वच् वचिभाषणे to speak द्विकर्मकः—वत्सर्वपत्नी

कङ्—Present Tense.

प्र.	वक्ति	वक्तः	*
म.	वक्षि	वक्षथः	वक्षथ
उ.	वक्ष्मि	वक्ष्वः	वक्ष्मः

कङ्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अवक्-गू	अवक्ताम्	अवचन्
म.	अवक्-गू	अवक्तम्	अवक्त
उ.	अवचम्	अवच्व	अवचम

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	वक्तु, वक्तात्	वक्ताम्	वचन्तु
म.	वग्धि, वक्तात्	वक्तम्	वक्त
उ.	वचानि	वच्चाव	वच्चाव

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	वक्ष्यात्	वक्ष्याताम्	वक्ष्युः
म.	वक्ष्याः	वक्ष्यातम्	वक्ष्यात
उ.	वक्ष्याम्	वक्ष्याव	वक्ष्याम

* वच् is deficient in the 3rd person Plural (प्रथमपुरुष-बहुवचने) in Present Tense—कङ् ॥

27. ॐविद् ज्ञाने to know सकर्मकः—परस्मैपदी

कद् - Present Tense (प्रथमं रूपम्)

प्र.	वेत्ति	वित्तः	विदन्ति
म.	वेत्ति	वित्थः	वित्थ
उ.	वेधि	विद्रः	विद्यः

कद् (द्वितीयं रूपम्)

प्र.	वेद	विदतुः	विदुः
म.	वेत्थ	विदधुः	विद
उ.	वेद	विद्र	विद्य

कद् Imperfect Past Tense

प्र.	अवेत्	अवित्ताम्	अविदुः
म.	अवेत्-अवेः,	अवित्ताम्	अवित्
उ.	अवेदम्	अविद्र	अविद्य

ॐ This root is found in the 4th (विद्यते) 6th (विन्दति....ते) and 7th (विन्दे) conjugations also. The usage of the above roots may be noted in the following stanza:—

सखायां विद्यते, ज्ञाने वेत्ति, विन्दे विचारणे ।

विन्दते विन्दति प्राप्नोति रूपेण विन्देः स्मृतः ॥

लोट—Imperative Mood (प्रथमं रूपम्)

प्र.	वेत्तु-वित्तान्	वित्ताम्	विदन्तु
म.	विद्धि - वित्तात्	वित्तम्	वित्त
उ.	वेदानि	वेदाव	वेदान

लोट (द्वितीयं रूपम्)

प्र.	विदाङ्कुरुतु विदाङ्कुरुतात्	}	विदाङ्कुरुताम्	विदाङ्कुरुन्तु
म.	विदाङ्कुरु विदाङ्कुरुतात्	}	विदाङ्कुरुतम्	विदाङ्कुरुत
उ.	विदाङ्करवाणि		विदाङ्करवाव	विदाङ्करवाय

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	विद्यात्	विद्याताम्	विद्युः
म.	विद्याः	विद्यातम्	विद्यात
उ.	विद्याम्	विद्याव	विद्याय

28. शास् अनुशिष्टौ to govern द्विकर्मकः—परस्मैपदौ

लट्—Present Tense.

प्र.	शास्ति	शिष्टः	शासति
म.	शास्ति	शिष्टः	शिष्ट
उ.	शास्मि	शिष्वः	शिष्वः

लङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	अशात्-द्	अशिष्टाम्	अज्ञासुः
म.	अशात्-द्, अशाः	अशिष्टम्	अशिष्ट
उ.	अशासम्	अशिष्व	अशिष्व

लोट्—Imperative Mood

प्र.	शास्तु - शिष्टात्	शिष्टाम्	शासतु
म.	शाधि - शिष्टात्	शिष्टम्	शिष्ट
उ.	शासानि	शासाव	शासाम

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	शिष्यात्	शिष्याताम्	शिष्युः
म.	शिष्याः	शिष्यातम्	शिष्यात
उ.	शिष्याम्	शिष्याव	शिष्याम

33. हन् हिंसागत्योः to kill, to go सकर्मकः—परस्मैपदी

लट्—Present Tense

प्र.	हन्ति	हतः	मन्ति
म.	हंमि	हथः	हथ
उ.	हन्मि	हन्वः	हन्मः

लिट्—Imperfect Past Tense

प्र.	अहन्	अहताम्	अमन्
म.	अहन्	अहतम्	अहत
उ.	अहनम्	अहन्व	अहन्म

लोट्—Imperative Mood

प्र.	हन्तु - हतात् .	हताम्	मन्तु
म.	जहि - हतात् ,	हतम्	हत
उ.	हनानि	हनाव	हनाम

लृट्—Potential Mood

प्र.	हन्यात्	हन्याताम्	हन्तुः
म.	हन्याः	हन्यातम्	हन्यात
उ.	हन्याम्	हन्याव	हन्याम

इति अदादी परस्मैपदिनः ॥

॥ अदादौ आत्मनेपदिनः ॥

34. आम् उपदेशने to sit; चर्मकः—आत्मनेपदी

लट्—Present Tense

प्र.	आस्ते	आमाने	आसते
म.	आस्से	आसाथे	आध्वे
उ.	आस्ते	आस्वहे	आस्महे

लङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	आसन्	आसताम्	आसन्
म.	आस्थाः	आसाथाम्	आध्वन्
उ.	आसि	आस्वहि	आस्महि

लोट्—Imperative Mood

प्र.	आस्ताम्	आसाताम्	आसताम्
म.	आस्व	आसाथाम्	आध्वन्
उ.	आमै	आसावहे	आस्महे

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	आसीत्	आसीयाताम्	आसीरन्
म.	आसीथाः	आसीयाथाम्	आसीध्वम्
उ.	आसीय	आसीदहि	आसीमहि

एवं ३९ वस्, ४० दास् (with आ) धात्वोः रूपानि दृश्यन्ति ॥

35 इ अध्ययने (लित्त्वं अधिपूर्वः always with अधि)

to study सकर्मकः—आत्मनेपदी

लङ्—Present Tense

प्र.	अधीते	अधीयाते	अधीयते
म.	अधीते	अधीयासे	अधीष्ये
उ.	अधीदे	अधीवहे	अधीमहे

लङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	अध्यैत	अध्यैयाताम्	अध्यैरत्
म.	अध्यैथाः	अध्यैयाथाम्	अध्यैष्वत्
उ.	अध्यैयि	अध्यैवहि	अध्यैमहि

लोट्—Imperative Mood

प्र.	अधीताम्	अधीयाताम्	अधीयतात्
म.	अधीष्व	अधीयाथाम्	अधीष्वम्
उ.	अध्ययै	अध्ययावहे	अध्ययामहे

लृट्—Potential Mood

प्र.	अधीयीत	अधीयीयाताम्	अधीयीरन्
म.	अधीयीथाः	अधीयीयाथाम्	अधीयीष्वन्
उ.	अधीयीय	अधीयीवहि	अधीयीमहि

36. ईङ् स्तुती to Praise सकर्मकः—आत्मनेपदी

ऊङ्—Present Tense

प्र.	ईङ्ते	ईङाते	ईङते
म.	ईङिषे	ईङाथे	ईङिष्वे
उ.	ईङे	ईङवहे	ईङमहे

ऊङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	ऐङ्	ऐङाताम्	ऐङत
म.	ऐङाः	ऐङाथाम्	ऐङह्वम्
उ.	ऐङि	ऐङवहि	ऐङमहि

ओङ्—Imperative Mood

प्र.	ईङाम्	ईङाताम्	ईङताम्
म.	ईङिष्व	ईङाथाम्	ईङिष्वम्
उ.	ईङै	ईङवहै	ईङमहै

विधिङिङ्—Potential Mood

प्र.	ईङीत	ईङीयाताम्	ईङीरन्
म.	ईङीथाः	ईङीयाथाम्	ईङीष्वम्
उ.	ईङीय	ईङीवहि	ईङीमहि

37. ईशू ऐषये to rule अकर्मकः—आत्मनेपदी

कद्व—Present Tense

प्र.	ईष्टे	ईशाते	ईशते
म.	ईशिषे	ईशाथे	ईशिष्वे
उ.	ईशे	ईश्वहे	ईशमहे

कद्व—Imperfect Past Tense

प्र.	ऐष्ट	ऐशाताम्	ऐशत
म.	ऐष्टाः	ऐशाथाम्	ऐइइवम्
उ.	ऐशि	ऐश्वहि	ऐशमहि

कोइ—Imperative Mood

प्र.	ईष्टाम्	ईशाताम्	ईशताम्
म.	ईशिष्व	ईशाथाम्	ईशिष्वम्
उ.	ईशे	ईशवहे	ईशमहे

लिङिळिङ्—Potential Mood

प्र.	ईशीत	ईशोयानाम्	ईशीरन्
म.	ईशीथाः	इशत्याथाम्	ईशीष्वम्
उ.	ईशीय	ईशीवहि	ईशीमहि

38. चक्ष् व्यक्तार्णं वाचि to speak सकर्मकः—आत्मनेपदी

लृट्—Present Tense

प्र.	चष्टे	चक्षाते	चक्षते
म.	चक्षे	चक्षाथे	चक्ष्वहे
उ.	चक्षे	चक्ष्वहे	चक्ष्महे

लृट्—Imperfect Past Tense

प्र.	अचष्ट	अचक्षाताम्	अचक्षत
म.	अचष्टाः	अचक्षाथाम्	अचक्ष्वम्
उ.	अचक्षि	अचक्ष्वहि	अचक्ष्महि

लोट्—Imperative Mood

प्र.	चष्टाम्	चक्षाताम्	चक्षताम्
म.	चक्ष्व	चक्षाथाम्	चक्ष्वम्
उ.	चक्षै	चक्षावहै	चक्षामहै

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	चक्षीत	चक्षीयाताम्	चक्षीरन्
म.	चक्षीथाः	चक्षीयाथाम्	चक्षीध्वम्
उ.	चक्षीय	चक्षीवहि	चक्षीमहि

41. शी स्वप्ने to sleep अकर्मकः आत्मनेपदी
छद्—Present Tense

प्र.	शेते	शयाते	शेरते
म.	शेषे	शयाथे	शेष्वे
उ.	शये	शेवहे	शेमहे

छद्—Imperfect Past Tense

प्र.	अशेत	अशयाताम्	अशेरत
म.	अशेथाः	अशयाथाम्	अशेष्वम्
उ.	अशयि	अशेवहि	अशेमहि

छोद्—Imperative Mood

प्र.	शेताम्	शयाताम्	शेरताम्
म.	शेष्व	शयाथाम्	शेष्वम्
उ.	शयै	शयावहै	शयामहै

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	शयीत	शयीयाताम्	शयीरन्
म.	शयीथाः	शयीयाथाम्	शयीष्वम्
उ.	शयीय	शयीवहि	शयीमहि

42. सू प्राणिप्रसवे to give birth to सकर्मकः आत्मनेपदी

लङ्—Present Tense

प्र.	सूते	सुवाते	सुवते
म.	सूये	सुवाधे	सूध्वे
उ.	सुवे	सुवहे	सुमहे

लङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	असूत्	असुवाताम्	असुवत
म.	असूथाः	असुवाथाम्	असूध्वम्
उ.	असुवि	असुवहि	असुमहि

लोट्—Imperative Mood

प्र.	सूताम्	सुवाताम्	सुवताम्
म.	सूध्व	सुवाथाम्	सूध्वम्
उ.	सुवै	सुवावहै	सुवामहै

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	सुवीत	सुवीयाताम्	सुवीरन्
म.	सुवीथाः	सुवीयाथाम्	सुवीध्वम्
उ.	सुवीय	सुवीवहि	सुवीमहि

43. हतु (with नि) अपनयने to conceal सकर्मकः-आत्मनेपदी

कृद्—Present Tense

प्र.	निह्रुते	निह्रुवाते	निह्रुवते
म.	निह्रुपे	निह्रुवाथे	निह्रुध्वे
उ.	निह्रुवे	निह्रुवहे	निह्रुमहे

कृद्—Imperfect Past Tense

प्र.	न्यह्रुत	न्यह्रुवाथाम्	न्यह्रुवत
म.	न्यह्रुथाः	न्यह्रुवाथाम्	न्यह्रुध्वम्
उ.	न्यह्रुवि	न्यह्रुवहि	न्यह्रुमहि

लोट् Imperative Mood

प्र.	निह्रुताम्	निह्रुवाताम्	निह्रुवताम्
म.	निह्रुष्व	निह्रुवाथाम्	निह्रुध्वम्
उ.	निह्रुवै	निह्रुववहे	निह्रुवामहे

त्रिष्विच्छिद्—Potential Mood

प्र.	निह्रुवीत	निह्रुवीयाताम्	निह्रुवीरन्
म.	निह्रुवीथाः	निह्रुवीयाथाम्	निह्रुवीध्वम्
उ.	निह्रुवीय	निह्रुवीवहि	निह्रुवीमहि

इति अदादौ आत्मनेपदिनः ॥

॥ अथ अदादौ उभयपदिनः ॥

44, ऊर्णु आच्छादने to cover सकर्मकः—उभयपदी
(पञ्चमपदे)

रुद्—Present Tense

प्र.	ऊर्णोति - ऊर्णोति	ऊर्णुतः	ऊर्णुवन्ति
म.	ऊर्णोषि - ऊर्णोषि,	ऊर्णुथः	ऊर्णुथ
उ.	ऊर्णोमि - ऊर्णोमि,	ऊर्णुवः	ऊर्णुमः

रुद्—Imperfect Past Tense

प्र.	और्णोत्	और्णुताम्	और्णुवन्
म.	और्णोः	और्णुतम्	और्णुत
उ.	और्णवम्	और्णुव	और्णुम

रुद्—Imperative Mood

प्र.	ऊर्णोतु - ऊर्णोतु ऊर्णुतात्	ऊर्णुताम्	ऊर्णुवन्तु
म.	ऊर्णुहि - ऊर्णुतान्	ऊर्णुतम्	ऊर्णुत
उ.	ऊर्णवानि	ऊर्णुवाव	ऊर्णुवाम

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	ऊर्णुयात्	ऊर्णुयाताम्	ऊर्णुयुः
म.	ऊर्णुयाः	ऊर्णुयातम्	ऊर्णुयात
उ.	ऊर्णुयाम्	ऊर्णुयाव	ऊर्णुयाम

ऊर्णु

आत्मनेपदे

कृद्—Present Tense

प्र.	ऊर्णुते	ऊर्णुवाते	ऊर्णुवते
म.	ऊर्णुषे	ऊर्णुवाधे	ऊर्णुध्वे
उ.	ऊर्णुवे	ऊर्णुवहे	ऊर्णुमहे

कृद्—Imperfect Past Tense

प्र.	और्णुत	और्णुवाताम्	और्णुवत
म.	और्णुथाः	और्णुवाथाम्	और्णुध्वम्
उ.	और्णुवि	और्णुवहि	और्णुमहि

कृद्—Imperative Mood

प्र.	ऊर्णुताम्	ऊर्णुवाताम्	ऊर्णुवताम्
म.	ऊर्णुध्व	ऊर्णुवाथाम्	ऊर्णुध्वम्
उ.	ऊर्णुवै	ऊर्णुवावहै	ऊर्णुवामहै

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	ऊर्णुवीत	ऊर्णुवीयात्तम्	ऊर्णुवीरत्
म.	ऊर्णुवीथाः	ऊर्णुवीमाथाम्	ऊर्णुवीध्वम्
उ.	ऊर्णुवीय	ऊर्णुवीवहि	ऊर्णुवीमहि

45. दिह् उपचये to increase अकर्मकः—उभयपदौ
(परस्मैपदे)

लङ्—Present Tense.

प्र.	देमिध	दिग्धः	दिहन्ति
म.	धेक्षि	दिग्धः	दिग्ध
उ.	देसि	दिहः	दिह्यः

लङ्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अधेक्-गू	अदिग्धाम्	अदिहन्
म.	अधेक्-गू	अदिग्धम्	अदिग्ध
उ.	अदेहम्	अदिह	अदिह्य

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	देगु-दिग्वात्,	दिग्धाम्	दिहन्तु
म.	दिग्धि-दिग्वात्,	दिग्धम्	दिग्ध
उ.	देहानि	देहाव	देहाम

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	दिह्यात्	दिह्याताम्	दिह्युः
म.	दिह्याः	दिह्यातम्	दिह्यात
उ.	दिह्याम्	दिह्याव	दिह्याम

शिहू

आत्मनेपदे

लट्—Present Tense.

प्र.	दिग्धे	दिहाते	दिहते
म.	धिक्धे	दिहाथे	धिग्ध्वे
उ.	दिहे	दिह्वहे	दिह्वहे

लृट्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अदिग्ध	अदिहाताम्	अदिहत
म.	अदिग्धाः	अदिहाथाम्	अधिग्ध्वम्
उ.	अदिहि	अदिह्वहि	अदिह्वहि

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	दिग्धाम्	दिहाताम्	दिहताम्
म.	धिक्व	दिहाथाम्	धिग्ध्वम्
उ.	देहै	देहावहै	देहामहै

विधिलिट्—Potential Mood.

प्र.	दिहीत	दिहीयाताम्	दिहीरन्
म.	दिहीथाः	दिहीयाथाम्	दिहीध्वम्
उ.	दिहीष	दिहीवहि	दिहीमहि

46. दुह् प्रपूरणे to milk सकर्मकः उभयपदी

(परस्मैपदे)

लट् — Present Tense

प्र.	दोग्धि	दुग्धः	दुहन्ति
म.	धोक्षि	दुग्धः	दुग्ध
उ.	दोक्षि	दुहः	दुक्षः

लङ् — Imperfect Past Tense.

प्र.	अधोक्-ग्	अदुग्धाम्	अदुहन्
म.	अधोक्-ग्	अदुग्धम्	अदुग्ध
उ.	अदोहम्	अदुह	अदुक्ष

लोट् — Imperative Mood.

प्र.	दोग्धु-दुग्धात् ,	दुग्धाम्	दुहन्तु
म.	दुग्धि-दुग्धात् ,	दुग्धम्	दुग्ध
उ.	दोहानि	दोहाव	दोहाम

विधिलिङ् — Potential Mood.

प्र.	दुह्यात्	दुह्याताम्	दुह्यः
म.	दुह्याः	दुह्यातम्	दुह्यात
उ.	दुह्याम्	दुह्याव	दुह्याम

दुह
(आत्मनेपदे)

कृद्वृत्ति—Present Tense.

प्र.	दुग्धे	दुहाते	दुहते
म.	धुग्धे	दुहाथे	धुग्ध्वे
उ.	दुहे	दुहहे	दुहहे

कृद्वृत्ति—Imperfect Past Tense.

प्र.	अदुग्ध	अदुहाताम्	अदुहत
म.	अदुग्धाः	अदुहाथाम्	अदुग्ध्वम्
उ.	अदुहि	अदुहहि	अदुहहि

कृद्वृत्ति—Imperative Mood.

प्र.	दुग्धाम्	दुहाताम्	दुहताम्
म.	धुग्ध्व	दुहाथाम्	धुग्ध्वम्
उ.	दोहै	दोहावहै	दोहामहै

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	दुहीत	दुहीयाताम्	दुहीरन्
म.	दुहीयाः	दुहीयाथाम्	दुहीष्वम्
उ.	दुहीय	दुहीवहि	दुहीमहि

47. द्विष अघ्रीवी to hate सकर्मकः—उभयपदी

(परस्मैपदे)

लट्—Present Tense.

प्र.	द्वेष्टि	द्विष्टः	द्विषन्ति
म.	द्वेष्टि	द्विष्टः	द्विष्ट
उ.	द्वेष्टि	द्विष्टः	द्विष्टः

लङ्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अद्वेष्ट	अद्विष्टाम्	अद्विष्टुः, अद्विषन्
म.	अद्वेष्ट	अद्विष्टम्	अद्विष्ट
उ.	अद्वेषम्	अद्विष्ट	अद्विष्टम्

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	द्वेष्टु-द्विष्टात्	द्विष्टाम्	द्विषन्तु
म.	द्विष्टु-द्विष्टात् ,	द्विष्टम्	द्विष्ट
उ.	द्वेषाणि	द्वेषाव	द्वेषाम

विधिलिट्—Potential Mood.

प्र.	द्विष्यात्	द्विष्याताम्	द्विष्युः
म.	द्विष्याः	द्विष्यातम्	द्विष्यात
उ.	द्विष्याम्	द्विष्याव	द्विष्याम

द्विप्

(आत्मनेपदे)

कृद्—Present Tense.

प्र.	द्विष्टे	द्विषाते	द्विषते
म.	द्विष्टे	द्विषाथे	द्विद्द्वेषे
उ.	द्विषे	द्विष्वहे	द्विष्महे

कृद्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अद्विष्ट	अद्विषाताम्	अद्विषत
म.	अद्विष्टाः	अद्विषाथाम्	अद्विद्द्वेषम्
उ.	अद्विषि	अद्विष्वहि	अद्विष्महि

कृद्—Imperative Mood.

प्र.	द्विष्टाम्	द्विषाताम्	द्विषताम्
म.	द्विष्ट्व	द्विषाथाम्	द्विद्द्वेषम्
उ.	द्वेषै	द्वेषावहै	द्वेषामहै

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	द्विषीत	द्विषीयाताम्	द्विषीरन्
म.	द्विषीथाः	द्विषीयाथाम्	द्विषीष्वम्
उ.	द्विषीय	द्विषीवहि	द्विषीमहि

48. भु व्यक्तायां वाचि to speak सकर्मकः—उभयपदी
(परस्मैपदे)

कृद—Present Tense. (प्रथमं रूपम्)

प्र.	ब्रवीति	हृतः	ब्रुवन्ति
म.	ब्रवीषि	हूथः	हूथ
उ.	ब्रवीमि	हूवः	हूमः

कृद (द्वितीयं रूपम्)

प्र.	*आह	*आहतुः	*आहुः
म.	*आत्थ	*आहपुः	हूथ
उ.	ब्रवीमि	हूवः	हूमः

कृद—Imperfect Past Tense.

प्र.	अब्रवीत्	अब्रूताम्	अब्रुवन्
म.	अब्रवीः	अब्रूतम्	अब्रूत
उ.	अब्रवम्	अब्रूव	अब्रूम

कृद—Imperative Mood.

प्र.	ब्रवीतु, ब्रूतात्	हूताम्	ब्रुवन्तु
म.	हूहि-हूतात्	हूतम्	हूत
उ.	ब्रवाणि	ब्रवाव	ब्रवाम

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	हूयात्	हूयाताम्	हूयुः
म.	हूयाः	हूयातम्	हूयात
उ.	हूयाम्	हूयाव	हूयाम

*The root भु takes आह as आदेश in the First 5 Forms of कृद (परस्मैपद)

ब्रू

(आत्मनेपदे)

कृद—Present Tense.

प्र.	ब्रूते	ब्रूवाते	ब्रूवते
म.	ब्रूषे	ब्रूवाथे	ब्रूष्वे
उ.	ब्रूवे	ब्रूवहे	ब्रूमहे

कृद—Imperfect Past Tense.

प्र.	अब्रूत	अब्रूवाताम्	अब्रूवत
म.	अब्रूथाः	अब्रूवाथाम्	अब्रूष्वम्
उ.	अब्रूवि	अब्रूवहि	अब्रूमहि

कृद—Imperative Mood.

प्र.	ब्रूताम्	ब्रूवाताम्	ब्रूवताम्
म.	ब्रूष्व	ब्रूवाथाम्	ब्रूष्वम्
उ.	ब्रूवै	ब्रूवावहै	ब्रूवाभहै

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	ब्रूवीत	ब्रूवीयाताम्	ब्रूवीरन्
म.	ब्रूवीथाः	ब्रूवीयाथाम्	ब्रूवीष्वम्
उ.	ब्रूवीय	ब्रूवीवहि	ब्रूवीमहि

49. लिङ् भास्वाद्ने to lick सकर्मकः—उभयपदी

(परस्मैपदे)

कृद्—Present Tense.

प्र.	लेडि	लीढः	लिहन्ति
म.	लेक्षि	लीढः	लीढ
उ.	लेक्षि	लिह्यः	लिह्यः

कृद्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अलेट्	अलीढाम्	अलिहन्
म.	अलेट्	अलीढम्	अलीढ
उ.	अलेहम्	अलिह्य	अलिह्य

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	लेढु - लीढात् ,	लीढाम्	लिहन्तु
म.	लीढि-लीढात्	लीढम्	लीढ
उ.	लेहानि	लेहाव	लेहाम

लिट्—Potential Mood.

प्र.	लिह्यात्	लिह्याताम्	लिह्युः
म.	लिह्याः	लिह्यातम्	लिह्यात
उ.	लिह्याम्	लिह्याव	लिह्याम

लिङ्

(आत्मनेपदे)

लङ्—Present Tense.

प्र.	लीढे	लिहाते	लिङ्ते
म.	लिष्ये	लिहाथे	लीङ्द्वे
उ.	लिह्ये	लिङ्ग्ये	लिङ्ग्ये

लङ् Imperfect Past Tense

प्र.	अलीढ	अलिहाताम्	अलिङ्त
म.	अलीढाः	अलिहाथाम्	अलीङ्द्वम्
उ.	अलिङ्गि	अलिङ्ग्यहि	अलिङ्ग्यहि

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	लीढाम्	लिहाताम्	लिङ्ताम्
म.	लिङ्ग्व	लिहाथाम्	लीङ्द्वम्
उ.	लेह्यै	लेहावहै	लेहामहै

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	लिङ्गीत	लिङ्गीयाताम्	लिङ्गीरन्
म.	लिङ्गीथाः	लिङ्गीयाथाम्	लिङ्गीन्वम्
उ.	लिङ्गीय	लिङ्गीवहि	लिङ्गीमहि

50. स्तु, स्तुतौ to Praise सकर्मकः—परस्मैपदी

(परस्मैपदे)

लोट—Present Tense.

प्र.	स्तौति-स्तवीति,	स्तुतः - स्तुवीतः	स्तुवन्ति
म.	स्तौषि-स्तवीषि	स्तुथः - स्तुवीथः	स्तुथ-स्तुवीथ
उ.	स्तौमि-स्तवीमि,	स्तुवः - स्तुवीवः,	स्तुमः-स्तुवीमः

लृट्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अस्तौत् - अस्तवीत्,	{ अस्तुताम् अस्तुवीताम् }	अस्तुवन्
म.	अस्तौः - अस्तवीः,	{ अस्तुतम् अस्तुवीतम् }	{ अस्तुत अस्तुवीत }
उ.	अस्तवम्	{ अस्तुव अस्तुवीव }	{ अस्तुम अस्तुवीम }

लोट—Imperative Mood.

प्र.	{ स्तौतु-स्तुतात्, स्तवीतु-स्तुवीतात्,	{ स्तुताम् स्तुवीताम् }	{ स्तुवन्तु }
म.	{ स्तुहि-स्तुतात् स्तवीहि-स्तुवीतात्,	{ स्तुतम् स्तुवीतम् }	{ स्तुत स्तुवीत }
उ.	स्तवानि	स्तवाव	स्तवाम

विचिछिह—Potential Mood.

प्र.	स्तुयात्	स्तुयाताम्	स्तुयुः
	स्तुवीयात्	स्तुवीयाताम्	स्तुवीयुः
म.	स्तुयाः	स्तुयातम्	स्तुयात
	स्तुवीयाः	स्तुवीयातम्	स्तुवीयात
उ.	स्तुयाम्	स्तुयाव	स्तुयाम
	स्तुवीयाम्	स्तुवीयाव	स्तुवीयाम

एवं २२ (परस्मैपदी) धातोः स्थाणि द्रष्टव्यानि ।

स्तु

(आत्मनेपदे)

छद् Present Tense.

प्र.	स्तुते-स्तुवीते,	स्तुवाते	स्तुवते
म.	स्तुपे-स्तुवीपे,	स्तुवाथे	स्तुप्वे-स्तुवीप्वे
उ.	स्तुवे	स्तुवहे-स्तुवीवहे	स्तुमहे-स्तुवीमहे

छद्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अस्तुत-अस्तुवीत,	अस्तुवाताम्	अस्तुवत
म.	अस्तुथाः अस्तुवीथाः	} अस्तुवाथाम्	{ अस्तुप्वम् अस्तुवीप्वम्
उ.	अस्तुवि		
		अस्तुवहि अस्तुवीवहि	{ अस्तुमहि अस्तुवीमहि

लोट् Imperative Mood.

प्र.	स्तुताम्-स्तुवीताम्,	स्तुवाताम्	स्तुवताम्
म.	स्तुध्व-स्तुवीध्व,	स्तुवाथाम्	स्तुध्वम्-स्तुवीध्वम्
उ.	स्तुवै	स्तुवावहै	स्तुवामहै

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	स्तुवीत	स्तुवीयाताम्	स्तुवीरन्
म.	स्तुवीथाः	स्तुवीयाथाम्	स्तुवीध्वम्
उ.	स्तुवीय	स्तुवीवहि	स्तुवीमहि

॥ इति अदादिगणः ॥

तृतीयगणः—लुङोत्पादिः (3rd Conjugation)

1. Roots of the 3rd conjugation form their base by reduplication (i.e. the roots are doubled) And some changes in the re-duplication may occur. e.g. The root लुङ् when reduplicated becomes लुलुङ्। Then terminations are applied लुलुङ् + ति = लुलुङोति ॥

2. The Third Person Plural termination loses its न्। e.g. लुलुङ् + भन्ति (न् dropped) = लुलुङति ॥

3. The Imperfect Third Person Plural termination भन् (परस्मैपद) is replaced by वस्। e.g. अलुलुङ् + वस् = अलुलुङवस् ॥

4. In this conjugation nothing is added as conjugational sign लुलुङ् + ति = लुलुङोति ॥

तृतीयगणे— जुहोत्यादौ २४ धातवः सन्ति ।

तत्र प्रधानभूताः धातवः यथा-

परस्मैपदिनः

धातुः	अर्थः	कद् प्र. पु. प्
1. हु	दानाइनयोः to sacrifice, to eat	जुहोति ।
2. ही	लज्जायाम् to be ashamed	जिहोति ।
3. पृ	पाकमपूरणयोः to protect, to fill	पिपति ।
4. भी	भये to fear	।
5. हा	त्यागे to abandon	जहाति

॥ आत्मनेपदिनः ॥

6. मा	माने to measure	मिमीते ।
7. हा	गतौ to go	जिहीते ।

॥ उभयपदिनः ॥

	परस्मै	आत्मने
8. दा	दाने to give	ददाति, दत्ते ।
9. धा	धारणपोषणयोः to place, to hold	दधाति, ।
10. भू	धारणपोषणयोः to hold, to maintain	विभति विभूते ।
11. निष्	शीत्यपोषणयोः to wash	नेनेक्ति नेनेक्ते ।

1. हु शानादन्वयोः to sacrifice सर्वमैकः—परस्मैपदी

लङ्—Present Tense

प्र.	जुहोति	जुहुतः	जुहति
म.	जुहोपि	जुहुथः	जुहुथ
उ.	जुहोमि	जुहुवः	जुहुमः

लङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	अजुहोत्	अजुहुताम्	अजुहवुः
म.	अजुहोः	अजुहुतम्	अजुहुत
उ.	अजुहवम्	अजुहुव	अजुहुम

लोट्—Imperative Mood

प्र.	जुहोतु-जुहुतात् , जुहुताम्	जुहतु
म.	जुहुधि-जुहुतात् जुहुतम्	जुहुत
उ.	जुह्वानि जुह्वान्व	जुह्वाम

त्रिष्विङ्—Potential Mood

प्र.	जुहुयात्	जुहुयाताम्	जुहुयुः
म.	जुहुयाः	जुहुयातम्	जुहुयात
उ.	जुहुयाम्	जुहुयाव	जुहुयाम

2. डी कृत्तायाम् to be ashamed अकर्मकः—परस्मैपदी

लङ्—Present Tense.

प्र.	जिह्वेति	जिह्वीतः	जिह्वियति
म.	जिह्वेथि	जिह्वीथः	जिह्वीथ
उ.	जिह्वेमि	जिह्वीवः	जिह्वीमः

लृङ् Imperfect Past Tense.

प्र.	अजिह्वेत्	अजिह्वीताम्	अजिह्वयुः
म.	अजिह्वेः	अजिह्वीतम्	अजिह्वीत
उ.	अजिह्वयम्	अजिह्वीव	अजिह्वीम

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	जिह्वेतु-जिह्वीतात् ,	जिह्वीताम्	जिह्वियतु
म.	जिह्वीहि-जिह्वीतात्	जिह्वीतम्	जिह्वीत
उ.	जिह्वयाणि	जिह्वयाव	जिह्वयाम

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	जिह्वीयात्	जिह्वीयाताम्	जिह्वीयुः
म.	जिह्वीयाः	जिह्वीयातम्	जिह्वीयात
उ.	जिह्वीयाम्	जिह्वीयाव	जिह्वीयाम

3. पू—पाठनपूर्णवो: to protect, to fill सकर्मकः—परस्मैपदी

छद्—Present Tense.

प्र.	पिपति	पिपूतः	पिपूरति
म.	पिपथि	पिपूथः	पिपूथ
उ.	पिपमि	पिपूर्वः	पिपूर्मः

छद्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अपिपः	अपिपूर्ताम्	अपिपरुः
म.	अपिपः	अपिपूर्तम्	अपिपूर्त
उ.	अपिपरम्	अपिपूर्व	अपिपूर्म

छोद् Imperative Mood

प्र.	पिपतु-पिपूर्तात् ,	पिपूर्ताम्	पिपुरतु
म.	पिपूहि-पिपूर्तात् ,	पिपूर्तम्	पिपूर्त
उ.	पिपराणि	पिपराव	पिपराम

चिञिञिङ्—Potential Mood.

प्र.	पिपूयात्	पिपूयाताम्	पिपूयुः
म.	पिपूयाः	पिपूयातम्	पिपूयात
उ.	पिपूयाम्	पिपूयाव	पिपूयाम

4. भी भये to fear सकर्मकः—परस्मैपदी

लट् Present Tense

प्र.	विभेति	विभिउः-विभीतः,	विभ्यति
म.	विभेवि	विभिथः-विभीथः,	विभिथ-विभीथः,
उ.	विभेमि	विभिवः-विभीवः,	विभिमः-विभीमः

लङ् —Imperfect Past Tense

प्र.	अविभेत्	अविभिताम्-अविभीताम्	अविभयुः
म.	अविभेः	अविभितम्-अविभीतम्	अविभित-अविभीत
उ.	अविभेयम्	अविभिव-अविभीव,	अविभिम्-अविभीम

लोट् —Imperative Mood.

प्र.	विभेत्-विभितात्-विभीतात्,	विभिताम्-विभीताम्,	विभ्यत्
म.	$\left\{ \begin{array}{ll} \text{विभिहि-विभीहि} & \text{विभिम्} \end{array} \right\} \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{विभित} \\ \text{विभीत} \end{array} \right\}$		
उ.	विभयानि	विभयाव	विभयाम

विधिलिङ् Potential Mood. (अयमे क्ताम्)

प्र.	विभियात्	विभियाताम्	विभियुः
म.	विभियाः	विभियातम्	विभियात
उ.	विभियाम्	विभियाव	विभियाम

विधिलिङ् (द्वितीये रूपम्)

प्र.	विभीयात्	विभीयाताम्	विभीयुः
म.	विभीयाः	विभीयातम्	विभीयात
उ.	विभीयाम्	विभीयाव	विभीयाम

5. हा स्थाने to abandon लङ्गर्कः - परस्मैपदी

लङ्—Present Tense.

प्र.	जहाति	जहितः-जहीतः,	जहति
म.	जहासि	जहित्यः-जहीत्यः,	जहित्य-जहीथ
उ.	जहामि	जहितवः-जहीवः,	जहितमः-जहीमः

लङ्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अजहात्	अजहिताम्-अजहीताम्	अजहुः
म.	अजहाः	अजहितम्-अजहीतम्,	अजहित-अजहीत
उ.	अजहाम्	अजहितव-अजहीव,	अजहितम-अजहीम

लोट—Imperative Mood.

प्र.	जहातु जहितात् जहीतात्	जहिताम् जहीताम्	जहटु
म.	जहाहि-जहिहि जहीहि-जहितात्, जहीतात्	जहितम् जहीतम्	जहित जहीत
उ.	जहानि	जहाव	जहाम

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	जह्यात्	जह्याताम्	जह्युः
म.	जह्याः	जह्यातम्	जह्यात
उ.	जह्याम्	जह्याव	जह्याम

इति सुहोत्यादौ परस्मैपदिनः

॥ अथ जुहोत्यादी आत्मनेपदिनः ॥

6. मा मात्रे to measure सकर्मकः—आत्मनेपदी

कद—Present Tense.

प्र.	मिमीते	मिमाते	मिमते
म.	मिमीथे	मिमाथे	मिमोथे
उ.	मिमे	मिमीवहे	मिमीमहे

कद—Imperfect Past Tense.

प्र.	अमिमीत	अमिमा ताम्	अमिमन्
म.	अमिमीथाः	अमिमाथाम्	अमिमीष्वम्
उ.	अमिमि	अमिमीवहि	अमिमीमहि

कद—Imperative Mood

प्र.	मिमीताम्	मिमाताम्	मिमातम्
म.	मिमीष्व	मिमाथाम्	मिमीष्वम्
उ.	मिमै	मिमावहै	मिमामहै

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	मिमीत	मिमीयाताम्	मिमीरन्
म.	मिमीथाः	मिमीयाथाम्	मिमीष्वम्
उ.	मिमीथ	मिमीवहि	मिमीमहि

7. हा गवौ to go सकर्मकः—आत्मनेपदी

रुद्—Present Tense

प्र.	जिहीते	जिहाते	जिहते
म.	जिहीषे	जिहाथे	जिहीष्वे
उ.	जिहे	जिहीवहे	जिहीमहे

रुद्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अजिहीत	अजिहानाम्	अजिहत
म.	अजिहीथाः	अजिहाथाम्	अजिहीष्वम्
उ.	अजिहि	अजिहीवहि	अजिहीमहि

लोट—Imperative Mood.

प्र.	जिहीताम्	जिहानाम्	जिहताम्
म.	जिहीष्व	जिहाथाम्	जिहीष्वम्
उ.	जिहे	जिहावहे	जिहामहे

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	जिहीत	जिहीयाताम्	जिहीरन्
म.	जिहीथाः	जिहीयाथाम्	जिहीष्वम्
उ.	जिहीय	जिहीवहि	जिहीमहि

इति लुङोभ्यादी आत्मनेपदिनः ॥

दा

आध्मनेपदे

रुद—Present Tense

प्र.	दत्ते	ददाते	ददते
म.	दत्से	ददाथे	दध्वे
उ.	ददे	ददहे	दद्यहे

लृङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	अदत्त	अददानाम्	अददत्
म.	अदत्थाः	अददाथाम्	अददुध्वम्
उ.	अददि	अददुहि	अददमहि

लोट्—Imperative Mood

प्र.	दत्ताम्	ददानाम्	ददताम्
म.	दन्व्य	ददाथान्	ददुध्वम्
उ.	ददं	ददावहं	ददामहे

विधिलिट्—Potential Mood

प्र.	ददीत	ददीयाताम्	ददीरन्
म.	ददीथाः	ददीयाथाम्	ददीध्वम्
उ.	ददीय	ददीवहि	ददीमहि

9. धा धातुगोचणयोः to place, to hold सकर्मकः—उभयपदी
(पह्लैपदे)

लृट्—Present Tense

प्र.	दधाति	धत्तः	दधति
म.	दधासि	धत्थः	धत्थ
उ.	दधामि	दध्वः	दध्मः

लृङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	अदधात्	अधत्ताम्	अदधुः
म.	अदधाः	अधत्तम्	अधत्त
उ.	अदधाम्	अदध्व	अदध्म

लोट्—Imperative Mood

प्र.	दधातु-धत्तात्,	धत्ताम्	दधतु
म.	धेहि-धत्तात्,	धत्तम्	धत्त
उ.	दधानि	दधाव	दधाम

विधिलिट्—Potential Mood

प्र.	दध्यात्	दध्याताम्	दध्युः
म.	दध्याः	दध्यातम्	दध्यात
उ.	दध्याम्	दध्याव	दध्याम

धा.

आत्मनेपदे

लट् — Present Tense.

प्र.	धत्ते	दधाते	दधते
म.	धत्से	दधाथे	दध्वे
उ.	दधे	दध्यहे	दध्महे

लृट् — Imperfect Past Tense.

प्र.	अधत्त	अदधाताम्	अदधत्त
म.	अधत्थाः	अदधाथाम्	अदध्वम्
उ.	अदधि	अदध्वहि	अदध्महि

लोट् — Imperative Mood.

प्र.	धत्ताम्	दधाताम्	दधताम्
म.	धत्स्व	दधाथाम्	दध्वम्
उ.	दधै	दधावहे	दधामहे

विधिलिट् — Potential Mood.

प्र.	दधीत	दधीयाताम्	दधीरन्
म.	दधीथाः	दधीयाथाम्	दधीष्वन्
उ.	दधीय	दधीवहि	दधीमहि

10. भृ धारणपोषणयोः 'to hold, to maintain

सकर्मकः—उभयपदी

(परस्मैपदे)

लङ् — Present Tense

प्र.	विभर्ति	विभृतः	विभ्रति
म.	विभर्षि	विभृषः	विभृष
उ.	विभर्मि	विभृवः	विभृमः

लङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	अविभः	अविभृताम्	अविभरुः
म.	अविभः	अविभृरम्	अविभृत
उ.	अविभरम्	अविभृव	अविभृम

लोट्—Imperative Mood

प्र.	विभर्तु-विभृतात्	विभृताम्	विभ्रतु
म.	विभृद्-विभृतात्	विभृतम्	विभृत
उ.	विभराणि	विभराव	विभराम

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	विभृयात्	विभृयाताम्	विभृयुः
म.	विभृयाः	विभृयातम्	विभृयान
उ.	विभृयाम्	विभृयाव	विभृयाम

च

आत्मनेपदे

लृट्—Present Tense

प्र.	विभृते	विभ्राते	विभ्रते
म.	विभृषे	विभ्राथे	विभृध्वे
उ.	विभ्रे	विभृवहे	विभ्रमहे

लृङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	अविभृत	अविभ्राताम्	अविभ्रत
म.	अविभृथाः	अविभ्राथाम्	अविभृध्वम्
उ.	अविभ्रि	अविभृवहि	अविभ्रमहि

लोट्—Imperative Mood

प्र.	विभृताम्	विभ्राताम्	विभ्रताम्
म.	विभृध्व	विभ्राथाम्	विभृध्वम्
उ.	विभ्रै	विभ्रावहे	विभ्रामहे

विधिलिट्—Potential Mood

प्र.	विभ्रीत	विभ्रीयाताम्	विभ्रीरन्
म.	विभ्रीथाः	विभ्रीयाथाम्	विभ्रीध्वम्
उ.	विभ्रीय	विभ्रीवही	विभ्रीमहि

11. निज् शौचपोषणयोः to cleanse सकर्मकः—उभयपदी
(परस्मैपदे)

लृट्—Present Tense

प्र.	नेनेक्ति	नेनक्तिः	नेनिजति
म.	नेनेक्षि	नेनिक्थः	नेनिक्थ
उ.	नेनेज्मि	नेनिज्वः	नेनिज्मः

लृङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	अनेनेक्	अनेनिक्ताम्	अनेनिजुः
म.	अनेनेक्	अनेनिक्तम्	अनेनिक्त
उ.	अनेनिजम्	अनेनिज्व	अनेनिज्म

लोट्—Imperative Mood

प्र.	नेनेक्तु-नेनिक्तात्, नेनिक्ताम्	नेनिजतु
म.	नेनिग्धि-नेनिक्ताम् नेनिक्तम्	नेनिक्त
उ.	नेनिजानि नेनिजाव	नेनिजाम

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	नेनिज्यात्	नेनिज्याताम्	नेनिज्युः
म.	नेनिज्याः	नेनिज्यातम्	नेनिज्यात
उ.	नेनिज्याम्	नेनिज्याव	नेनिज्याम

निञ्

आत्मनेपदे ।

कृद्—Present Tense

प्र.	नेनित्ते	नेनिजाते	नेनिजते
म.	नेनिक्षे	नेनिजाथे	नेनिग्वे
उ.	नेनिजे	नेनिज्वहे	नेनिज्महे

कृद्—Imperfect Past Tense

प्र.	अनेनित्	अनेनिजाताम्	अनेनिजत
म.	अनेनिक्थाः	अनेनिजाथाम्	अनेनिग्वम्
उ.	अनेनिजि	अनेनिज्वहि	अनेनिज्महि

लोट्—Imperative Mood

प्र.	नेनित्ताम्	नेनिजाताम्	नेनिजताम्
म.	नेनिक्व	नेनिजाथाम्	नेनिग्वस्
उ.	नेनिजै	नेनिजावहै	नेनिजामहै

बिभिलिङ्—Potential Mood

प्र.	नेनिजीत	नेनिजीयाताम्	नेनिजीरन्
म.	नेनिजीथाः	नेनिजीयाथाम्	नेनिजीवम्
उ.	नेनिजीय	नेनिजीवहि	नेनिजीमहि

॥ इति छन्दोत्पादिः ॥

पञ्चमगणः — स्वदिः 5th Conjugation

Roots of the 5th conjugation take *सु* in the conjugational -tenses before the terminations are applied e. g. सु + सु + ति = सुनोति ॥

सु अभिषद्ये to press out juice सकर्मकः—उभयपदी
(परस्मैपदे)

लङ्—Present Tense

प्र.	सुनोति	सुनुः	सुन्वन्ति
म.	सुनोषि	सुनुथः	सुनुथ
उ.	सुनोमि	सुनुथः-सुन्वः,	सुनुमः-सुन्मः

लृङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	असुनेत्	असुनुताम्	असुन्वन्
म.	असुनेः	असुनुभम्	असुनुत
उ.	असुनवम्	{ असुनुव असुन्व }	{ असुनुम असुन्म }

लोट्—Imperative Mood

प्र.	सुनोतु-सुनुतात्	सुनुताम्	सुन्वन्तु
म.	सुनु-सुनुतात्	सुनुतम्	सुनुत
उ.	सुनवानि	सुनुवाव	सुनुवाम

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	सुनुयात्	सुनुयाताम्	सुनुयुः
म.	सुनुयाः	सुनुयातम्	सुनुयात
उ.	सुनुयाम्	सुनुयाव	सुनुयाम

‘सु

आत्मनेपदे

लृट्—Present Tense

प्र.	सुनुते	सुन्वाते	सुन्वते
म.	सुनुषे	सुन्वाथे	सुनुध्वे
उ.	सुनुवे	सुनुवहे, सुन्वहे	सुनुमहे-सुन्महे

लृट्—Imperfect Past Tense

प्र.	असुनुत	असुन्वाताम्	असुन्वत
म.	असुनुथाः	असुन्वाथाम्	असुनुध्वम्
उ.	असुनुवि	{ असुनुवहि असुन्वहि }	{ असुनुमहि असुन्महि }

लोट्—Imperative Mood

प्र.	सुनुताम्	सुन्वाताम्	सुन्वताम्
म.	सुनुध्व	सुन्वाथाम्	सुनुध्वम्
उ.	सुनुवै	सुनुवावहै	सुनुवामहै

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	सुन्वीन	सुन्वीयाताम्	सुन्वीरन्
म.	सुन्वीथाः	सुन्वीयाथाम्	सुन्वीध्वम्
उ.	सुन्वीय	सुन्वीवहि	सुन्वीमहि

पञ्चमराणे—स्वादी ३५ धात्व मन्ति ।

तत्र यवान्भू १ धात्वः यथा—

परस्मैपदिनः

धातुः	अर्थः	सङ् प्र. पु. ए.
१. आप्	स्वाप्ती to obtain	आप्नोति ।
२. क्षि	क्षिप्ताया to destroy,	क्षिप्नोति ।
३. दु	दपवापे to give pain	दुनोति ।
४. पृ	प्रागल्भ्ये to challenge	पृप्नोति ।
५. शक्	शक्ती to be able	शक्नोति ।
६. गि	गती to go	गिनोति ।

॥ आत्मनेपदिनः ॥

७. अश्व	अवाप्ती to pervade	अश्वनुते
---------	--------------------	----------

॥ उभयपदिनः ॥

		परस्मै	आत्मने
८. सु	अभिषवे to press out juice	सुनोति,	सुनुते ।
९. चि	चयने to collect	चिनोति,	चिनुते ।
०. क्षु	कम्पने to shake	क्षुनोति,	क्षुनुते ।
१. धू	कम्पने to shake	धूनोति,	धूनुते ।
२. मि	प्रक्षेपणे to throw	मिनोति,	मिनुते ।
३. वृ	चरणे to choose	वृणोति,	वृणुते ।
४. सि	बन्धने to tie	सिनोति,	सिनुते ।
५. ण्वृ	आच्छादने to cover	ण्वृणोति,	ण्वृणुते ।

॥ इति स्वादिपणः ॥

अष्टमगणः—तनादिः (8th Conjugation)

Roots of the 8th Conjugation take त् in the Conjugational tenses and moods before terminations are applied
e. g., तन् + त् + ति = तनोति ॥

तन् विस्तारे to spread सकर्तृकः—उभयपदी

(परस्मैपदे)

लट्—Present Tense

प्र.	तनोति	तनुतः	तन्वन्ति
म.	तनोषि	तनुथः	तनुथ
उ.	तनोमि	तनुयः-तन्वः	तनुमः-तन्मः

लङ्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अतनोत्	अतनुताम्	अतन्वन्
म.	अतनोः	अतनुन्म्	अतनुत
उ.	अतन्वम्	अतनुव-अतन्व,	अतनुम-अतन्म

लोट्—Imperative Mood

प्र.	तनोतु-तनुतात्	तनुताम्	तन्वन्तु
म.	तनु-तनुतात्	तनुतम्	तनुत
उ.	तनवानि	तनवाव	तनवाम

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	तनुयात्	तनुयाताम्	तनुयुः
म.	तनुयाः	तनुयातम्	तनुयात
उ.	तनुयाम्	तनुयाव	तनुयाम

तन्

आत्मनिपदे

लृट्—Present Tense

प्र.	तनुते	तन्वाते	तन्वते
म.	तनुपे	तन्वाथे	तनुष्वे
उ.	तन्वे	तनुवहे-तन्वहे	तनुमहे-तन्महे

लृट्—Imperfect Past Tense

प्र.	अतनुत	अतन्वाताम्	अतन्वत
म.	अतनुथाः	अतन्वाथाम्	अतनुष्वम्
उ.	अतन्वि	अतनुवहि-अतन्वहि,	अतनुमहि-अतन्महि

लोट्—Imperative Mood

प्र.	तनुताम्	तन्वाताम्	तन्वताम्
म.	तनुष्व	तन्वाथाम्	तनुष्वम्
उ.	तनवै	तनवावहै	तनवामहै

निधिलृट्—Potential Mood

प्र.	तन्वीत	तन्वीयाताम्	तन्वीरन्
म.	तन्वीथाः	तन्वीयाथाम्	तन्वीष्वम्
उ.	तन्वीय	तन्वीवहि	तन्वीमहि

कृ करोते to do सकर्मकः —उभयपदी
(परस्मैपदे)

लट्—Present Tense

प्र.	करोति	कुरुतः	कुर्वन्ति
म.	करोषि	कुरुथः	कुरुथ
उ.	करोमि	कुर्वः	कुर्मः

लङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	अकरोत्	अकुरुताम्	अकुर्वन्
म.	अकरोः	अकुरुतम्	अकुरुत
उ.	अकरवम्	अकुर्व	अकुर्म

लोट्—Imperative Mood

प्र.	करोतु-कुरुतात् ,	कुरुताम्	कुर्वन्तु
म.	कुरु-कुरुतात् ,	कुरुताम्	कुरुत
उ.	करवाणि	करवाव	करवाम

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	कुर्यात्	कुर्याताम्	कुर्युः
म.	कुर्याः	कुर्यातम्	कुर्यात
उ.	कुर्याम	कुर्याव	कुर्याम

आत्मनेपदे

लङ्—Present Tense.

प्र.	कुरुते	कुर्वति	कुर्वते
म.	कुरुषे	कुर्वथि	कुरुष्वे
उ.	कुर्वे	कुर्वहे	कुर्महे

लङ्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अकुरुत्	अकुर्वीताम्	अकुर्वन्
म.	अकुरुथाः	अकुर्वीथाम्	अकुरुष्वम्
उ.	अकुर्वि	अकुर्वहि	अकुर्महि

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	कुरुताम्	कुर्वीताम्	कुर्वताम्
म.	कुरुष्व	कुर्वीथाम्	कुरुष्वम्
उ.	करवै	करवावहे	करवामहे

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	कुर्वीत	कुर्वीयाताम्	कुर्वीन्
म.	कुर्वीथाः	कुर्वीयाथाम्	कुर्वीष्वम्
उ.	कुर्वीय	कुर्वीवहि	कुर्वीमहि

अष्टमगणे—तनादौ १० धातवः सन्ति ।

अथ केवलं परस्मैपदिनो धातवः न सन्ति ॥

॥ आत्मनेपदिनः ॥

धातुः	अर्थः	लट् प्र. पु. प.
1. मन्	अवबोधने to consider	मनुते
2. वन्	याचने to beg, to seek for	वनुते ।

॥ उभयपदिनः ॥

3. तन्	विस्तारे to spread	तनोति	तनुते ।
4. दन्	दाने to give	सनोति	सनुते ।
5. क्षन्	हिसायास् to kill	क्षनोति,	क्षनुते ।
6. क्षिप्	हिसायास् to kill	क्षिभोति,	क्षिणुते ।
7. गन्	गती to go	ग्नोति,	गणुते ।
8. वृष्	वीक्षी to shine	वृणोति,	वृणुते ।
9. कृष्	अदने to eat	तृणोति,	तृणुते ।
10. कृ	करणे to do	करोति	कुरुते ।

॥ इति तनादिगणः ॥

— — —

Roots 1 to 9 are to be conjugated like तच् ॥

नवमगणः—क्रयादिः (9th Conjugation).

ना is added on to the roots of the 9th conjugation in the conjugational tenses before the terminations are applied e. g., क्री + ना + ति = क्रीणाति & क्री इच्छति निमित्ते to buy; to purchase सकर्मकः—उभयवचनी

(परस्मैपदे)

लट्—Present Tense.

प्र.	क्रीणाति	क्रीणीतः	क्रीणन्ति
म.	क्रीणासि	क्रीणीथः	क्रीणीथ
उ.	क्रीणामि	क्रीणीवः	क्रीणीमः

लङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	अक्रीणात्	अक्रीणीताम्	अक्रीणन्
म.	अक्रीणाः	अक्रीणीतम्	अक्रीणीत
उ.	अक्रीणाम्	अक्रीणीव	अक्रीणीम

लोट्—Imperative Mood

प्र.	क्रीणातु-क्रीणीतात्	क्रीणीताम्	क्रीणन्तु
म.	क्रीणीहि-क्रीणीतात्	क्रीणीतम्	क्रीणीत
उ.	क्रीणानि	क्रीणाव	क्रीणाम

लृट्—Potential Mood

प्र.	क्रीणीयात्	क्रीणीयाताम्	क्रीणीयुः
म.	क्रीणीयाः	क्रीणीयातम्	क्रीणीयात
उ.	क्रीणीयाम्	क्रीणीयाव	क्रीणीयाम

क्री

भावनेपदं

लट्—Present Tense

प्र.	क्रीणीते	क्रीणाते	क्रीणते
म.	क्रीणीषे	क्रीणाथे	क्रीणीध्वे
उ.	क्रीणे	क्रीणीवहे	क्रीणीमहे

लङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	अक्रीणीत	अक्रीणाताम्	अक्रीणत
म.	अक्रीणीथाः	अक्रीणाथाम्	अक्रीणीध्वम्
उ.	अक्रीणि	अक्रीणीवहि	अक्रीणीमहि

लोट्—Imperative Mood

प्र.	क्रीणीताम्	क्रीणाताम्	क्रीणताम्
म.	क्रीणीध्व	क्रीणाथाम्	क्रीणीध्वम्
उ.	क्रीणै	क्रीणावहै	क्रीणामहै

विचिकिद्—Potential Mood

प्र.	क्रीणीत	क्रीणीयाताम्	क्रीणीरन्
म.	क्रीणीथाः	क्रीणीयाथाम्	क्रीणीध्वम्
उ.	क्रीणीय	क्रीणीवहि	क्रीणीमहि

नवमगणे—क्रयादी ६१ धातवः सन्ति ।

तत्र प्रधानभूताः धातवः यथा—

परस्मैपदिनः

धातुः	अर्थः	कृद् प्र. पु. प.
1. क्श	भोजने to eat	भक्षति ।
2. क्षिञ्	विधाधने to distress	क्षिभ्राति ।
3. क्षी ¹	हिसाधाम् to kill	क्षीणाति, क्षिणाति ।
4. क्षुभ् ²	संचलने to tremble	क्षुभ्राति ।
5. ग्	शब्दे to sound	गृणाति ।
6. गन्ध्	सम्बन्धे to put together	गन्धाति ।
7. र्	विदारणे to tear	रणाति ।
8. पुश्	पुष्टी to nourish	पुष्पाति ।
9. प् ³	पाठनपूरणयोः to protect	पुनाति ।
10. बन्ध् (बध्)	बन्धने to tie	बध्नाति ।
11. मन्ध् (मध्)	मिलोदने to churn	मन्धाति ।
12. स्तुप्	स्तेये to steal	स्तुनाति ।
13. ली ⁴	श्लेषने to be absorbed in	लिनाति ।
14. स्तम्भ्	रोधने चारणे च to stop	स्तम्भाति ।
15. व्री	चरणे to choose	व्रीणाति ।

¹ क्षी belongs to 4th conjugation also क्षीयते

² क्षुभ् belongs to 1st and 4th conjugations also 1st conjugation क्षोभते, 4th conjugation क्षुम्बति ।

³ प् belongs to 3rd conjugation also पिपति ।

⁴ ली belongs to 1st conjugation also लीयते ।

⁵ स्तम्भ् belongs to 1st and 5th conjugations also, 1st conjugation स्तम्भते, 5th conjugation स्तम्भोति ।

॥ आत्मनेपदिनः ॥

16. वृ^१

संभक्षी to serve

वृणीते

॥ उभयपदिनः ॥

17. श्री	वृत्त्यचिनिमये to buy	व्रीणाति	व्रीणीते ।
18. गृह्	उपादाने to take	गृहाति	गृहीते ।
19. पृ ^१	कम्पने to shake	धुनाति	धुनीते ।
20. पू	पवने to purify	धुनाति	धुनीते ।
21. प्री	सर्वणे to please	प्रीणाति	प्रीणीते ।
22. छ	छवने to cut	छुनाति	छुनीते ।
23. स्तृ	आच्छादने to cover	स्तृणाति	स्तृणीते ।
24. वृ	चरणे to choose	वृणाति	वृणीते ।
25. मी	द्विसाधाम् to change to	मीणाति	मीनीते ।
26. जु	बन्धने to join	धुनाति	धुनीते ।
27. ज्ञा	अवबोधने to know	जानाति	जानीते ।

॥ इति क्पधादिगणः ॥

^१ वृ belongs to 5th and 10th conjugations also. 5th conj. वृणोति, वृणुते. 10th conj. वारयते ।

^२ The following stanza gives the various classes to which the root पृ to shake belongs :—

धूनोति चम्पकवनाभि धुनोत्यशोकं
 चूर्तं धुनाति धुवति स्फुटिवातिमुक्तम् ।
 वायुर्विधूनयति चम्पकपुष्परेणून्
 सरकानने धवति चन्दनमञ्जरीम् ॥

(धूनोति, धुनोति—5th conj. धुनाति—9th conj. धुवति—6th conj. विधूनयति—10th conj.—धवति—1st conjugation).

सप्तमगणः— रुधादिः (7th Conjugation)

In this conjugation the conjugational sign **र** is inserted between the radical vowel and the final consonant of the roots e.g., रुध् + न + ति = रुधति ॥

सप्तमगणे रुधादौ २५ धातवः सन्ति ।

तत्र प्रधानभूताः धातवः यथा —

परस्मैपदिनः

धातुः	अर्थः	लङ् म. उ. प.
1. अम्ल्	व्यक्ती to make clear	अनक्ति ।
2. वृह्	हिसाणम् to kill	वृणोति ।
3. पिब्	संचूर्णने to crush	पिनक्ति ।
4. धम् (मद्)	आमर्दने to break	धनक्ति ।
5. शिब्	विशेषणे to distinguish	शिनक्ति ।
6. हिब्	हिसायां to kill	हिनक्ति ।

॥ आत्मनेपदिनः ॥

7. हृन्ध्	दीप्ती to shine	हृन्धे ।
8. निव्	रैन्ये to be displeased	निन्धे ।
9. विव्	विचारणे to discuss	विन्धे ।

॥ उभयपदिनः ॥

		परस्मै	आत्मने
10. रुध्	आवरणे to oppose	रुधति	रुधे ।
11. छिब्	द्वैधीकरणे to cut	छिनक्ति	छिन्धे ।
12. भिब्	विश्रारणे to break	भिनक्ति	भिन्धे ।
13. भुज्	पालनाभ्यवहारयोः to protect, to eat	भुनक्ति	भुंक्ते ।
14. युज्	योगे to join	युनक्ति	युंक्ते ।
16. क्षुब्	संघेयणे strike against	क्षुनक्ति	क्षुंक्ते ।

लट्—Present Tense

1. अङ्ग् व्यञ्जी to make clear सकर्मकः—परस्मैपदी

प्र.	अनक्ति	अङ्क्तः	अञ्जन्ति
म.	अनक्षि	अङ्क्षथः	अङ्क्षथ
उ.	अनजिम	अङ्ज्वः	अङ्जमः

लङ्—Imperfect Past Tense.

प्र.	आनक्-ग्	आङ्क्ताम्	आञ्जन्
म.	आनक्ष्-ग्	आङ्क्षम्	आङ्क्ष
उ.	आनजम्	आङ्ज्व	आङ्जम

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	अनक्तु-अङ्क्तात् ,	अङ्क्ताम्	अञ्जन्तु
म.	अङ्क्षि-अङ्क्तात् ,	अङ्क्षम्	अङ्क्ष
उ.	अनजानि	अनजाव	अनजाम

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	अञ्जयात्	अञ्जयाताम्	अञ्जयुः
म.	अञ्जयाः	अञ्जयातम्	अञ्जयात
उ.	अञ्जयाम्	अञ्जयाव	अञ्जयाम

2. रुद्ध हिंसायाम् to kill सम्प्रसारकः—परस्मैपदी

लट्—Present Tense

प्र.	रुधेदि	रुधः	रुहन्ति
म.	रुधेधि	रुधः	रुध
उ.	रुधेथि	रुधः	रुधः

लिट्—Imperfect Past Tense

प्र.	अरुधेद्-इ	अरुधाम्	अरुहन्
म.	अरुधेद्-इ	अरुधम्	अरुध
उ.	अरुधेदथु	अरुध	अरुध

लोट्—Imperative Mood

प्र.	रुधेदु-रुधुतु,	रुधम्	रुहन्तु
म.	रुध-रुधतु,	रुधम्	रुध
उ.	रुधद्वानि	रुधद्वानि	रुधद्वानि

दिथिलिट्—Potential Mood

प्र.	रुध्यात्	रुध्याताम्	रुधुः
म.	रुध्याः	रुध्यातम्	रुध्यात
उ.	रुध्याम्	रुध्याव	रुध्याम

3. पिष्ट्—सम्पूर्णने to crush सकर्मकः—पारस्मैपदी

छद्—Present Tense

प्र.	पिनष्टि	पिष्टः	पिष्टन्ति
म.	पिनक्षि	पिष्टः	पिष्ट
उ.	पिनप्ति	पिष्वः	पिप्सुः

छद्—Imperfect Past Tense

प्र.	अपिनद्-इ	अपिष्टाम्	अपिषन्
म.	अपिनद्-इ	अपिष्टम्	अपिष्ट
उ.	अपिनपम्	अपिष्व	अपिप्सु

छोद्—Imperative Mood

प्र.	पिनष्टु-पिष्टात्	पिष्टाम्	पिषन्तु
म.	पिष्टि-पिष्टात् .	पिष्टम्	पिष्ट
उ.	पिनषाणि	पिनषाव	पिनषाम

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	पिष्यात्	पिष्याताम्	पिष्युः
म.	पिष्याः	पिष्यातम्	पिष्यात
उ.	पिष्याम्	पिष्याव	पिष्याम

एव 5 शिल् भातोः रूपानि दृष्टव्यानि ॥

4. भञ्ज् (भङ्) आमर्दने to break सकर्मकः—परस्मैपदी
कद—Present Tense.

प्र.	भनक्ति	भङ्क्तः	भञ्जन्ति
म.	भनक्षि	भङ्क्षथः	भङ्क्षथ
उ.	भनञ्मि	भञ्ज्वः	भञ्ज्वमः

कद - Imperfect Past Tense

प्र.	अभङ्क्त-ग्	अभङ्क्ताम्	अभञ्जन्
म.	अभङ्क्ष-ग्	अभङ्क्षम्	अभङ्क्ष
उ.	अभञ्ज-ग्	अभञ्ज्व	अभञ्ज्वम

कद—Imperative Mood

प्र.	भनक्तु-भङ्क्तान् ,	भङ्क्ताम्	भञ्जन्तु
म.	भङ्क्षि-भङ्क्षान् ,	भङ्क्षम्	भङ्क्ष
उ.	भनञ्ति	भनञ्तिव	भनञ्तिम

विधिविद्—Potential Mood.

प्र.	भञ्जयात्	भञ्जयानाम्	भञ्ज्युः
म.	भञ्जयाः	भञ्जयातम्	भञ्ज्यान्ति
उ.	भञ्जयाम्	भञ्जयाव	भञ्जयाम

6. हिम् हिंसायाम् to kill सकर्मकः—परस्मैपदी

छद्—Present Tense.

प्र.	हिनस्ति	हिंस्तः	हिंसन्ति
म.	हिनस्ति	हिंस्थः	हिंस्थ
उ.	हिनस्मि	हिंस्वः	हिंस्मः

छद्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अहिनत्	अहिंस्ताम्	अहिंसन्
म.	अहिनः-अहिनत् ,	अहिंस्तम्	अहिंस्त
उ.	अहिनसम्	अहिंस्व	अहिंस्म

छेद्—Imperative Mood.

प्र.	हिनस्तु-हिंस्तात् ,	हिंस्ताम्	हिंसन्तु
म.	हिन्दि-हिंस्तात् ,	हिंस्तम्	हिंस्त
उ.	हिनसानि	हिनसाव	हिनसाम

निधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	हिंस्यात्	हिंस्याताम्	हिंस्युः
म.	हिंस्याः	हिंस्यातम्	हिंस्यात
उ.	हिंस्याम्	हिंस्याव	हिंस्याम

इति रुधादौ परस्मैपदिनः ॥

॥ अथ रुधादी आत्मनेपदितः ॥

7. इन्प् वीसौ to shine अकर्मक....आत्मनेपदी

कइ—Present tense

प्र.	इन्धे	इन्धाते	इन्धते
म.	इन्त्से	इन्धाथे	इन्ध्वे
उ.	इन्धे	इन्ध्वहे	इन्धमहे

कइ—Imperfect Past tense

प्र.	ऐन्ध	ऐन्धाताम्	ऐन्धता
म.	ऐन्धाः	ऐन्धाथाम्	ऐन्ध्वम्
उ.	ऐन्धि	ऐन्ध्वहि	ऐन्धमहि

कइ—Imperative Mood

प्र.	इन्धाम्	इन्धाताम्	इन्धताम्
म.	इन्त्स्व	इन्धाथाम्	इन्ध्वम्
उ.	इन्धै	इन्धावहे	इन्धामहे

विधिलिङ्—Potential Mood

प्र.	इन्धीत	इन्धीयाताम्	इन्धीरन्
म.	इन्धीथाः	इन्धीयाथाम्	इन्धीष्वम्
उ.	इन्धीय	इन्धीवहि	इन्धीमहि

9. विद् विचारणे to discuss सकर्मकः—आत्मनेपदी

लट्—Present Tense

प्र.	विन्ते	विन्दाते	विन्दते
म.	विन्से	विन्दाथे	विन्ध्वे
उ.	विन्दे	विन्द्वहे	विन्महे

लृट्—Imperfect Past Tense

प्र.	अविन्त	अविन्दाताम्	अविन्दत
म.	अविन्थाः	अविन्दाथाम्	अविन्ध्वम्
उ.	अविन्दि	अविन्द्वाहि	अविन्महि

लोट्—Imperative Mood

प्र.	विन्ताम्	विन्दाताम्	विन्दताम्
म.	विन्स्व	विन्दाथाम्	विन्ध्वम्
उ.	विन्दै	विन्दावहै	विन्दामहै

विधिलिट्—Potential Mood

प्र.	विन्दीत	विन्दीयाताम्	विन्दीरन्
म.	विन्दीथाः	विन्दीयाथम्	विन्दीध्वम्
उ.	विन्दीय	विन्दीवहि	विन्दीमहि

एवं विद् धातोः रूपाणि दृष्टव्यानि ॥

॥ इति रुधादी आत्मनेपदिनः ॥

॥ अथ रुधादौ उभयपदिनाः ॥

10. रुध् आवरणे to oppose द्विकर्तृकः--उभयपदी

(परस्मैपदे)

लट्—Present Tense

प्र.	रुणादौ	रुन्धः	रुन्धन्ति
म.	रुणात्ति	रुन्धः	रुन्ध
उ.	रुणाधिम	रुन्ध्य	रुन्धमः

लङ्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अरुणात्	अरुन्धाम्	अरुन्धन्
म.	अरुणः-अरुणात् ,	अरुन्धम्	अरुन्ध
उ.	अरुणधम्	अरुन्ध्य	अरुन्धम

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	रुणाद्-रुन्धात्	रुन्धाम्	रुन्धन्तु
म.	रुन्धि-रुन्धात्	रुन्धम्	रुन्ध
उ.	रुणधानि	रुणधाव	रुणधाम

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	रुन्ध्यात्	रुन्ध्याताम्	रुन्ध्युः
म.	रुन्ध्याः	रुन्ध्यातम्	रुन्ध्यात
उ.	रुन्ध्याम्	रुन्ध्याव	रुन्ध्याम

रुध्

आत्मनेपदे

लट्—Present Tense.

प्र.	रुन्धे	रुन्धाते	रुन्धते
म.	रुन्तसे	रुन्धाथे	रुन्ध्वे
उ.	रुन्ध्वे	रुन्ध्वहे	रुन्ध्वहे

लङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	अरुन्ध	अरुन्धाताम्	अरुन्धत
म.	अरुन्धाः	अरुन्धाथाम्	अरुन्ध्वम्
उ.	अरुन्धि	अरुन्ध्वहि	अरुन्ध्वहि

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	रुन्धाम्	रुन्धाताम्	रुन्धताम्
म.	रुन्ध्व	रुन्धाथाम्	रुन्ध्वम्
उ.	रुन्धे	रुन्धावहे	रुन्धामहे

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	रुन्धीत	रुन्धीयाताम्	रुन्धीरन्
म.	रुन्धीथाः	रुन्धीयाथाम्	रुन्धीध्वम्
उ.	रुन्धीय	रुन्धीवहि	रुन्धीमहि

12. भिङ् विदासणे to break सकर्मकः—उभयपदी

(परस्मैपदे)

लट्—Present Tense.

प्र.	भिनत्ति	भिन्तः	भिन्दन्ति
म.	भिनत्सि	भिन्त्यः	भिन्त्य
उ.	भिनच्चि	भिन्दः	भिन्चः

लङ्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अभिनत्	अभिन्ताम्	अभिन्दन्
म.	अभिनः -अभिनत्, अभिन्ताम्		अभिन्त
उ.	अभिनदम्	अभिन्द	अभिन्च

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	भिनत्तु - भिन्तात् , भिन्ताम्	भिन्दन्तु
म.	भिन्धि - भिन्तात् , भिन्तम्	भिन्त
उ.	भिनदानि भिनदाव	भिनदाम

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	भिन्ध्यात्	भिन्ध्याताम्	भिन्धुः
म.	भिन्ध्याः	भिन्ध्यातम्	भिन्ध्यात
उ.	भिन्ध्याम्	भिन्ध्याव	भिन्ध्याम

भिव्

(आत्मनेपदे)

कृद्—Present Tense.

प्र.	भिन्ते	भिन्दाते	भिन्दते
म.	भिन्त्से	भिन्दाथे	भिन्द्वे
उ.	भिन्दे	भिन्दहे	भिन्महे

कृद्—Imperfect Past Tense.

प्र.	अभिन्त	अभिन्दाताम्	अभिन्दत
म.	अभिन्त्याः	अभिन्दाथाम्	अभिन्दम्
उ.	अभिन्दि	अभिन्दहि	अभिन्महि

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	भिन्ताम्	भिन्दाताम्	भिन्दताम्
म.	भिन्त्स्व	भिन्दाथाम्	भिन्ध्वम्
उ.	भिन्दै	भिन्दावहै	भिन्दामहै

विकृतिङ्—Potential Mood.

प्र.	भिन्दील	भिन्दीयाताम्	भिन्दीरन्
म.	भिन्दीथाः	भिन्दीयाथाम्	भिन्दीष्वम्
उ.	भिन्दीय	भिन्दीवहि	भिन्दीमहि

एवं 11 क्रिद् धातोः रूपाणि द्रष्टव्यानि ।

14. युञ् धोने to join सकर्मकः—उभयपदी

परस्मैपदी भव्य चातुस्र (Page 107)

युञ्—आत्मनेपदे

लट्—present

प्र.	युङ्क्ते	युञ्जाते	युञ्जते
म.	युङ्क्षे	युञ्जाथे	युङ्ग्वहे
उ.	युञ्जे	युञ्ज्वहे	युञ्जमहे

लङ्—Imperfect Past Tense

प्र.	अयुङ्क्त	अयुञ्जाताम्	अयुञ्जत
म.	अयुङ्क्तथाः	अयुञ्जाथाम्	अयुङ्ग्वम्
उ.	अयुञ्जि	अयुञ्ज्वहि	अयुञ्जमहि

लोट्—Imperative Mood.

प्र.	युङ्क्ताम्	युञ्जाताम्	युञ्जताम्
म.	युङ्क्ष्व	युञ्जाथाम्	युङ्ग्वम्
उ.	युनजे	युनजावहे	युनजामहे

विधिलिङ्—Potential Mood.

प्र.	युञ्जीत	युञ्जीयाताम्	युञ्जीरन्
म.	युञ्जीथाः	युञ्जीयाथाम्	युञ्जीवम्
उ.	युञ्जीय	युञ्जीवहि	युञ्जीमहि

एवं 13 भुञ् भाताः रूपानि द्रष्टव्यानि ।

॥ इति रुधादिः ॥

॥ इति सार्वधातुकवचनम् ॥

॥ अथ आर्धधातुकप्रकरणम् ॥

आर्धधातुकाः लकाराः

(Non-conjugational Tenses and Moods)

इदानीम् आर्धधातुकेषु लकारेषु रूपाणि उच्यन्ते ।
ते च लकाराः यथा—

1. छद् First Future	4. आशीर्किङ् Benedictive
2. छद् Second Future	5. किङ् Perfect
3. इद् Conditional	6. किङ् Aorist

आर्धधातुकेषु लकारेषु विकरणभेदो नास्ति । सर्वेभ्योऽपि धातुभ्यः तत्तत्प्रत्ययानां योजनेन रूपाणि निष्पाद्यन्ते । किन्तु आर्धधातुकेषु इडागमकृतो विशेषोऽस्ति । तथा हि-केषाञ्चित् धातूनां प्रत्ययानां च मध्ये 'इ' इत्येतदक्षरं संयोज्यते । इदमेवाक्षरम् 'इद्' इति व्यवदिश्यते । येषां धातूनां 'इद्' भवति, ते "सेटः," इति, येषां न भवति ते "अनिटः" इति च अभिधीयन्ते । केषाञ्चित् धातूनाम् अयम् इद् विकल्पेन भवति । ते 'वेटः' इत्युच्यन्ते ॥

1. In the case of some roots the augment 'इ' is prefixed (necessarily or optionally) to the terminations.

2. Such roots as take the augment 'इ' necessarily are called सेट् (स+इट्—i.e. with इ) roots. e.g., भू=भविता, भर्त्=भर्चिता etc.

3. Such roots as do not take 'इ' are called अनेट् (अन्+इट्—i.e., without इ) roots. e.g., लभ्=लप्ता etc.

4. Such roots as take 'इ' optionally are called वेट् (वा+इट्) roots. e.g., स्वप्=स्वप्निता, स्वप्ता etc.

These terms will be noted at the end of each root as , सेट् वेट् or अनेट् ॥

Some of the roots take the substitutes (आदेश) in Non-conjugational Tenses and Moods, i.e.

(i) भर्त् 2nd conj. takes substitute भू=बभूव ॥

(ii) लू 2nd conj. takes substitute लब्=लब्धाय ॥

लुट्—First Future*

प्रत्ययाः

परस्मैपदे				आत्मनेपदे		
प्र.	ता	तारी	तारः	ता	तारी	तारः
म.	तासि	तास्यः	तास्य	तासे	तासाथे	ताथ्वे
व.	तास्मि	तास्वः	तास्तः	ताहे	तास्वहे	ताम्नहे

*The First Future (लुट्) denotes an action which is not to take place in the course of the current day while the Second Future (लुट्) refers to a future time generally.

अ (सेट्) 1st Conjugation परस्मैपदी

प्र.	भविता	भवितारौ	भवितारः
म.	भवितासि	भवितास्थः	भवितास्थ
उ.	भवितास्मि	भवितास्वः	भवितास्मः

जि (अनिट्) 1st Conjugation परस्मैपदी

प्र.	जेता	जेतारौ	जेतारः
म.	जेतासि	जेतास्थः	जेतास्थ
उ.	जेतास्मि	जेतास्वः	जेतास्मः

भाष् (सेट्) 1st Conjugation आत्मनेपदी

प्र.	भाषिता	भाषितारौ	भाषितारः
म.	भाषितासे	भाषितासाथे	भाषिताध्वे
उ.	भाषिताहे	भाषितास्वहे	भाषितास्महे

लब्ध (अनिट्) 1st Conjugation आत्मनेपदी

प्र.	लब्धा	लब्धारौ	लब्धारः
म.	लब्धासे	लब्धासाथे	लब्धाध्वे
उ.	लब्धाहे	लब्धास्वहे	लब्धास्महे

लृट्—Second Future

प्रत्ययाः

	परस्मैपदे				आत्मनेपदे		
प्र.	स्यति	स्यतः	स्यन्ति		स्यते	स्येते	स्यन्ते
म.	स्यसि	स्यथः	स्यथ		स्यसे	स्येथे	स्यन्थे
उ.	स्यामि	स्याथः	स्यामः		स्ये	स्यावहे	स्यामहे

सृ (लेट्) परस्मैपदी

प्र.	भविष्यति	भविष्यतः	भविष्यन्ति
म.	भविष्यसि	भविष्यथः	भविष्यथ
उ.	भविष्यामि	भविष्यावः	भविष्यामः

कभ् (भनिट्) आत्मनेपदी

प्र.	लप्स्यते	लप्स्येते	लप्स्यन्ते
म.	लप्स्यसे	लप्स्येथे	लप्स्यन्थे
उ.	लप्स्ये	लप्स्यावहे	लप्स्यामहे

* The letter सृ of स्य coming after इ is changed to भृ-भवि + स्यति = भविष्यति

लृङ्—Conditional*

प्रत्ययाः

	परस्मैपदे				आत्मनेपदे		
प्र.	रघत्	रघताम्	रघन्	रघत	रदेताम्	रघन्त	
म.	रघः	रघतम्	रघत	रघथाः	रदेताम्	रघन्तम्	
उ.	रघम्	रघाव	रघाम	रघे	रघावहि	रघामहि	

भू (सेट्) परस्मैपदी

प्र.	अभविष्यत्	अभविष्यताम्	अभविष्यन्
म.	अभविष्यः	अभविष्यतम्	अभविष्यत
उ.	अभविष्यम्	अभविष्याव	अभविष्याम

कभू (भनिङ्) आत्मनेपदी

प्र.	अलप्स्यताम्	अलप्स्येताम्	अलप्स्यन्त
म.	अलप्स्यथाः	अलप्स्येथाम्	अलप्स्यध्वम्
उ.	अलप्स्ये	अलप्स्यावहि	अलप्स्यामहि

*The Conditional is used in the conditional sentences in which the non-performance of the action is implied, e. g., यति सुबुद्धिरभविष्यत् तर्हि सुमिक्षमभविष्यत्

The most difficult forms of the 3rd Person singular of लुट्, लृट् and लृङ् are given hereunder:—

No. धातुः		लुट्	लृट्	लृङ्
॥ परस्मैपदिनः ॥				
1. अर्	सेट्	अर्चिता	अर्चिष्यति	आर्चिष्यत्
2. कृ	अनिट्	कृष्टा कृष्टा	कृष्येति कृष्यति	अकृष्यत् अकृष्यत्
3. गम्	अनिट्	गम्यता	गमिष्यति	अगमिष्यत्
4. दृश्	अनिट्	दृग्धा	दृश्यति	अदृश्यत्
5. दा (यच्छ)	अनिट्	दाता	दास्यति	अदास्यत्
6. दृष्	अनिट्	दृष्टा	दृश्यति	अदृश्यत्
7. नम्	अनिट्	नम्यता	नम्यति	अनम्यत्
8. पा	अनिट्	पाता	पास्यति	अपास्यत्
9. रोह	अनिट्	रोढा	रोह्यति	अरोह्यत्
10. श्रु	अनिट्	श्रोता	श्रोष्यति	अश्रोष्यत्
11. हृ	अनिट्	एता	हृष्यति	ऐष्यत्
12. हृन्	अनिट्	हन्ता	हनिष्यति	अहनिष्यत्
13. कृष्	अनिट्	क्रोद्धा	क्रोस्यति	अक्रोस्यत्
14. कृव*	सेट्	वर्तिता	{ वर्तिष्यति वर्त्स्येति	{ अनर्तिष्यत् अनर्त्स्यत् }
15. कृव*	सेट्	कर्तिता	{ कर्तिष्यति कर्त्स्येति	{ अकर्तिष्यत् अकर्त्स्यत् }
16. इर्	सेट्	एषिता, एष्टा	एषिष्यति	ऐषिष्यत्
17. प्रच्छ	अनिट्	प्रष्टा	प्रक्ष्यति	अप्रक्ष्यत्
18. एज्	अनिट्	लष्टा	लक्ष्यति	अलक्ष्यत्

*The roots कृव & कृव take इ optionally in लृट् & लृङ् ॥

*The root गम् takes इ in लृट् and लृङ्.

॥ अत्मनेपदिनः ॥

No.	धातुः		लृट्	लृट्	लृट्
19.	रञ्	अनिद्	रञ्ज्वा	रञ्ज्यते	अरञ्ज्यत
20.	वृप्*	सेद्	वर्तिता	{ वर्तिष्यते वत्स्वीति	{ अवर्तिष्यत् अवत्स्वीत् }
21.	वृष्*	सेद्	वर्षिता	{ वर्षिष्यते वत्स्वीति	{ अवर्षिष्यत् अवत्स्वीत् }
22.	स्वन्द्*	वेद्	{ स्वन्दिता स्वन्दा	{ स्वन्दिष्यते स्वन्त्स्वीति स्वन्त्स्वीते	{ अस्वन्दिष्यत् अस्वन्त्स्वीत् अस्वन्त्स्वीत् }

॥ उभयपदिनः ॥

23.	पञ्	अनिद्	पञ्ज्वा	पञ्ज्यति	ते	अपञ्ज्यत्	त
24.	पञ्	अनिद्	पष्टा	पष्ट्यति	ते	अपष्ट्यत्	त
25.	पङ्	अनिद्	पोज्वा	पोज्यति	ते	अपोज्यत्	त
26.	पू (वृष्)	अनिद्	पृक्ता	पृक्ष्यति	ते	अपृक्ष्यत्	त
27.	पुङ्	अनिद्	पोग्वा	पोग्यति	ते	अपोग्यत्	त
28.	पुञ्	अनिद्	पोक्ता	पोक्ष्यति	ते	अपोक्ष्यत्	त
29.	कृ	अनिद्	कर्ता	करिष्यति	ते	अकरिष्यत्	त
30.	मङ्*	सेद्	महीता	महीष्यति	ते	अमहीष्यत्	त
31.	वृ	सेद्	{ वरिता वरीता	{ वरिष्यति वरीष्यति	ते	{ अवरिष्यत् अवरीष्यत्	{ त त }
32.	चुर	सेद्	चोरयिता	चोरयिष्यति	ते	अचोरयिष्यत्	त

*The आत्मनेपदी roots वृत्, 'वृष्' and स्वन्द् optionally take परस्मैपद terminations in लृट् and लृङ् and they become अनिद् when Parasmaipadi.

*'इ' of मङ् is lengthened in आर्षेधातुकाः ।

आशीर्लिङ्—Benedictive Mood

The Benedictive Mood is always used in giving blessings and (in the first person) expresses the speaker's wish as—कृतार्थः भूयासम् = May I become successful.

प्रत्ययाः

	परस्मैपदे		आत्मनेपदे
प्र. वाच्	वास्ताम्	वासुः	सीष्ट मीयास्ताम् सीरन्
म. वाः	वास्तम्	वास्त	सीष्टाः सीद्याम्याम् मीध्वम्
उ. वासम्	वास्व	वास्म	सीव सीवहि मीमहि

भू (सेट्) परस्मैपदी

प्र.	भूयात्	भूयास्ताम्	भूयासुः
म.	भूयाः	भूयास्तम्	भूयास्त
उ.	भूयासम्	भूयास्व	भूयास्म

एध् (सेट्) आत्मनेपदी

प्र.	एधिषीष्ट	एधिषीयास्ताम्	एधिषीरन्
म.	एधिषीष्टाः	एधिषीयास्थाम्	एधिषीष्वम्
उ.	एधिषीय	एधिषीवहि	एधिषीमहि

लभ् (अनिट्) आत्मनेपदी

प्र.	लप्सीष्ट	लप्सीयास्ताम्	लप्सीरन्
म.	लप्सीष्टाः	लप्सीयास्थाम्	लप्सीष्वम्
उ.	लप्सीय	लप्सीवहि	लप्सीमहि

In परस्मैपद all the roots reject the augment इ in आशीर्लिङ्. No Guna or Vriddhi also takes place in the roots. e. g. भू + वाच् = भूयात् ॥

1. The following roots change their final letter to ए in आशीलिङ् ।

दा	देयात्	स्था	स्थेयात्
धा	धेयात्	पा (पाने)	पेयात्
मा	मेयात्	हा	हेयात्

2. Roots ending in आ, original or substitute which is preceded by a conjunct consonant change their final आ, optionally to ए ।

ग्लै (ग्ला)	ग्लेयात्, ग्लायात्	ध्वै (ध्वा)	ध्वेयात्, ध्वायात्
ग्लै (ग्ला)	ग्लेयात्, ग्लायात्	घ्र	घ्रेयात्, घ्रायात्

3. Roots ending in क् when preceded by conjunct consonants and the root क् admit इ optionally.

क्त्	स्तरिषीष्ट,	स्तृषीष्ट
स्तृ	स्तरिषीष्ट,	स्तीर्षीष्ट
वृ	वरिषीष्ट,	वृषीष्ट

4. In the following roots the penultimate nasal is dropped.

अङ्—अज्यात्	मन्धू—मध्यात्
ग्रन्धू—ग्रध्यात्	तृह्—तृह्यात्
वन्धू—वध्यात्	

॥ इति आशीलिङ् ॥

लिट् Perfect (Past) Tense.

1. लिट् सावत् द्विधा भवति । द्वित्वलिट् (Reduplicative Perfect). अनुप्रयोगलिट् (Periphrastic Perfect) इति ।

2. द्वित्वलिटि धातोः द्वित्वं* भवति । यथा पठ्—
पठ् + अ = पठात् ।

3. अनुप्रयोगलिटि तु धातुभिः सह सांवभूव, आमास, सांचकार इत्येवं लिङ्गन्ताः भू, भव् कृ धातवः संबोध्यन्ते । यथा—कथ्—
कथ् + सांवभूव = कथवामास, कथयाञ्चकार इत्यादि ।

4. केभ्यश्चन धातुभ्यः द्वित्वलिट् एव, केभ्यश्चन अनुप्रयोगलिट् एव, केभ्यश्चनः उभयमपि भवति ।

5. प्रायेण अनेकाच्* धातुभ्यः, वृष्, भव्, अकाच् धातुभ्यश्च अनुप्रयोगलिट् एव भवति ।

6. वृष्, विद्, जागृ, भी, ही, भृ, द्रु, हरिद्वा धातुभ्यः द्विविधः अपि लिट् एव भवति ।

7. अन्येभ्यः धातुभ्यः द्वित्वलिट् इति विभागः ॥

* द्वित्वम् = Reduplication.

* अनेकाच् धातवः—Roots having more than one syllable,
e. g., वृश्चि, गवेच. चकाच् etc.

द्वित्वलिङ्—Reduplicative Perfect

प्रथमयाः

	परस्मैपदे				आत्मनेपदे	
प्र.	अ	वतुः	उः	ए	आते	इरे
म.	य	अथुः	अ	से	आथे	थे
उ.	अ	व	म	ए	धहे	महे

भू (सिद्) परस्मैपदी

प्र.	बभूव	बभूवतुः	बभूवुः
म.	बभूविथ	बभूवथुः	बभूव
उ.	बभूव	बभूविथ	बभूविम

भाष् (सिद्) आत्मनेपदी

प्र.	बभाषे	बभाषाते	बभाषिरे
म.	बभाषिषे	बभाषाथे	बभाषिष्वे
उ.	बभाषे	बभाषिष्वहे	बभाषिमहे

The Second and First Person forms of लिङ् are rarely used in modern Sanskrit. In the first person the perfect denotes some distraction or unconscious state of the mind. It should not therefore be used in the first person, except in this sense as बह्व जगद् पुरस्तात्तस्य मत्ता किङ्कदन् = being much excited, I certainly talked much, before him. It is also used in the first person to conceal the truth from somebody. नाहं कलिंगान् जगाम = I did not go to the Kalingas.

अथ प्रधानभूतानां धाननां कषाणि नक्षत्रैः ।

परमपूज्यः

1. अद्वैत (सिद्ध) का वास्तविक अर्थ (Interpretation).

प्र.	आट	आटवु:	आटु:
म.	आटिथ	आटवु:	आट
उ.	आट	आटिथ	आटिम

एवं भस् (क्षेत्र-4th 000, 1000.00) (म. 1, 1000 (1, 1)) . नृणां
वातनं कथाणि ।

2. अर्थ (संज्ञा) १० ५३ ५१ ५२ = १५६ (५३ ५१ ५२)

प्र.	आनर्च	आनर्चतुः	आनर्चतुः
म.	आनर्चिथ	आनर्चतुः	आनर्च
उ.	आनर्च	आनर्चिथ	आनर्चिथ

एतद् अक्षरं (अक्षरं), अक्षरं (अक्षरं), अक्षरं (अक्षरं) -
 धातुना कृत्वा ।

३. कर्म (बह) के अर्थ — १९ अक्षरों में

प्र.	चक्रन्द	चक्रन्दतुः	चक्रन्दुः
म.	चक्रन्दिथ	चक्रन्दयुः	चक्रन्द
उ.	चक्रन्द	चक्रन्दिथ	चक्रन्दिम

एवं काङ्क्षू (चकाङ्क्षू) ग्राहू (चग्राहू), ज्ञान्यू (जग्न्यू), भण्टू (बभण्टू)
दिष्टू (जिदिष्टू) इत्यादीनां धातूनां रुपाणि ।

4. चर् (सेट्) to go ---1st Conjugation.

प्र.	चचार	चैरतुः	चैरुः
म.	चैरिथ	चैरथुः	चैर
उ.	चचार-चचर,	चैरिव	चैरिम

एवं चम (चचाम), चल् (चचाल), जर् (जजाव), सन् (तत्तान), लर् (तत्ताव), लम् (तत्ताम), र्ह् (ददाह), नर् (ननाह), नर् (ननार) नम् (ननाम), नञ् (ननाम), नह् (ननाह), पन् (पपाव), पद् (पपाव), पद् (पपाव), र्ह् (रराह), लर् (ललाव), लम् (ललाम), लस् (ललास), शक् (शशाक), शर् (शशाव), त् (तत्ताव), फल् (पफाल) प्रभृतीनां धातूनां रूपाणि ।

5. भञ् (सेट्) 1st Conjugation.

प्र.	वभ्राम	{ वभ्रमतुः भ्रमतुः	{ वभ्रमुः भ्रमुः
म.	{ वभ्रमिथ भ्रमिथ	{ वभ्रनथुः भ्रनथुः	{ वभ्रम भ्रम
उ.	{ वभ्राम वभ्रम	{ वभ्रमिव भ्रमिव	{ वभ्रमिम भ्रमिम

एवं त्रस् (तत्राह) धातोः रूपाणि ।

6. गम् (अभिष्ट्) 1st Conjugation.

प्र.	जगाम	जग्मतुः	जग्मुः
म.	जगमिथ-जगन्थ,	जग्मथः	जग्म
उ.	जगाम-जगम,	जग्मिव	जग्मिम

एवं हन् (अधान), सन् (चक्षान) धातूयोः रूपाणि ।

7. अद् (अनिद्) to eat—2nd Conjugation

(प्रथमं रूपम्)

प्र.	आद्	आदतुः	आदुः
म.	आदिथ	आदथुः	आद्
उ.	आद्	आदिव	आदिम

अद् (द्वितीयं रूपम्)

प्र.	जघास*	जक्षतुः	जक्षुः
म.	जघसिथ	जक्षथुः	जक्ष
उ.	जघास-जघस,	जक्षिव	जक्षिम

8. वस् (अनिद्) 1st Conjugation

प्र.	उवास	ऊवतुः	ऊवुः
म.	उवसिथ-उवस्थ	ऊवथुः	ऊव
उ.	उवास-उवस,	ऊविष	ऊविम

एवं वद् (उवाद्) धातोः रूपानि ।

9. इप् (नेद्) 6th Conjugation

प्र.	इषेप	ईपतुः	ईषुः
म.	इषेपिथ-ईपिथ,	ईपथुः	ईष
उ.	इषेप	ईषिव	ईषिम

*धस् is optionally substituted for अद् in the Perfect.

10. क्षिप् (अनिट्) — 4th Conjugation

प्र.	चिक्षेप	चिक्षिपतुः	चिक्षिपुः
म.	चिक्षेपिथ	चिक्षिपथुः	चिक्षिप
उ.	चिक्षेप	चिक्षिपिव	चिक्षिपिम
एवं लिट् (चिक्षेप)	पिप् (पिपेप)	लिप् (लिलेप)	
क्षिप् (चिक्षेप)	मिप् (मिमेप)	लिप् (लिलेप)	
दिप् (दिदेप)	विप् (विवेप)	लिप् (लिलेप)	
त्रिप् (त्रिदेप)	मिल् (मिमेप)	मिप् (मिमेप)	

लिप् (मिमेप), स्विप् (मिमेप) इत्यादीनां धातूनां रूपाणि ।

11. कुरु (सेट्) 4th Conjugation

प्र.	चुकुप	चुकुपतुः	चुकुपुः
म.	चुकुपिथ	चुकुपथुः	चुकुप
उ.	चुकुप	चुकुपिव	चुकुपिम
एवं कृप् (चुकुप)	धुम् (धुभेप)	डुप् (डुभेप)	
कुरा (चुकुप)	दुप् (दुभेप)	डुप् (डुभेप)	

डुप् (डुभेप) इत्यादीनां धातूनां रूपाणि ।

12. दृश् (अनिट्) 1st Conjugation

प्र.	ददृशे	ददृशतुः	ददृशुः
म.	ददृशिथ, ददृष्ट	ददृशथुः	ददृश
उ.	ददृशे	ददृशिव	ददृशिम

एवं कृप् (ससर्ज) धातोः रूपाणि ।

13. कृप् (अनिङ्) 1st Conjugation.

प्र.	चकपे	चकृपतुः	चकृपुः
म.	चकपिथ	चकृपथुः	चकृप
उ.	चकर्प	चकृपिव	चकृपिम

दृक् कृत् (चकर्त) । तृप् (कृत्तपे) । दृप् (दृक्पे)
 नृत् (ननर्त) । नृप् (ननर्पे) । नृप् (ननर्पे)

इत्यादीनां धातूनां रूपानि ।

14. मृज् (वेङ्) 2nd Conjugation.

प्र.	ममाजं	{ ममाजितुः ममृजतुः }	{ ममाजुः ममृजुः }
म.	{ ममाजिथ ममाष्टे }	{ ममाजिथुः ममृजथुः }	{ ममाजि ममृज }
उ.	ममाजे	{ ममाजिव ममृजिव ममृज्ज }	{ ममाजिम ममृजिम ममृज्म }

15. जि (अनिङ्) 1st Conjugation.

प्र.	जिगाथ	जिग्यतुः	जिग्युः
म.	जिगाथिथ - जिगेथ.	जिग्यथुः	जिग्य
उ.	जिगाथ - जिगय.	जिग्यिव	जिग्यिम

एवे हि (जिगाथ) धातोः रूपानि ।

16. चि (अनिङ्) 5th Conjugation मथने रूपम्

प्र.	चिचाय	चिच्यतुः	चिच्युः
म.	चिचयिथ - चिचेथ,	चिच्यथुः	चिच्य
उ.	चिचाय - चिचय,	चिच्यिव	चिच्यिम

चि (अनिट) त्रितीयं रूपम्

प्र.	चिकीय	चिकियतुः	चिक्युः
म.	चिकियिथ - चिकियेथ,	चिकियथुः	चिक्य
उ.	चिकीय - चिकिय,	चिकियव	चिकियम

१७. पा (पेव — अनिट) १st Conjugation.

प्र.	पपा	पपतुः	पपुः
म.	पपिथ - पपाथ.	पपथुः	पप
उ.	पपा	पपिव	पपिम

एव या (वरी)	मा (वमे)	म्व (मव्ही)	गा (गरी)
थ्ये (वथ्ये)	मा (मथ्ये)	मा (ममी)	मा (ममी)
मि (ममी)	मा (ममी)	हा (मही)	वा (वरी)

म्व (मव्ही) इत्यादीनां धातूनां कर्ताणि ।

१८. धु (अनिट) १st Conjugation

प्र.	शुश्राव	शुश्रुवतुः	शुश्रुवुः
म.	शुश्राथ	शुश्रुवथुः	शुश्रुव
उ.	शुश्राव - शुश्रुव.	शुश्रुव	शुश्रुम

एवं धु (शुश्राव), इ (शुश्राव) धातोः कर्ताणि ।

१९. स्मृ (अनिट) १st Conjugation

प्र.	सस्मार	सस्मरतुः	सस्मरुः
म.	सस्मर्थ	सस्मरथुः	सस्मर
उ.	सस्मार - सस्मर,	सस्मरिव	सस्मरिम

१ इति लिटि परस्मैसद्विभक्तिः ॥

॥ अथ लिटि आत्मनेपदिनः ॥

20. काष् (सेट्) 1st Conjugation.

प्र.	चकाशे	चकाशाने	चकाशिरे
म.	चकाशिषे	चकाशाधे	चकाशिष्वे
उ.	चकाशे	चकाशिषहे	चकाशिमहे

एवं वन्त् (वचन्ते)		मुद (मुमुने)	:	विद (विचिदे)
गर्ह (जगर्हे)		वृष (वृष्टे)	:	व्यथ (विचरथे)
भास् (वभासे)		वृत् (ववृत्ते)	:	श्रु (विश्रुते)

इत्यादीनां आत्मनां रूपाणि ।

21. लभ् (भनिट्) 1st Conjugation.

प्र.	लेभे	लेभाने	लेभिरे
म.	लेभिषं	लेभाधे	लेभिष्वे
उ.	लेभे	लेभिषहे	लेभिमहे

एवं एद् (पेदे)		रम् (रेमे)
नम् (नेने)		मद् (मेहे)
यत् (येते)		लप् (लेपे)
यम् (येमे)		जन् (जहे)

॥ इत्यादीनां आत्मनां रूपाणि ॥

॥ इति लिटि आत्मनेपदिनः ॥

॥ अथ लिटि उभयपदिनः ॥

22. भञ् (क्निह्) उभयपदी—1st Conjugation.

(परस्मैपदे)

प्र.	बभञ्ज	भेजतुः	भेजुः
म.	भेजिथ - बभक्थ,	भेजथुः	भेज
उ.	बभान - बभञ्ज	भेजिव	भेजिम

आत्मनेपदे)

प्र.	भेजे	भेजाने	भेजिरे
म.	भेजिषे	भेजाथे	भेजिध्वे
उ.	भेजे	भेजिवहे	भेजिमहे

* एवं भञ् (क्तवान्, तेजे,) धातोः रूपानि ।

23. राज् (सेह्) उभयपदी—1st Conjugation.

परस्मैपदे

प्र.	रराज	रराजतुः, रेजतुः, रराजुः, रेजुः
म.	रराजिथ - रेजिथ,	रराजथुः, रेजथुः, रराज, रेज
उ.	रराज	रराजिव - रेजिव, रराजिम, रेजिम

आत्मनेपदे रूपद्वयं रराजे, रेजे इत्यादि । * भेजे : इतिषत् रूपानि ।

24. गृह् (सेह्) उभयपदी—9th Conjugation

परस्मैपदे

प्र.	जग्राह	जगृहतुः	जगृहुः
म.	जगृहिथ	जगृहथुः	जगृह
उ.	जग्राह, जग्रह	जगृहिव	जगृहिम

आत्मनेपदे जगृहे—* भेजे : इतिषत् रूपानि ।

25. ह्ये (अनिङ्) उभयपदी—1st Conjugation.

परस्मैपदे

प्र.	लुहाव	लुहुवतुः	लुहुवुः
म.	लुहुविथ-लुहोथ,	लुहुवथुः	लुहुव
उ.	लुहाव-लुहव,	लुहुविष	लुहुविम

आत्मनेपदे लुहुहे—'मेहे' इतिवत् रूपानि ।

26. झू (सेङ्) उभयपदी—2nd Conjugation.

परस्मैपदे

प्र.	उवाच	ऊचतुः	ऊचुः
म.	उवचिथ-उवकथ,	ऊचथुः	ऊच
उ.	उवाच-उवच,	ऊचिष	ऊचिम

आत्मनेपदे ऊचे—'मेजे' इतिवत् रूपानि ।

एव वच् (उवाच-ऊचे), वहु (उवाह-ऊहे) धातवोः रूपानि । किन्तु वहु धातोः म, पु, एकवचने उवविथ, उवोड इति विशेषः ।

27. यज् (अनिङ्) उभयपदी—1st Conjugation.

परस्मैपदे

प्र.	इयाज	इजतुः	इजुः
म.	इयजिथ-इयष्ट,	इजथुः	इज
उ.	इयाज-इयज,	इजिष	इजिम

आत्मनेपदे इजे—'मेजे' इतिवत् रूपानि ।

28. चुञ् (अनिट्) उभयपदी—7th Conjugation
 परस्मैपदे चुञ्जोऽ, चुञ्जोप इतिवत् रूपाणि । (Page 136)
 आत्मनेपदे चुञ्जोऽ—जेजे इतिवत् रूपाणि । (Page 134)
 एवं चुञ्, रुध ५भूतीनां धातूनां रूपाणि

29. कृ (अनिट्) उभयपदी—8th Conjugation
 (परस्मैपदे)

प्र.	चकार	चक्रतुः	चक्रः
म.	चकर्थ	चक्रथुः	चक्र
उ.	चकार-चकर,	चक्रुव	चक्रम

आत्मनेपदे

प्र.	चक्रे	चक्राते	चक्रिरे
म.	चक्रुपे	चक्राथे	चक्रुह्वे
उ.	चक्रे	चक्रुवहे	चक्रमहे

एवं भृ, हृ धात्वोः रूपाणि । किन्तु हृ धातोः परस्मैपदे मध्यम-पुरुष एकवचने यवस्ति इति विशेषः ।

30. नी (अनिट्) उभयपदी—1st Conjugation
 परस्मैपदे

प्र.	निन्याय	निन्यतुः	निन्युः
म.	निनयिथ-निनेथ,	निन्यथुः	निन्य
उ.	निनाय-निनय,	निन्यव	निन्यम

आत्मनेपदे निन्ये—जेजे इतिवत् रूपम् ।

३१. लु (अनिङ्) उभयपदी—2nd Conjugation

आत्मनेपदे तुष्टाव- लु- धातुवत् रूपानि । (Page 132)

आत्मनेपदे

प्र.	तुष्टुवे	तुष्टुवाने	तुष्टुविरै
म.	तुष्टुपे	तुष्टुवाधे	तुष्टुद्वे
उ.	तुष्टुवे	तुष्टुवहे	तुष्टुमहे

३२. चल् (अनिङ्) उभयपदी—2nd Conjugation.

आत्मनेपदे

प्र.	चल-यौ	चल-यतुः	चल-यूः
------	-------	---------	--------

इत्यादि ना धातुवत् रूपानि (No. 16. Page 132.)

आत्मनेपदे—चल्ये, चल्येते इति रूपद्वयम् । भेजे इतिवत् रूपानि ॥

॥ इति द्वित्वलिङ् ॥

अनुप्रयोगलिङ्—Periphrastic Perfect*

कथ (सेट्) उभयपदी—10th Conjugation

परस्मैपदे रूपत्रयम्

प्रथमे रूपम् कथवाञ्छकार—‘चकार’ अण् ह्रस्वणि (P. 139)

द्वितीये रूपम् कथयामास—‘आट’ दण् ह्रस्वणि (P. 127)

तृतीये रूपम् कथयांश्चभूव—‘बभूव’ अण् ह्रस्वणि (P. 135)

आत्मनेपदे कथवाञ्छके ‘चक्रे’ इति एण् ह्रस्वणि (P. 136)

The 3 different forms of the 3rd Person Singular
of अनुप्रयोगलिङ् of important roots are

given hereunder :—

॥ परस्मैपदिन् ॥

धातुः	1st Form	2nd Form	3rd Form
१. उष्	ओषाञ्चकार	ओषामास	ओषांश्चभूव
२. विद्	विदाञ्चकार	विदामास	विदांश्चभूव
३. जागृ	जागराञ्चकार	जागृमामास	जागरांश्चभूव
४. भी	विभयाञ्चकार	विभयामास	विभयांश्चभूव

*When the forms of कृ are added to this Perfect, the Parasmaipadi roots take the परस्मैपद् forms and Atmanepadi roots take the आत्मनेपद् forms of कृ । e. g. विद्—परस्मैपदी—विदाञ्चकार, ईक्ष्—आत्मनेपदी—ईक्षाञ्चके । In the case of भू and भृ forms of ओषाञ्चकार and जागराञ्चकार are added on to the root^s irrespective of परस्मैपद् or आत्मनेपद् ।

धातुः	1st Form	2nd Form	3rd Form
५. ह्री	जिह्वयाञ्चकार	जिह्वयामास	जिह्वयावभूव
६. हु	जुहवाञ्चकार	जुहवामास	जुहवावभूव
७. दरिद्र	दरिद्राञ्चकार	दरिद्रामास	दरिद्रावभूव

॥ आत्मनेपदिनः ॥

८. इन्धृ	इन्धाञ्चके	इन्धामास	इन्धावभूव
९. ईक्षृ	ईक्षाञ्चके	ईक्षामास	ईक्षावभूव
१०. ऊहृ	ऊहाञ्चके	ऊहामास	ऊहावभूव
११. एधृ	एधाञ्चके	एधामास	एधावभूव
१२. दयृ	दयाञ्चके	दयामास	दयावभूव
१३. अयृ	अयाञ्चके	अयामास	अयावभूव
१४. कासृ	कासाञ्चके	कासामास	कासावभूव

॥ उभयपदिनः ॥

२५. भृ	{ विभराञ्चकार विभराञ्चके }	विभरामास	विभरावभूव
१६. चुर	{ चोरयाञ्चकार चोरयाञ्चके }	चोरयामास	चोरयावभूव

एवं जुराद्यन्तर्मथानां दशमगणस्थानां जिह्रन्तानां च धातूनां रूपाणि ॥

॥ इति अनुप्रयोगलिट् ॥

॥ लिट्प्रकरणं समाप्तम् ॥

उष्, विष्, जागृ, भी, ही, हु, दृष्टिा and भृ take this class of Perfect optionally. These roots have got the Reduplicative Perfect (द्वित्वद्) also. The forms of द्वित्वलिट् of the above roots are उबोष, बिबोष, जजागार, बिभाष विद्वार, जुदाव, दृष्टिही, बभार respectively.

लुङ्—Aorist (Past) Tense.

There are seven varieties or forms of the Aorist. The augment अ is prefixed to the root as in the Imperfect. (लङ्)।

I. प्रथमं प्रकरणम्—First variety

This variety is exclusively Paresmaipadi.

अश्रवाः

प्र.	त्	ताम्	उः
म.	स	तम्	त
उ.	अम्	व	म

वा—विद् (अभिद्) 1st Conjugation

प्र.	अपात्	अपाताम्	अपुः
म.	अपाः	अपातम्	अपान
उ.	अपाम्	अपाव	अपाम

भृ (भिद्)—1st Conjugation

प्र.	अभृत्	अभृताम्	*अभृवन
म.	अभृः	अभृतम्	अभृत
उ.	अभृवम्	अभृव	अभृम

* भृ takes अम् instead of उम् in the 3rd Person plural

एवं दा	अदान्	घा ^२ —अघान्
धा	अधान्	धे ^३ —अधान्
स्था	अस्थात्	इ ^४ —अगान्

II. द्वितीयम् प्रकरणम् Second Variety.

अथवा

	परस्मैपदं				आत्मनेपदं	
प्र.	त्	ताम्	अत्	त	इताम्	अत्त
म.	भ्	मम्	त्	था.	इताम्	भवत्
उ.	अम्	व	म	इ	वहि	महि

गम् (अनिट्) परस्मैपदे

प्र.	अगमन्	अगमनाम्	अगमन्
म.	अगमः	अगमतम्	अगमन्
उ.	अगमम्	अगमाव	अगमाम

क्षिप् (अनिट्) आत्मनेपदे

प्र.	अलिपन्	अलिपेताम्	अलिपन्
म.	अलिपथाः	अलिपेथाम्	अलिपध्वम्
उ.	अलिपे	अलिपावहि	अलिपामहि

1. दा, धा and स्था belong to the 6th Variety (अनिट्, अथित् and अस्थित्)

2. घा belongs to the 4th Variety also अघापीन्

3. धे belongs to the 3rd (अधवन्) and 4th (अधापीन्) Varieties also.

4. गा is substituted for इ in the Aorist.

1. The following roots belong to the above Variety only.

॥ परस्मैपदिनः ॥

धातवः	प्र. पु. प.	धातवः	प्र. पु. प.
1. अस् (4th conj.)	आस्थत्	16. मुच्	अमुचत्
2. आप्	आपत्	17. मुह्	अमुहत्
3. कुप्	अकुचत्	18. छप्	अछुपत्
4. कृम्	अकृतत्	19. छृप्	अछृतत्
5. क्षम् (4th conj.)	अक्षतत्	20. शक्	अशक्तत्
6. क्वा	अक्वत्	21. शम्	अशमतत्
7. गम्	अगतत्	22. मद्	अमदत्
8. तुर्	अतुपत्	23. शास्	अशिक्षत्
9. दुर्	अदुपत्	24. अम्	अअमतत्
10. बुद्	अबुदत्	25. क्षिप् (4th conj.)	अक्षिपत्
11. नश्	अनशत्	26. सद्	असदत्
12. पत्	अपसत्	27. सिष् (4th conj.)	असिषत्
13. पिप्	अपिषत्	28. च्छ्	अच्छपत्
14. पुष् (4th conj.)	अपुषत्	29. छिह्	अछिहत्
15. भ्रम् (4th conj.)	अभ्रमतत्	30. स्विद् (4th conj.)	अस्विदत्
		31. हृष् (4th conj.)	अहृषत्

॥ आत्मनेपदिनः ॥

32. क्वा with सच् समस्यत

॥ उभयपदिनः ॥

33. ह् (वच्) अवोचत्, अवोचत

2. The roots लिप्, लिच् and ले take this variety in परस्मैपद । In आत्मनेपद they take this variety and the 6th variety also.

		परस्मै	आत्मने	6th Variety
१.	लिप्	अलिपत्	अलिपत	अलिप्त
२.	लिच्	अलिचत्	अलिचत	अलिक्त
३.	ले	अलहत्	अलहत	अलहान्

3. The following roots belong to the 2nd and 6th varieties.

Roots 2nd variety म. ड. ण. 6th variety म. ड. ण.

१.	छिद्	अच्छिदत्	अच्छेत्सीत्
२.	दृश्	अदर्शत्	अद्राक्षीत्
३.	निज्	अनिजत्	अनैर्क्षीत् , अनिक्त
४.	भिद्	अभिदत्	अभैत्सीत्
५.	युज्	अयुजत्	अयौर्क्षीत् , अयुक्त
६.	रुध्	अरुधत्	अरौत्सीत्

4. The following roots belong to the 2nd and 7th varieties.

Root	2nd variety म. ड. ण.	7th variety म. ड. ण.
१.	धुष्	अधुषत् अधोषीत्
२.	च्युत्	अच्युतत् अच्योतीत्
३.	तृप्	अतृपत् अतर्पीत्

	Root	2nd variety प्र. पु. ए.	7th variety प्र. पु. ए
४.	दृप्	अदृपत्	अदर्षीत्
५.	बुघ्	अबुधत्	अबोधीत्
६.	रुद्	अरुदत्	अरोदीत्
७.	शुच्	अशुचत्	अशोचीत्
८.	स्तम्भ्	अस्तम्भत्	अस्तम्भीत्
९.	स्फुट्	अस्फुटत्	अस्फोटीत्

5. The following आत्मनेपदी roots are conjugated in परस्मैपद when they belong to this variety. In the आत्मनेपद they take the 7th variety also.

	Root	2nd	7th Variety
१.	क्षुभ्	अक्षुभत्	अक्षोभिष्ट
२.	द्युत्	अद्युतत्	अद्योतिष्ट
३.	ध्वंस	अध्वंसत्	अध्वंसिष्ट
४.	रुच्	अरुचत्	अरोचिष्ट
५.	वृत्	अवृतत्	अवर्तिष्ट
६.	वृध्	अवृधत्	अवर्धिष्ट
७.	संस	असंसत्	असंसिष्ट
८.	स्विद्	अस्विदत्	अस्वेदिष्ट

III. तृतीयं प्रकरणम्—Third variety

1. roots of the 10th Conjugation (सुटादिगणः) Causals (गिजन्ताः). The roots कम्, श्रि, हु and सु take this variety only.

अस्य प्रकरणस्य प्रत्ययाः द्वितीयप्रकरणोक्तप्रत्यया एव ।

सुट् — 10th Conjugation—उभयपदी

परस्मैपदं अचूचुरत्, अभवत् इतिवत् रूपम् (Page 9)

आत्मनेपदं अचूचुरत्, अकभत् इतिवत् रूपम् (Page 10)

10th Conjugation

१. तद् अतीतिडत्-त्	४. वञ्च अववञ्चत्-त्
२. पाळ् अर्पापलत्-त्	
३. भक्ष् अवभक्षत्-त्	५. वर्ण् अववर्णत्-त्

(Causals (गिजन्ताः))

६. भ् अविभवत्-त्	११. मुच् अमृमुचत्-त्
७. जन् अर्जाजनत्-त्	१२. ह् अवीवचत्-त्
८. सू अमूसवत्-त्	१३. वह् अवीवहत्-त्
९. हन् अजीधन्-त्	१४. भ्रम् अविभ्रमत्-त्
१०. रम् अरीरमत्-त्	

१५. कम् अचीकमत्-त्	१७. ड् अडुडुवत्-त्
१६. श्रि अशिश्रियत्-त्	१८. सु असुसुवत्-त्

IV. चतुर्थं प्रकरणम्—Fourth variety

This variety is only परस्मैपदी ।

प्रत्ययाः

प्र.	सीत्	सिष्टाम्	सिषुः
म.	सीः	सिष्टम्	सिष्ट
उ.	सिषम्	सिष्व	सिष्म

भा (अनिद्) 2nd Conjugation.—परस्मैपदे

प्र.	अयासीत्	अयासिष्टाम्	अयासिषुः
म.	अयासीः	अयासिष्टम्	अयासिष्ट
उ.	अयासिषम्	अयासिष्व	अयासिष्म

Roots ending in भा, other than mentioned in 1st and 2nd varieties and the roots यम्, रम्, (when (परस्मैपदी) and नम् take this variety.

१. पा	अपासीत्	७. हा	अहासीत्
२. ग्ला	अग्लासीत्	८. यम्	अयंसीत्
३. घ्रा	अघ्रासीत्	९. रम् with	ध्यरंसीत्
४. ज्ञा	अज्ञासीत्	वि, भा or परि	आज्झंसीत्
५. मा	अमासीत्		पर्यरंसीत्
६. स्ना	अस्नासीत्	१०. नम्	अनंसीत्

V. पञ्चमं प्रकरणम्— Fifth variety

प्रत्ययाः

	परस्मैपदे				आत्मनेपदे		
प्र.	सत्	सताम्	सन्		सत	साताम्	सन्त
म.	सः	सतम्	सत		सथाः	साथाम्	सथम्
उ.	सम्	साव	साम		सि	सावहि	सामहि

1. दिशू (अनिङ्) 6th Conjugation उभयपदी

परस्मैपदे

प्र.	अदिक्षत्	अदिक्षताम्	अदिक्षन्
म.	अदिक्षः	अदिक्षन्तम्	अदिक्षत
उ.	अदिक्षम्	अदिक्षाव	अदिक्षाम

दिशू—आत्मनेपदे

प्र.	अदिक्षत	अदिक्षाताम्	अदिक्षन्त
म.	अदिक्षथाः	अदिक्षाथाम्	अदिक्षध्वम्
उ.	अदिक्षि	अदिक्षावहि	अदिक्षामहि

एवं कृशू (अभुक्षत्)
विशू (अविक्षत्)
क्षिषू (अक्षिअत्)

रुषू (अरुक्षत्)
रुहू (अरुक्षत्)
द्विषू उभयपदी—
अद्विक्षत्, अद्विक्षत ।

2. दुह् (अभिह्) 2nd Conjugation—उभयपदी

परस्मैपदे अधुक्षत्, अदिक्षत् इतिवत् रूपम् ।

आत्मनेपदे

- प्र. अधुक्षत - अधुग्ध, अधुक्षाताम् अधुक्षन्त
 म. अधुक्षथाः - अधुग्धाः, अधुक्षाथाम् अधुक्षन्वम्-अधुग्धम्
 उ. अधुक्षि अधुक्षावहि - अदुहहि अधुक्षामहि-अदुहहि
 एवं दिह् (उभयपदी) धातोः रूपम् ।

अधिषत् (पर), अधिषत्, अदिग्ध (आत्मने)

3. लिह् (अभिह्) 2nd Conjugation—उभयपदी

परस्मैपदे अलिषत्, अदिषत् इतिवत् रूपम् ।

आत्मनेपदे

- प्र. अलिषत् - अलीढ, अलिषाताम् अलिषन्त
 म. अलिषथाः - अलीढाः, अलिषाथाम् { अलिषन्वम्
 { अलीढवम्
 उ. अलिषि { अलिषावहि } { अलिषामहि
 { अलिहहि } { अलिहहि

4. गृह् (अभिह्) 1st Conjugation—उभयपदी

परस्मैपदे अगृक्षत्, अदिक्षत्, इतिवत् रूपम् ।

आत्मनेपदे

- प्र. अगृक्षत - अगूढ, अगृक्षाताम् अगृक्षन्त
 म. अगृक्षथाः } अगृक्षाथाम् { अगृक्षन्वम्
 अगूढाः } { अगूढवम्
 उ. अगृक्षि अगृक्षावहि - अगृहहि अगृक्षामहि - अगृहहि

अगृह् being a वेह् root takes the 7th variety also,
 अगृहीत् (पर), अगृहीष्ट (आत्मने) ॥

The roots कृष्ट्, कृष्ट्, and कृष्ट् belong to this and the 6th varieties. (See Page 153)

VI. पष्ठं प्रकरणम्—Sixth variety.

प्रत्ययाः

	परस्मैपदे				आत्मनेपदे		
प्र.	सीत्	स्ताम्	सुः		स्य	साताम्	सत
म.	सीः	स्तम्	स्त		स्थाः	साधाम्	ध्वम्
उ.	सम्	स्य	स्य		सि	स्वहि	स्महि

1. जि (अनिट्) 1st Conjugation—परस्मैपदी

प्र.	अजैषीत्	अजैष्टाम्	अजैषुः
म.	अजैषीः	अजैष्टम्	अजैष्ट
उ.	अजैषम्	अजैष्व	अजैष्व

एवं नी अजैषीत्		सु अजैषीत्
सु अजैषीत्		सु अजैषीत्

2. चि (अनिट्) 5th Conjugation—उभयपदी

परस्मैपदे अजैषीत्, अजैषीत्, हतिवत् रूपम् ।

चि आत्मनेपदे

प्र.	अचेष्ट	अचेष्टाताम्	अचेष्टत
म.	अचेष्टाः	अचेष्टाधाम्	अचेष्टध्वम्
उ.	अचेष्टि	अचेष्ट्वहि	अचेष्ट्वहि

एवं क्षि (पर) अजैषीत्, नी (पर) अजैषीत्, त्री (उभय) अजैषीत् अचेष्ट ।

* Generally अनिट् roots belong to this variety and सेट् roots belong to the 7th variety.

3. कृ (अनिट्) 8th Conjugation—उभयपदी

परस्मैपदे

प्र.	अकार्षीत्	अकार्षाम्	अकार्षुः
म.	अकार्षीः	अकार्षे	अकार्षे
उ.	अकार्षम्	अकार्ष्व	अकार्ष्व

कृ आत्मनेपदे

प्र.	अकृत	अकृषाताम्	अकृषत
म.	अकृयाः	अकृषाथाम्	अकृद्वम्
उ.	अकृषि	अकृष्वहि	अकृष्महि

एवं कृ (उभये) अकार्षीत् अकृत | कृ (आत्मने) अकृत
इ (उभय) अकार्षीत्, अकृत | कृ (आत्मने) अकृत

4. यञ् (अनिट्) 1st Conjugation.—उभयपदी

परस्मैपदे

प्र.	अयाक्षीत्	अयाक्षाम्	अयाक्षुः
म.	अयाक्षीः	अयाक्षे	अयाक्षे
उ.	अयाक्षम्	अयाक्ष्व	अयाक्ष्व

यञ् आत्मनेपदे

प्र.	अयष्ट	अयक्षाताम्	अयक्षत
म.	अयष्टाः	अयक्षाथाम्	अयद्वम्
उ.	अयक्षि	अयक्ष्वहि	अयक्ष्महि

एवं यञ् (पर)—अयाक्षीत्, अयष्ट (पर) अयाक्षीत्, यष्ट (पर) अयक्षीत्।

5. पच् (अनिट्) 1st Conjugation—उभयपदी

परस्मैपदे

प्र.	अपाक्षीत्	अपाक्ताम्	अपाक्षुः
म.	अपाक्षीः	अपाक्तम्	अपाक्त
उ.	अपाक्षम्	अपाक्ष्व	अपाक्ष्म

पच् आत्मनेपदे

प्र.	अपक्त	अपक्षाताम्	अपक्षत
म.	अपक्थाः	अपक्षाथाम्	अपग्ध्वम्
उ.	अपक्षि	अपक्ष्वहि	अपक्ष्महि

एवं भण्य् (पर) अभाङ्क्षीत्, अभाङ्क्षाम्, अभाङ्क्षुः हृषादि ।
भण्य् (उभय) अभाक्षीत्, अभक्त । भुज्य् (उभय) अभौक्षीत्, अभुक्त ।

6. वच् (अनिट्) 1st Conjugation—परस्मैपदी

प्र.	अवात्सीत्	अवात्ताम्	अवात्सुः
म.	अवात्सीः	अवात्तम्	अवात्त
उ.	अवात्सम्	अवात्स्व	अवात्स्म

एवं सिद्—अचैत्सीत्

क्षिप्

—अक्षैप्सीत्

क्षिद्—अचैत्सीत्

रुष् (परस्मैपदे) — अरौप्सीत्

स्वप्—अस्वाप्सीत्

वप् (परस्मैपदे) — अवाप्सीत्

7. रुच् (अनिट्) 7th Conjugation—आत्मनेपदे

प्र.	अरुद्ध	अरुत्साताम्	अरुत्सत
म.	अरुद्धाः	अरुत्साथाम्	अरुध्वम्
उ.	अरुत्सि	अरुत्स्वहि	अरुत्स्महि

एवं क्षिद्—अक्षिच, वप् (आत्मनेपदे) अवत् ।

8. बन्ध् (अनिट्) 9th Conjugation—परस्मैपदी

प्र.	अभान्त्सीत्	अवान्धाम्	अभान्तुः
म.	अभान्त्सीः	अवान्धम्	अवान्ध
उ.	अभान्त्सम्	अभान्त्स्व	अभान्त्स्म

6. बह् (अनिट्) 1st Conjugation—उभयपदी
परस्मैपदी

प्र.	अवाक्षीत्	अवोढाम्	अवाक्षुः
म.	अवाक्षीः	अवोढम्	अवोढ
उ.	अवाक्षम्	अवाक्ष्व	अवाक्ष्म

वह् आत्मनेपदे

प्र.	अवोढ	अवक्षताम्	अवक्षत
म.	अवोढाः	अवक्षथाम्	अवोद्वम्
उ.	अवक्षि	अवक्ष्वहि	अवक्ष्महि

10. वह् (अनिट्) 1st Conjugation—परस्मैपदी

प्र.	अधाक्षीत्	अदाग्धाम्	अधाक्षुः
म.	अधाक्षीः	अदाग्धम्	अदाग्ध
उ.	अधाक्षम्	अधाक्ष्व	अधाक्ष्म

11. वह् (अनिट्) 1st Conjugation—परस्मैपदी

प्र.	अदाङ्क्षीत्	अदांष्टाम्	अदाङ्क्षुः
म.	अदाङ्क्षीः	अदांष्टम्	अदांष्ट
उ.	अदाङ्क्षम्	अदाङ्क्ष्व	अदाङ्क्ष्म

12. लुङ् उभयपदी

आत्मनेपदे अस्तोष्ट, अचेष्ट इतिवत् रूपम् (Page 149)

13. लुङ् 3th Conjugation—उभयपदी

आत्मनेपदे अस्तोष्ट, अचेष्ट, इतिवत् रूपम् (Page 149)

14. लृट् लृट् and कृष् belong to this and the Fifth Varieties

6th Variety—i. अस्पाक्षीत्, अमाक्षीत्, अकाक्षीत् इति ।

6th Variety—ii. अस्त्राक्षीत्, अत्राक्षीत्, अकाक्षीत् इति ।

अयाक्षीत् इतिवत् रूपम् (Page 150)

5th Variety—अस्तृक्षत्, अमृक्षत् अकृक्षत् इति ।

अदिक्षत् इतिवत् रूपम् (Page 147)

15. लृट्, लृट् पतयोः द्विवचनं रूपम् ।

प्रथमं रूपम्

द्विवचनं रूपम्

लृट् अताप्सीत्

अत्राप्सीत्

लृट् अदाप्सीत्

अद्राप्सीत्

अवाप्सीत् इतिवत् रूपम् (Page 151)

*लृट् and लृट् when Parasmaipadi belong to the 7th Variety (अस्तावीत्, असावीत्) Page 155.

लृट् and लृट् take the 2nd and 7th Varieties also.
(See Page, 143, 144.)

16. दा (अनिट्) 3rd Conjugation—आत्मनेपदे

अदित, अकृत इतिवत् रूपम् । (Page 150)

पुनं धा (अधित), स्वा (अस्थित)

17. षद् (अनिट्) 4th Conjugation—आत्मनेपदे

प्र.	अपादि	अपत्साताम्	अपत्सत
म.	अपत्थाः	अपत्साथाम्	अपद्ध्यम्
उ.	अपत्ति	अपत्स्वहि	अपत्स्महि

18. वृश् (अनिट्) 4th Conjugation—आत्मनेपदे

प्र.	अवोधि, अबुद्ध,	अवृत्साताम्	अवृत्सत
म.	अवृद्धाः	अवृत्साथाम्	अवृध्यम्
उ.	अवृत्ति	अवृत्स्वहि	अवृत्स्महि

19. कम् (अनिट्) आत्मनेपदे

प्र.	अकंस्त	अकंसाताम्	अकंसत
म.	अकंस्थाः	अकंसाथाम्	अकंध्वम्
उ.	अकंसि	अकंस्वहि	अकंस्महि

एवं कम्* अकंस्त

*दा, धा and स्वा when परस्मैपदी belong to the 1st Variety
(See Page 141.)

*कम् belongs to the 7th Variety also अकृमिह ।

VII. सप्तमं प्रकरणम्—Seventh Variety

प्रत्ययाः

	परस्मैपदे				आत्मनेपदे		
प्र.	ईत्	इष्टाम्	इष्टुः	इष्ट	इषाताम्	इषत्	
म.	ईः	इष्टम्	इष्ट	इष्टाः	इषाथाम्	इष्वम्	
उ.	इषम्	इष्व	इष्म	इषि	इष्वहि	इष्महि	

वद् (सेट्) परस्मैपदी—1st Conjugation.

प्र.	अवादीत्	अवादिष्टाम्	अवादिष्टुः
म.	अवादीः	अवादिष्टम्	अवादिष्ट
उ.	अवादिषम्	अवादिष्व	अवादिष्म

भाष् (सेट्) आत्मनेपदी—1st Conjugation

प्र.	अभाषिष्ट	अभाषिषाताम्	अभाषिषत्
म.	अभाषिष्टाः	अभाषिषाथाम्	अभाषिष्वम्
उ.	अभाषिषि	अभाषिष्वहि	अभाषिष्महि

The 3rd Person Singular of some important roots of this variety are given hereunder:—

॥ परस्मैपदिनः ॥

1. वृद्धि is necessarily substituted in the following roots:—

१. स्तु (परस्मैपदे) अस्तावीत्	३. तु	अनावीत्
२. सु (परस्मैपदे) असावीत्	४. रु	अरावीत्

५. क	अकारीत्	९. ज्वल्	अज्वालीत्
६. पृ	अपारीत्	१०. चल्	अचालीत्
७. त्	अतारीत्	११. ब्रज्	अब्राजीत्
८. फल्	अफालीत्		

II. वृद्धि is optionally substituted in the following roots:—

	प्रथमं रूपम्	द्वितीयं रूपम्
१. गद्	अगादीत्	अगदीत्
२. पठ्	अपाठीत्	अपठीत्
३. भण्	अभाणीत्	अभणीत्
४. व्रश्	अव्रासीत्	अव्रसीत्
५. नट्	अनाटीत्	अनटीत्
६. नद्	अनादीत्	अनदीत्
७. ध्वन्	अध्वानीत्	अध्वनीत्
८. मद्	अमादीत्	अमदीत्
९. लप्	अलापीत्	अलपीत्
१०. लश्	अलासीत्	अलसीत्

III The following roots do not take the वृद्धि substitute

१. क्रम्	अक्रमात्	७. जागृ	अजागरीत्
२. चम्	अचमीत्	८. मथ्	अमथीत्
३. वम्	अवमीत्	९. लग्	अलगीत्
४. व्यप्	अव्ययीत्	१०. हस्	अहसीत्
५. ग्रह्	अग्रहीत्	११. हन्	अवधीत्
६. श्वस्	अश्वसीत्		

IV. गुण is substituted in the following roots.

१. बुष्	अबोधीत्	५. दिव्	अदेवीत्
२. गुप्	अगोपीत्	६. नृत्	अनर्तीत्
३. क्लिश्	अक्लेशीत्	७. मित्र्	अमेलीत्
४. क्षुभ्	अक्षोभीत्	८. मृष्	अमर्षीत्

V The following roots do not take गुण substitute.

१. क्रीड्	अक्रीडीत्
२. मूर्च्छ्	अमूर्च्छीत्

VI. The root वृद्धि takes this and the Sixth Varieties.

7th Variety अद्विधीत्, 'अवादीत्' इतिवत् रूपम् (P. 155)

6th Variety अद्विद्धासीत्, 'अवासीत्' इतिवत् रूपम् (P. 151)

॥ आत्मनेपदिनः ॥

VII. गुण is substituted in the following roots.

१. शी	अशयिष्ट
२. 'मुद्	अमोदिष्ट

VIII. धुश् and other roots take this Variety in आत्मनेपद् । In परस्मैपद् they belong to the 2nd Variety.

१. धुश्	अक्षोमिष्ट
२. धुत्	अद्योतिष्ट

IX The following roots have got two forms in the 3rd Person Singular.

१. दीप्	अदीपि,	अदीपिष्ट
२. जन्	अजनि,	अजनिष्ट
३. पूरि	अपूरि,	अपूरिष्ट

॥ उभयपदिनः ॥

X. अष्टौ (सेट्) 2nd Conjugation—उभयपदी

॥ परस्मैपदे रूपत्रयम् ॥

प्रथमं रूपम् — और्णावीत्

द्वितीयं रूपम् — और्णवीत्

तृतीयं रूपम् — और्णुवीत्

इत्यादि अवादीत् इतिवत् रूपम् । (Page 155)

॥ आत्मनेपदे रूपद्वयम् ॥

प्रथमं रूपम् — और्णविष्ट

द्वितीयं रूपम् — और्णुविष्ट

इत्यादि अमाविष्ट इतिवत् रूपम् । (Page 155)

XI. तन् (सेह्) 8th Conjugation—उमयपदी

परस्मैपदे रूपद्वयम्

प्रथमं रूपम्—अतानीत्

द्वितीयं रूपम्—अतनीत्

इत्यादि अवादीत् इतिवत् रूपम् ।

आत्मनेपदे

प्र.	अतनिष्ट-अतत,	अतनिषाताम्	अतनिषत
म.	अतिनिष्ठाः-अतथाः,	अतनिषाथाम्	अतनिष्वम्
उ.	अतनिषि	अतनिष्वहि	अतनिष्महि

एवं मन्, बन् प्रभृतीनां क्वादीनां धातूनां रूपाणि

॥ इति छन्द प्रकरणम् ॥

॥ धातुरूपमञ्जरी संपूर्णा ॥

॥ शुभं भूयात् ॥

॥ समस्त सन्धेयकानि सन्तु ॥

Total Number of Roots in each Conjugation
and those dealt with in this Book

Conjugation		Number of roots in each conju- gation	Number of roots dealt in this book	Pages
1. भ्वादि:	1st Conjugation	1079	173	11—19
2. भवादि:	2nd Conj.	72	50	33—35
3. छुहोखादि:	3rd Conj.	24	11	75
4. दिवादि:	4th Conj.	140	54	23—25
5. स्वादि:	5th Conj.	34	15	93
6. तुवादि:	6th Conj.	157	35	21—22
7. रुधादि:	7th Conj.	25	14	103
8. ण्वादि:	8th Conj.	10	10	98
9. क्वादि:	9th Conj.	61	23	101—102
10. शुरादि:	10th Conj.	440	110	27—32
सौत्र and other roots which are not seen in भातुपाठ		188	—	—
Total		2200	495	
